

Muin. Toim. N^o $\frac{1}{162}$ 1919

Saap. I 1919

M. T. - jouluk. "I" 1919 S. 9

Inuinaisjäänneöksejä ja -löytöjä
Kymin kihlakunnan länsiosissa

I. Vehkalahden, Sippolan ja osittain
Kymin pitäjät.

Mätkäseutos v. 1918 teh-
nyt Ragnar Rosén

Sisältö:

1918:	<u>Kivi kausi:</u>	
	Fluruksela n. 2-3.	Summa s. 34-36.
	Ulanummi " 4-9.	Pajilsoari " 36.
	Neuvottoma " 33-34.	Kalsila " 36-38.
	Jalmenkylä " 38.	Myllykylä (Tuluskivi) s. 41.
	Flurupyyöli " 39.	Reitkalli (Aakroni) s. 51.
	Myllykylä " 39-41.	
	Vehkijärvi " 41-43.	1919-1920:
	Thamas " 43.	Tehkalahden sivu 53.
	Saijärvi " 44.	Kymmi s. 68.
	Kannusjärvi " 45.	Suursaari s. 77.
	Metsäkylä " 46-48.	Pöytä s. 95.
	Reitkalli " 48-49.	Miehikkälän s. 102.
	Sippola " 51-52.	Vierolahden s. 107.
		Säkkijärvi s. 119.

Metallikausi:

Karinkylä	s. 9-11.
Kaariniemi	" 11-21.
Sunila	" 21-26.
Salmi	" 27-31.
Neuvottoma	" 31-34.

1.

Vanhempia tietoja: Blomqvist, Kymmin kihlakuntaker-
tomus 1880-luvulta J. Ny^m arkistossa. A. Europaeus.
Kotiseutu v. 1910, s. 241-246, 265-272. Valtion museon tui-
telot, verifiikaatit j. m. sell.; rajatietoja historialliselta
alalta asiakirjoissa ja muissa julkaisuissa, esim. Nor-
deustreuz, Haminan kaupungin historia.

Johdanto.

Khallinnallisella käsitteellä Kymmin kih-
lakunta tarkoitetaan Viipurin läänin
lounaisosaa, tarkemmin määrätty
Pöytäen, Kymmin, Sippolan, Vehkalahden,
Miehikkälän, Vierolahden ja Säkkijärven
pitäjiä. Kitoään historiallista oikeutus-
ta kyseessä olevalla nimityksellä ei
ole. Läntiset pitäjät aina Vehkalahdelle
asti ovat nimittäin ainakin 1500-lu-
vulta kuuluneet Uudellemaalle, sillä
välillä kuin itäiset taas jo muutenkin
todistavat yhteenkuuluvaisuutensa Koi-

jalan kaussa. Seuraavassa esityksessä olen käsitellyt muutamia muinaisjäännöksiä ja -löytöjä Kymmin, Pippolan ja Vehkolahden pitäjissä, jotka ovat tulleet tietooni matkoillani Suomenaistieteellisen Seurikunnan stipendiaattina kesällä v. 1918.

Kymi (Huruksela, Ujänummi, Sakala, Marinkylä, Kaarniemi, Junila).

Huruksela (paikallinen ääntämys: Huruksela):

Tämä kylä on pitäjän pohjoisin ja sijaitsee saarilla Kymijossa noin 21 m. korkeudella yltä m. p. V. H. M. u. luettelon mukaan on siellä saatu talteen yksi kivikautinen esine (n:o 3675:2), nimittäin "vaajanmuotoinen kirves" jonka oli löytänyt maanv. Antton Kyjälä talonnsa Korhumpellosta. Talon sijaitsee u. s. Leposuoissaarella" u. 2-3 m. korkeudella Kymijoen

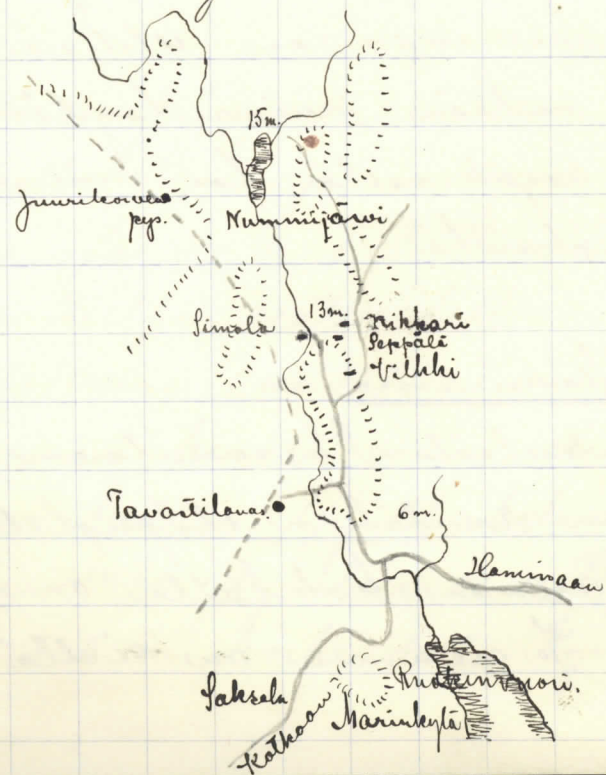
yli. Korhumpello taas on jotenkin tasainen savipello aivan talon N. E. -puolella. Kumpunkylä ei kukaan talossa muistunut löydöstä mitään. Kaikista kysymyksistäni huolimatta oli siis mahdoton saada lähempää tietoja. Kaikista päätellen on tämä ainoa kivikautinen löytö koko kylästä; siihen tulokseen tulin jo omien kysymyksieni nojalla. Tukea saa mielisiksi myös erästä kirjesta, jonka minulle lähetti herra J. Nygren, Hurukselan kylän kansakoulunopettaja, ja jossa hän nimeusomaan selittää ettei hän tiedä mitään muinaislöydöistä saati kukaan sille röyhkiöistä tai muista muinaisjäännöksistä.

Ujänummi:

Hurukselosta P. E. -suuntaan Kouvolan-Katkon rautatien itäpuolella, Javostilan aseman kohdalla on Ujänummi kylä. Jo aiemmin on siitä tunnettu

ainakin 2 kivielementtiä, joiden joukossa
 2 vasorakivettä (Toinen Kymmin Helilän
 kaushoukulla, toinen Satak. M. n:o 5517).
 Tämä paikkakunnalla suhteellisesti suuri
 löytömäärä on saanut Euroopaksi yltä-
 mainitussa esityksessään otaksumaan,
 että siellä "kenties siis on ollut pitempi-
 aikaista kivikautista arutusta ja niin
 allen yhä uusia löytöjä odotettavissa".
 Tutkimusamme hieman kylän maantie-
 tteellisiä suhteita näyttää tällainen johto-
 päätös olevan täysin oikeutettu.

Kuten karttaluonnoksestani selviää on
 maa jotenkin tasainen Marinkylän lah-
 den pohjasta n. 1 km pohjaiseen päin,
 alkaa sille verrattain nopeasti koho-
 ja saavuttaa jo Ylänummen kylän keski-
 osissa 13 m. korkeuden merensinnan yli.
 Huomattava on myös se pitkäomainen
 notko, jossa n. s. Tavartilanjoki virtaa,
 korkeat koirut molemmiin puoliin. Maan-
 tieteelliset tutkijat ovat otaksuneet,
 että tämä jokilaakso esihistoriallisella
 ajalla olisi ollut Kymijoen itäisimpä-
 nä jokihaarana ulottuen Luukselasta
 aina Marinkylänlahdelle asti. Vedun
 laskiessa olisi sille muodostunut it-
 senäinen vähäpätäinen Tavartilanjoki,
 joka kuluttaa vedet suurista loista
 Kymmin, Lippolan ja Vehkalahden raja-
 maille. Jos tämä teoria on oikea, ja
 sitä ei estäne mitään, niin Ylänummi
 on kivikaudella voinut suorastaan
 olla ihana asuinpaikka, suuren kala-

rikkaan joen varrella, korkeat, kuivat, lounaispinteiset hayut, lähellä merenlahtea, mutta kylmältä merituulilta silloisen Kaarniemen, Marinkylän ja Saksalan saariston suojassa.

Kitkaa todisteet auttavat arkeologiset löydöt tällaiselle otaksuimalle? Entiset löydöt ovat ylipäänsä nähtävästi olleet kerhiittyneet kylän kerhiöosaan, Tavartilanjoen itäpuolella, tarkemmin Vilkin, Nikkarin ja Seppälän mailla; ainoastaan toinen vararakiveri on löydetty joen länsipuolella, Simo Simolan mailla. Ihävä kyllä kaikki nämä esineet ovat toimittetut museoihin voittinaisilla tiedoilla jo niin kauan aikaa sitte, etten voinut saada mitään tietoja niiden löytösuhteista.

Viime vuosina on taas Ippanummen mailla tehty ainoastaan yksi kivi-kautionen löytö, nim. Valtionmuseolle lahjoiteltu, lasten leikissä halaittu keikkakivi. Ollensa kylämaassa isänsä Juo-

mas (?) Vilkin pellolla Nummijärven koillispuolella (n. 3½ km suoraan koitalla Ippanummen kylästä) löydyi tabllisen poika Karne Vilkin kypeessä olevan esi-neen v. 1916 uivan suuren kiven eteläpuolelta kovasta savimaasta.

Löytösuhteet selviävät tarkemmin tekstissä olevasta karttaluonnoksesta ja myötäluvitetyistä koitista*) Noin 250-300 metria ennen laskuaan Nummijärven muodostaa Tavartilanjoki polvekkeen ja kääntyy sitten lounaaseen. Tässä polvekkeessa alkaa metsä harju, joka sitte jatkuu etelää kohti koko Nummijärven pitkin. Harjun korkein paikka on n. 100 ask. polvekkeesta suoraan etelään. Harjun ja joen välinen maa sekä myös itse harju ovat nykyään peltoja ja niittöjä, kuuluen, kuten sanottu Vilkin tilaan. Harju, joka korkeimmalla paikalla on n. 2,4 m Nummijärven yli laskee ensin tavallisen jyrkästi, mutta sitten hitaam-

*) Karttalehti I.

min. Korttialueella $\bar{I}$ olen koettanut tehdä selvää itse löytöpaikasta. Niinkuin näkee siinä on juuri kovan korkeimmalla paikalla kaksi kiveä, toinen suurempi, toinen pienempi, luultavasti luonnon irrottama edellisestä. Niiden näiden kivien vierestä kohdalla $\times B$ sanoo Arne Vilhki kylänsäään löytäneen esineen. Mikäli tuomasin oli maaperä kovaa savi maata. Mitään jälkiä kulttuurikerrroksesta en huomannut. Itse löytöpaikka on hiukan loivalla maalla.

Edellämainittu reikäkivi jätettiin sille Vilhkin talon vieressä olevalle kiville, jossa lapset raivat sen käsiinsä ja särkivät. Paikalla käydessäni onnistui Arne Vilhki kuitenkin löytämään suurimmat lohkarit.

Muita löytöjä ei ole viime vuosina Uusimella tehty. Muinaisjäännöksiä ei ole. Simolan talon maalla

aivan rautatien lähellä on kylä u. s. Tuuhon kivi, johon liittyy taru (siinä muodossa kuin sen ensin kuulin) antoi aihetta otaksumaan, että mahdollisesti olisi "älykvarnar" löytönsä. Kävin siis katsomassa mutta oli kylä vain luonnon tekemiä syvennyksiä.

Marinkylä ja Saksala (ennen: Sälby, Saelby):

Uusimella ja Tavastilaan etelää kohti lähtiessä tulee ensin Marinkylään ja Saksalaan. Kolemman nimet ovat alkuperäiset, kuten useimmat muutkin rannikolla näillä paikoilla ruotsalaisia. Marinkylä (ennen Marby) on saanut nimensä pitkän, kapean lahden takia, joka eroittaa Toisistaan Marinkylän, Kaarniemen, Neuvottoman ja Salmin maita (mar-sanon merkitys Rietzin sanakirjan mukaan: "gröfzig, grund hafsvik").

Kivihautaisia löytöjä en saanut näissä

kyfissä tiedokseni alenkaan.

Blomqvist kihlakuntakertomukseensa kertoo, että Marinkylässä pitäisi olla korkealla maantienviereisellä vuorella yksi kiviröykkiö ja Ruokinvuorella ^{kiivilta koolla} Saksalassa "asunnon tapainen" gym-pyvä, jossa venäläinen kenraali olisi ollut paossa. Kaikesta päältään hänellä on ollut nämä tiedot toiselta henkilöltä eikä itse ole käynyt paikalla. Asian laita on nimittäin se, että tuo "maantienvierein vuori" on juuri sama kuin 28 m. korkeinen mahtava Ruokinvuori. Kun tiedossani oli miten helposti tuollainen myöhän aikainen tarina joutuu yhteyteen historiantakaitten muinaisjäännösten kanssa, koetin saada paikasta mitä tarkimmin selvää, kuitenkin onnistumatta. Minulle näytettiin kylä paikka, missä röykkiö muka olisi ollut, mutta ne harvat jäljet mitä enää oli olemassa

viittaisivat kuitenkin mielestäni siihen suuntaan, että kyseessä on ollut ainoastaan luonnon muodostama kivikasa. Sanoin että on vain harvat jäljet enään olemassa. Pari kolme vuotta sitten parannettiin eräs hyvin paha kohta maantielellä lähellä Ruokinvuorta. Kun kiviä tarvittiin otettiin juuri n. s. röykkiöstä. Niinkuin sanoin, en kuitenkaan luule, että vahinko muinaistieteellisessä suhteessa ollut liian suuri.

Kaarniemi (Kärnäs).

77-87.

77-73 Kilometrin matkan päässä Marinkylästä etelään tullaan Kaarniemen kylään. Samalla tulemme alueelle missä on eniten epäilemättömiä muinaisjäännöksiä, kiviröykkiöitä ja latomuksia. Tämä mielenkiintoisa alue käsittää kolme rannikkokylää vierekkäin n. s. lännettä itään päin laskettu Kymin Seuri

la ja Kaarniemi sekä Vehkalahden
Talmi.

Kaarniemen röykkiöt sijaitsevat kaikkii kylän alueen eteläkalkansa korkeintaan kilometrin matkalla rannikalta. N. S. Käzterinpohjan pohjaispuolella olevat röykkiöt ovat aivan Kaarniemen ja Sunilan rajalla, vaikkapa Kaarniemen puolella, kun taas Sunakien röykkiöt jäävät Sunilan puolelle.

Toivottavasti näiden röykkiöiden asema ainakin jossain määrin selviää myöskin liitetystä yleiskatsantokortista.

Ikäänkuin keskustana näille röykkiöille voi pitää maanv. Leonhard Sundbergin uutistupa, joka sijaitsee n. 100 m. päässä Käzterinpohjan sisimmältä ponnaukselta.

Talosta n. 50 m. S-E-suuntaan löytyy Käzterinkallilla saman Leonhard Sundbergin maalla hiukan loivalla riviteellä suurempi, pyöreä keiviröykkiö

sekä pitkämainen, matala keivilatonus. Kts. tarkemmin koitalehteä II. Koitalla olen merkinnyt röykkiötä n° 1:lla, latomusta n° 2:lla.

Röykkiön muoto on jotenkin pyöreä, reunat etelä- ja itäpuolella selvät, lännessä ja pohjaisessa sitivastoin pahasti kevytyt. Alueen idästä ja sille etelään ovat keunjen mitat seuraavat:

$$a = 2 \text{ m} \quad e = 1,8 \text{ m} \quad i = 2 \text{ m}$$

$$b = 1,55 \text{ m} \quad f = 3,9 \text{ m} \quad j = 3,1 \text{ m}$$

$$c = 1,4 \text{ m} \quad g = 3,2 \text{ m}$$

$$d = 2,3 \text{ m} \quad h = 1 \text{ m}$$

Kalkaisijat: $D_1 (ab - fg) = 7 \text{ m}$, $D_2 (ef - ja) = 7,2 \text{ m}$. Mainituista reunista on kuitenkin mahdollista, että c ja d sekä h ja i oikeastaan kuuluvat yhteen, niin epäselvät ovat nimittäin niiden välissä olevat kulmat. Röykkiö on tavallisen suurista kivistä tehty, ei miehen korkeinen, mutta luultavasti alkuun korkeampi, vaikka sille myöhemmin ovat

tu osaksi hävitetty ja sillä tavoin matalammaksi tullut.

Röykkiöstä n. 5 m. koilliseen päin on oikea matala kivilatomus, ~~mutta josta keuhka osoittaa~~. Kaareval kun ovat ovat keuhat vaikeita mitata. Pituuksellaan tämä kivilatomus on n. 5 m., leveydeltään 2,7 m. Aina-kin nyt on maa keuhojen sisäpuolella melkein paljastettu, ainoastaan keskellä löytyy poikkei menevä pivi suuremmista kivistä. Onko tämä kivilatomus koskaan ollut täytetty, en ole sanoakseni. Voi olla, että aina on ollut sellainen, samallinen kuin myähemminkin esitettävä Sunakielen kallion N:3. Aina-kin muoto on samallinen. Tätä otaksunmaa vastaan puhuu kuitenkin se seikka, että pienempiä kiviä on sekä länsi- että eteläpuolella. Kivilatomuksen keuhat ovat kaikin puolin suljettuja. Kuitenkin käy pohjoispuolella lännestä

kaakkoon erityinen kaareva kivirivi. Kivilatomuksen keuhat eivät ole korkeita 30-35 sm. korkeintaan. Topografisten karttojen mukaan olisi sekä köy-kiö että kivilatomus n. 10 m. merepinnan yllä.

Edellisistä muinaisjäänöksistä ehkä 250 m. NNV. suuntaan sijaitsee jostenkkin samalla korkeudella Glazterin kalliolla köytkiö N:2, Ville Sundbergin (Leonhard Sundbergin setä) maalla. (Korttialchti III). Muoto on vähän soikeampi kuin edellinen, kuitenkin tavallisen pyöreä.

Keuhojen mitat, alkaen kokosta etelään, ovat:

- a = 2,2 m.   e = 2,4 m.
- b = 2,6 m.   f = 3,3 m.
- c = 3,1 m.   g = 2 m.
- d = 2,9 m.

Kalkaisijat, S₁(ab-de) = 6,7 m, S₂(cd-fg) = 6,2 m. Rakennus näyttää olevan samallai-

nen kuin edellinen. Onko röykkiö ollut muurahaispesän tapainen taikka matalampi, ei voi varmuudella päätellä, sillä jos aihoja sille ovat aarteensijät tehneet keskelle suuren huopaan, jonka sitten taas on ^{rajoit} täytetty neet.

Suurimpia Kaarniemen röykkiöitä on luultavasti alkuaan ollut Korvenvuoren röykkiö, Höyterinkallion röykkiötä N:o 2 n. $\frac{1}{4}$ km. NNE verrattain korkealla, äkkiyrkällä vuorella. Tämä yrkänne on ollut röykkiönkin turmis. Prioste kertoi Leonhard Sundbergin, että hänen poikana ollessaan n. 40 v. sitten poimonek huvikseen ottivat kiviä röykkiöstä ja heittivät yrkältä seinästä alas. Kun Sundberg myöhemmin, noin 15 vuotta sitten, sulla peltoa varten kaivosi maata vuoren juurella, tekivät nämä entiset röykkiökivet suurta haittaa. Vieläkin niitä huomaa siellä täällä Korven

vuoren alapuolella. Kuoto selviää kartalta N:o H. Entisen röykkiön paikalla kasvaa myöhemmin puuta, jonka tähden en saanut sopivampaa mittaa kuin matkainjaa D, joka on noin 7 m. Röykkiön itäpuolella on maa ikään kuin "laastaroitu" ("gepflastert") pikkukivillä. Nämä ovat säännöllisesti ja luolellisuudella pantuja, eivät siis ole luonnon järjestämiä; eivät myöskään ole lohkaisteja suuremmista, vaan ovat pyöreitä ranta-kiviä, myöskin kakaisia ja useimmiten pienempiäkin. Niiden alta löytyy runsaasti hiiliä (Olen jo syksyllä 1918 antanut T. H. M. lle pienen näytteen Korvenvuoren hiilistä, otettu juuri toista "laastaroidusta" paikasta). Röykkiön siväpuolella nämä pikkukivet, jäljellä olevista reunakivistä päätään, eivät ole olleet. (Vrt. täydellisyyden vuoksi sama ilmiö Sunilan röykkiöissä, kts. alempana.)

Yllämainitut kolme röykkiötä ja yksi keivilatomo ovat kaikki Leonhard Sundbergin talon itäpuolella. Koverovuorella pohjaiseen päin Juden vuorella pitäisi myös olla yksi röykkiö, mutta en saanut ketään opastamaan sinne. Blomqvist mainitsee että Kumina kivivuorella hänen kuuleman mukaan olisi yksi röykkiö. En ollut tilaisuudessa tarkistaa tätä tiedonantoa. N. S. Kumina vuori on nimittäin mahtava 28 metrin korkuinen ablaasi pari neliökilometrin suuruisen vuori, joka täyttää Kaarniemmen koko I & -kolkkaa. Ei kukaan niistä henkilöistä, joita asiaasta puhuttelin, tiennyt mitään röykkiöistä siellä. Tinoastaan Leonhard Sundberg tiesi kertoa että Kumina vuorella kodan aikana vv. 1854-55 oli venäläisten "telegraafilaitos." Kun eivät paikkakuntalaisetkaan tieneet asiasta mitään, annettakoon minulle anteeksi.

si, jolleen sitä löytänyt, vaikka kolmen tunnin aikana kävelin vuorta ristiin rastiin. Näillä sanoilla en kuitenkaan tahdo väittää, ettei röykkiötä sieltä voisi löytää. Näköala (nimittäin) avoimen ulappojen yltä on suorastaan lumoava.

Leonhard Sundbergin talon läheisimmässä läheisyydessä, mutta länsipuolella on Häyterin pohjan pohjoispuolella kolme röykkiötä vuorenrinteellä karttalehti 7. Korttojen mukaan olisi alhaisin niistä 8, toiset n. 12 metrin korkeudella.

Alhaisin, samalla suurin röykkiö, on kartalla merkitty N: 1. Suoto jätteenkin pyöreä, ennen varmaankin enemmän kuin miehenkoruinen. Rakennetta suurista kivistä ja tiivistetty pienemmillä. Pikojen sitten kerki paikka säilyty, vaikk' eivät aarteiden etsijät ole pohjaan saakka jaksaneet. Reunojen mi-

tat, idästä pohjoiseen päin ovat:

$$a = 3,95 \text{ m.} \quad e = 9 \text{ m.} \quad i = 4,2 \text{ m.}$$

$$b = 2,65 \text{ m.} \quad f = 3 \text{ m.}$$

$$c = 2 \text{ m.} \quad g = 4,4 \text{ m.}$$

$$d = 4 \text{ m.} \quad h = 2,3 \text{ m.}$$

Halkaisijat D_1 (bc-gh) = 11,5 m, D_2 (ab-ef) = 12 m, D_3 (ef-cd) 10,4 m.

Niin kuin näkyi on sivu e suhteellomasti pitkä toisiin verraten. Voi kuitenkin olla, että tässä on parikin reuna, joiden kulma olisi pikkukivien ja sammalten peittämä.

Röykkiö N:2, korkeammalla kuin N:1 ja noin 70 m. etäisyydessä siitä N:1 päin.

Kuusi pyöreä, suuria kiviä käytetty, tiivistetty pienemmillä; ehkä metrin korkeinen tai vähän enemmänkin. Reunat idästä pohjoiseen:

$$a = 3 \text{ m.} \quad e = 3 \text{ m.}$$

$$b = 1,5 \text{ m.} \quad f = 3 \text{ m.}$$

$$c = 2,3 \text{ m.} \quad g = 3,6 \text{ m.}$$

$$d = 5 \text{ m.}$$

Halkaisijat D_1 (ga-de) = 7,6 m, D_2 (ed-fg) 8 m. Tavallisen hyvin säästynyt yleensä.

Röykkiö N:3, 7 m etelään kohti edellisestä. Kooltaan pienempi kuin muut toiset, muodoltaan soikea. Halkaisijat 4 ja 2 m. Muuten matala (40-50 cm.) ja pienistä kivistä rakennettu. Keskeltä noin 30 v. sitten muuan kylämiehen ja aarteenetsijän penkoamaa. Länsipuolella kalmionmuotoinen kivilatomus, joka luultavasti on jo alussa sinne rakennettu.

Sunila:

Niin kuin jo Kaarniemen röykkiöistä puhuessani mainitsin on aivan Kaarniemen ja Sunilan rajalla röykkiöitä. Ne sijaitsevat n. 100 m. rajavyöhykistä N:1-suuntaan kalliolla, joka on vain pienen suon erottama Käyterinkallioista. N. 1. Sunakielenlahdesta nämä röykkiöt ovat noin 150 m. pohjoiseen. Koillalehti N.

Röykkiö N:1 on muodoltaan soikea, mutta näyttää vähän siltä kuin olisi heikkokoinen. Reunat ovat etelästä länteen:

$a = 4\text{ m}$, $d = 3\text{ m}$
 $b = 5\text{ m}$, ja $c = 3\text{ m}$.
 $e = 4\text{ m}$.

Kalksisija on n. 7 m.

Huomattavaa on nyt monta seikkaa. Ensimmäkin koka länsipuoli on yksi ainoa suora rivi, joka on tehty pienemmistä kivistä kuin muut. Reuna e jatkuu V ja VIV-suuntiin muodostaen reunan f ($= 4\text{ m}$), joka on tehty melkoisen suurista kivistä. Sitäpaitsi koka f -reunan ja länsisivun välinen kulma on laastoraitu samollaisilla pikkuksivillä kuin Kaarniemen Korvenvuoren röykkiö, ainoastaan laajemmalla alueella. Täällä vielä selvemmin huomaa, että nämä pikkuksivet ovat aivan alkuperäisessä asemassaan. Jos nimittäin röykkiöstä olisi kivia heitetty

paiksin, niin mitä pitäisi löytää vuoren rinteellä tai juurella. Mutta siellä ei ole mitään. Huomattavaa tässä yhteydessä on vielä, että vaihtokapa tämä röykkiö on verrattain suuri, ei ole täyden metrin kään korkeinen. Kielelläni näihin ylläritettyihin ilmiöihin voisi ajatella kokeni selitystä:

a) on tämä röykkiö sekamuoto tavallisten pyöreiden, korkeiden röykkiöiden ja matalien, soikeiden kivilatomusten (kuten Hägerin kallion, Sunakielen N:4, Neuvottoman kivilatomus y. m.) välissä; tai

b) suurempi röykkiö, jonka alkusuunnitelmaa tekijät joistakin syistä eivät ole voineet seurata loppuun asti. Siellessä näkökohtia seuraten ovat sitten tehneet tällaisen sen "lattian".

Täällä röykkiöstä noin 19 m. E. S. E.ssä on

toinen. Kijdessäni paikalla keuhalla v. 1917, oli tämä röykkiö komeimpia mitä olen nähnyt, paljon enemmän kuin miehen korkeinen, tasainen ja muuraispesäntapainen. Kopina tuotti siltekin turmion. Ohikulkijat punakaartilaiset huusivat heksineen oikean askehdan ja tekivät yhteisvoimin suuren kuopan aina pohjaan asti, en tiedä millä tuloksella. Alkumuoto on kuitenkin tämän $\frac{1}{2}$ metrin levyisen kuopan takia kokonaan hävitetty.

Reunojen mitat ovat:

$$a = 3 \text{ m.} \quad d = 1,5 \text{ m.} \quad g = 2,4 \text{ m.}$$

$$b = 4,5 \text{ m.} \quad e = 3,3 \text{ m.} \quad h = 3,2 \text{ m.}$$

$$c = 2 \text{ m.} \quad f = 3 \text{ m.}$$

$$\text{Halkaisijat: } D_1 (de - ha) = 8,3 \text{ m.}, D_2 (cf - ab)$$

8,1 m.

Röykkiöstä on kiviä heitetty pintteella alas muodostaen siellä melkoisen kasan.

Kuopan pohjassa näyttää kivet olevan pantu luolellisesti, muodostaen soikean kuvion.

N:2:sta noin 5 m N:2 on jotenkin painavista (enemmän kuin mitä mies nostaa jaksaa) kivistä tehty soikea kivilatomus, pituudeltaan 6 leveydeltään 3 m. Ei ole täytetty, tustampa koskaan on ollutkaan, sillä en löytänyt sieltä ainoatakaan kiveä. Kulta ei siellä myöskään ole, vaan kallio on paljaana tai ohuen sammalikon peittämä. Luulen kuitenkin olevan samaa aikuisen kuin röykkiötkin. Rakenne on yltä luostellinen, kivet ovat jäkälän ja sammaleen peittämät. Röykkiöstä N:2 kivet eivät ole otettuja, ja N:1:stä olisi ollut liian pitkä matka kentaan jos painimet olisivat sen luokseen tehneet. Tarkoitus tuntematon, ehkä käyttämättömäksi jäänyt soikea kivilatomus, jonka alkumuoto ja ovat valmistuneet, mutta sille syytä tai toisesta on jäänyt.

N:4. Soikea kivilatomus, matala kooltaan pieni, halkaisija noin 3,6 m. Pienis-

tä kivistä tehty, verrattain huolellomas-
ti. Osaksi pengottu.

N° 5. Kivikosa kallionseinämien
välillä, ihmiskäden tekemä kyllä mutta
tuskin mikään köyhiö. Ehkä tehty tar-
kaudessa tasoittoa tie N° 4:n ja N° 2:den
välillä.

Suomelan maille pitäisi vielä olla
Uusimpiakin köyhiöitä, joita en kuiten-
kaan ollut tilaisuudessa käydä katso-
massa, m. m. korkealla u. s. Paaskallilla.

Seurautus: Löyterinpolijan ja Suo-
melen köyhiöistä olen jo v. 1917 anta-
nut V. H. l. lle muutamia valokuvia.
Tärkeimpia yksityydytyksiä vorten viitta-
misiin.

Kehkalampi:

Salmi:

Marinkylänlahden itäisellä puolella on
suuri Levossaari, jossa sijaitsee osa
Salmin kylää.

Jo sivulla 11 selitin, että myöskin Salmi
kuuluu siihen alueeseen, jossa esiintyy
runsasti kivi köyhiöitä ja -latomuksia.
Tulen seuraavassa esityksessä tekemään
vähän enemmän selvää Salmin köyhiöis-
tä.

Noin 1½-2 km. etelään Levossaarella o-
levasta Suomelan talosta n. 25-30 m. kor-
kealla Salvapaanvuorella*) löytyy kolme
kivikumpua. Kts. kartalleli n: 811! Suo-
min, kartallani N: 1, sijaitsee vuoren mit-
tei korkeimmalla paikalla. Jo aikoja
sille se on poljaa myöten pengottu
ja keskelle tehty suuri, metriin pituinen
ja leveinen kuoppa. Vielä hävitellynä
*) Nälän Veckmanin maalla ja n. 120 ark. meren
rannalta 1/2 v. asti.

se kuitenkin vaikuttaa mahdollisella.
Kivet ovat kooltaan tavallisia. Reunat
suurimmallaan seuraavat:

$a = 3\text{ m.}$ $e = 1,6\text{ m.}$ $i = 1,6\text{ m.}$ $m = 1,9\text{ m.}$
 $b = 0,8\text{ m.}$ $f = 2\text{ m.}$ $j = 2,9\text{ m.}$ $n = 1,7\text{ m.}$
 $c = 1\text{ m.}$ $g = 1,4\text{ m.}$ $k = 2\text{ m.}$
 $d = 1,2\text{ m.}$ $h = 1,6\text{ m.}$ $l = 1,4\text{ m.}$

Halkaisijat: $D_1 = 1\text{ m.}$, $D_2 = 1\text{ m.}$

Reunat l ja m eivät oikeastaan
kuulu köykkiöön, ovat sen ulkopuo-
lella mutta päättyvät kuitenkin sa-
maisiin paikkoihin kuin reuna n .

N° 2 Kivilatomus, 10 ask. välimat-
kalla N° 1:stä, tavallisista poikkeavaa
muotoa ja rakennetta.

Eteläpuolella kivi a , noin 1,5 m.
pituus, laitea ja riteä, länsipuolella
suoraan kallion päällä, itäpuolella
nojaantuen toiseen kiveen, niin että
yläpuoli tulee vaakasuoraan asemaan.
Latomuksen reunat muuten kiveiden,

ohueiden kallionlohkareiden muodostamia,
muotoa, jota koetta esittää. Sisäpuolella
muutamia kiviä, alusta asti voi myöhem-
min siinä joutuneet, en ole sanoakseni.
Koko latomuksen tarkoitus minulle
hämmäskyttävä, ainakaan ei kanta.
Mittari? Kuom. pituusmitta N-S'

N° 3. Katala, epäselvä kivilatomus,
puoleksi sammattunut, matalam-
malla kinteellä kuin edellisellä, n.
50 ask. N° 1:stä. Suuria ja pieniä
kiviä sekoitin. Halkaisija noin 5,5 m.
Taisi olla luonnon tekemä, ellei olisi
toiset köykkiöt niin lähellä. Sitäpaitsi
kertoi Väinö Tommila (synt. 1902) että
nykyään kullavarti Raahessa oleva hen-
kilo v. 1914 tai 1915 olisi juuri tästä
latomuksesta löytänyt "kanta- tai kivi-
kilven". Koetin saada selvää, mihin
nämä mielenkiintoiset löydöt olisi-
vat joutuneet, kuitenkin ilman tu-

losta. Josin kertoi opettaja, neiti Agnes Vestling Neuvottomassa, että Tommilien pojat ovat suksetia valehtelevia. En kuitenkaan usko, että tällä kertaa valehtelivat sillä keuhkin muidenkin henkilöiden puhuvan juuri samasta asiasta.

4/1. N° 3. 30 ask. päässä I V. suuntaan e-dellisestä ja samalla korkeudella yli merenpinnan. Muodoltaan pitkämäinen, jotenkin matala. Halkaisijat D₁ ja D₂ 7 ja 4,5 m. Osalla vähän pengottu, osalla hyvin säilynyt.

Salv'apaanvuorella ehkä 300 metriä pohjoiseen päin on u. s. Ruunanvuorella n. 15-16 m. korkeudella pieni, pyöreä, hyvin säilynyt "hidenkiva", tehty keräilykokoisista kivistä. Halkaisija D₁ on 8, D₂ 9 ask. pitkä. Kottalehti III.

Samaten on Lok'apaanvuorella lähellä Hevossaaren ja mannermaan välistä salmea noin 8-9 m. korkeudella yli merenpintaa pieni röykkiö erittäin hyvin säilynyt. Idästä etelään ovat sen keuhojen mitat:

$$\begin{aligned} a &= 15 \text{ m.} & d &= 1 \text{ m.} & g &= 2,3 \text{ m.} \\ b &= 1 \text{ m.} & e &= 1 \text{ m.} \\ c &= 1,1 \text{ m.} & f &= 1 \text{ m.} \end{aligned}$$

Halkaisijat ovat molemmat noin 4 metriä. Röykkiön keskellä seisoo kapea kivi, noin 30 cm. pitkä. Muuten ovat kivet, ainakin keuhkoissa koko suuret. Kotta sama kuin edell.

Neuvottoma.

Viimeinen suuri röykkiö itään päin tutkimallani alueella sijaitsee u. s. Lappalaisniemellä, Kuntion tilan maalla, Neuvottoman kylästä etelään, Neuvottoman länsirannosta noin 150 metrin matkalla 7-8 m. korkeisen kukkulan pinteellä. (Valokuvia paikasta.)

ta olen antanut V. H. Lille j. v. 1917).

Laadaksenne selvää tästä suuresta röykkiöstä, minä viittäan koittaa n. 18:ään. Melkein suoraan suunnassa D-I kulkee $1\frac{1}{2}$ m. korkea kiviseinä. Sen alapuolelle on röykkiö rakennettu ylipäänsä suuria kiviä käyttäen. Tällä kohtaa, missä kallioseinä kääntyy länteeseen kapeene röykkiö kahteen, n. 7 m. pituiseen keunaan, jotka lopulta-kin yhtyvät. Mitään selviä pikkureunoja ei voi erottaa, ainoastaan pitkä, kaareva ulkokehä, joka on 20,3 m. pitkä, kun taas sisäreuna on 13,6 m. Halkaisija D1 on 7,2 m. Kuten sanoin on röykkiö rakennettu loivalle kiinteelle, joten se vaikuttaa kuin olisi ainakin 2 m. korkea.

Tätäkin röykkiötä on osaksi hävitetty. Kallioseinän viereen on nimittäin melkein pohjaan asti kaivettu kuoppa, josta ottamani hiilinäytteet j. olen

V. H. Lille antanut.

Itse vuorenkukkulalle on tehty hyvin omintuinen kivitalomus, jonka muoto selvenee ainoastaan koitasta. Halkaisijat ovat 5,6 ja 2,4 m. Kivitalomus itse muuten matala, pohjaispuolella melkein tyhjä. En ota sanoakseni, onko tämä samantyyppinen kuin toht. Tallgrenin Pitkäpään Is-saarella tutkimat.

Neuvollomasta on myös yksi kivikautinen löytö, nim. kaunis vasarakeives, josta on piirustus ja seikkaperäinen kertomus V. H. Lille, kun taas esine itse säilytetään Neuvolloman kansakoululla. Sen löysi 1917 syksyllä jyrätessä talollisen poika Arvo Penttilä isänsä omistamasta Ruopinginaho-nimisestä peltoa melkein maapinnasta. Laminasta tullessa, juuri ennenkuin Neuvollomaan tullaan, nousee tie jyrkässä vastamäessä n. v. Ruopinginaho. Seuraavaan tältä poh-

joista kahti n. 300 ask. tullaan Ruopin-
ginaholle. Kaisteri Europaekseen laskel-
mien mukaan olisi mas näillä seuduilla
kivikauden lopusta kohonnut noin 10-12
metriä. Tse löytöpaikka on noin 4-5 m.
korkeudella vain ylit^{meren} pinnan, niin että
asutuslöytö ei milenkään voi tulla
kyseenkään. Mahdollisesti voisi olla
sekundäärilöytö, että esine korkeammal-
ta Ruopin-ginaholta jollain tavoin on
skulkenut alas. Kulta luultavinta kai
on, että omistaja on kadottanut kir-
veensä ollessaan vesitse matkalla.
Kortti X.

Summassa, 4 km. itään päin Neu-
vottomasta, on Erik Suorin maalla,
Päskärin niittyjen itäisellä puolella
olevalla kukkulalla pieni kivi rökkiä.
Kärsä kortti III! Muodoltaan on se soikea,
reuna c vähän epäselvä. Korkeus vähäi-
nen, ainoastaan 25-30 cm. Hiukan loiva
etelärinne pikkukivillä peitetty. Mitat

ovat seuraavat:

$$a = 1,45 \text{ m.}$$

$$b = 1,4 \text{ m.}$$

$$c = 2,9 \text{ m.}$$

$$d = 2,45 \text{ m.}$$

Halkaisijat 3,9 ja 2,1 m.

Reunakivet suureudeltaan huomattavas-
ti epätasaiset, pohjoisimmät ja eteläi-
simmat suurimmat.

Toinen, epäselvä ja epävarma kivi-
latomus löytyy Suurella mäellä Tenk-
kielin kohdalla, korkeintaan 200 m.
sisäänpäin merensannasta. Korttalehti
VI. Rinne hiukan pohjaiseen antava reu-
nat epäselvät. Kotola 20-30 cm. Voi olla
paineuden tekemä mutta muistuttaa
suuresti Neuvottoman Loppalaisniemen
kivilatomusta.

Vielä on Summassa Hillon kohdalla
pari epämaailmaista muinaisjäännöksiä
ehkä n. s. kyyräineunia. Samaten on Päi-
ringissä Summajoen suusta vähän luter-

seen epämääräinen, neliskulmainen kivilatomus. Luultavasti historialliselta ajalta.

Vehkalahden muista rannikkokylästä ei ole mitään kiinteitä muinaisjäänäksisiä tai-löytöjä. Kiviröykkiö, jonka Blomqvist luulee nähneensä Pöytäsaarella (Bötö) on luonnon tekemä.

Haminan kaupungin pohjoispuolella, Kolsilaw (Ruotsbyn) kylässä Juhon Läänin ^{Punkkasin kalliolla} maalla on luultavasti ennen ollut kiviröykkiö, joka nyttemmin suurimmaksi osaksi on hävitetty. Kartallahti XI. Erästä kuvasta päätellen, jonka olen nähnyt Viipurin Museolla, ja jossa on kuvattu Punkkasin röykkiötä ennen sen hävitystä, näyttää se olevan tavallista rannikkoalueen röykkiön mallia ja noin metrin korkeinen. Hävitys oli tapahtunut siten, että Juhon Läänin tarviessaan kiviä jalkaan mudelle riikkellensä oli niitä ottanut roppia röykkiöstä. Osa näistä ki-

vietä on myös joutunut ohikulkevan tien toiselle puolelle, pellon kiviäitaukselle.

Yleensä on käytetty keunakivinä ainoastaan huomattavan suuria kiviä. Niitä löytyy muutamia myös röykkiön keskellä. Mikäli vieta voi päätellä, ovat keunat olleet seitsemän, nimittäin:

$$a = 3 \text{ m} \quad d = 1,5 \text{ m} \quad g = h = 1,5 \text{ m}.$$

$$b = 3 \text{ m} \quad e = 3 \text{ m}.$$

$$c = 1,5 \text{ m} \quad f = 2,2 \text{ m}.$$

g-keunan kohdalla puuttuu kiviä nyttemmin kokonaan. c-keunasta kulkee yhdensuuntaisesti kaksi kivi-keunaa noin 2-3 m. IF kohti. Läänin mukaan niiden välissä oleva paikka ennen oli kivillä täytetty, "niinkuin kirkon rappu jonnaa." Röykkiön keskiosassa löytyy hiiliä.

Päikköön liittyvä tarina kertoo, että tämä röykkiö olisi Vehkalahden ensimmäisen kirkon kauniol.

Röykkiö on rakennettu hiukan loivalle kintelle. - Nyrkyään on vesi saukana,

mutta huomattavaa on, että nykyinen
kirkonkivi vielä 1700-luvul-
la mainitaan nimellä "Bambäls (kaps.)
vijken" "Mareu" (nimen selityksestä kts.
Marinkylä!). Tähän jääneen laskeva kyl-
lykylän joki on korttegin mukaan vielä
Töytärin (Töders)-koskella Kalvilan kohdal-
la ainoastaan 0,4 m. korkeudella yli meren-
pinnan. Luultavaa siis on, että veri esi-
historiallisella ajalla on ollut Punkkasim-
kallista paljon lähempänä kuin nyt.

Salmenkylästä (Strömsby)

on olemassa yksi huomattava kivi-
kautinen löytö, nim. keikkakirves n. s.
Tyypus Saikketia. Eriin on löytänyt
talollinen Alfred Husgafvel muuta-
mia vuosia sitten. Nyt sen ^{omistaja} opettajalla-
teen ^{leski} Maria Kopainen Myllykyl-
lässä. Siirustus ja tarkempia tietoja
tämän seion kappaleen muodosta on

V. H. M.:in arkistossa. Niinikään on siinä
toimitettu tietoja toisesta ova Kopai-
sen omistamasta keikkakirvestä, jonka
on löytänyt maksimihoitaja Meksan-
teri Lääti Husupylästä. Ilkävästi huftä,
en ollut tilaisuudessa saada löytösuh-
teista matkoillani torpechri selvää.

Myllykylä (Kvarnby)

Tästä kylästä, n. 8 km. Haminan kau-
pungista pohjoiseen, on olemassa kolme
esihistoriallista löytöä:

1. Talvia tai poikkikirves. Löy-
tiin Ivan Hannin kylästä v. 1908
tai 1909 n. s. Rakinpellosta Rakinuo-
ren alapuolelta, Teikarin tilan N:2:en
mailta, n. 1/4 km Hanninin talosta poh-
joiseen. Kooperä pehmeä, savea tai
mudan tapaista.

2. Seuri poikkikirves, jonka löy-
ti v. 1914 (?) kenki Gautil Teikari saman Teika-

rin tilan N:2 Hanninen mailta u. s.

Pyytingin pellolta, kun löydettiin ensimmäinen kerta kynnettiin noin 30-40 cm syvyydellä.

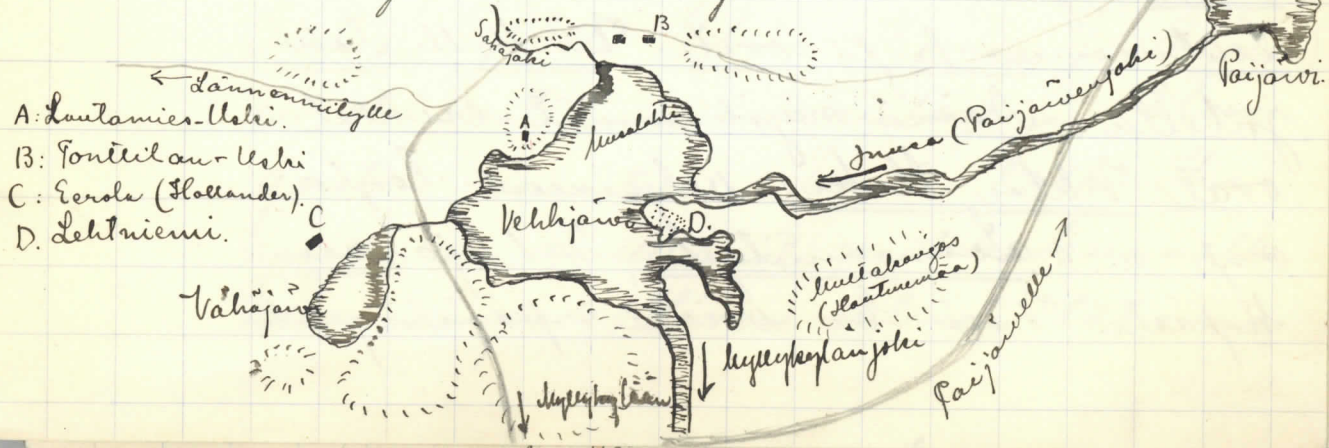
Pyytingin pellolta oleva tehnyt korttaluonnoksen N: XII. Pyytingi sijaitsee itse Myllykylästä metkein suoraan E:ra (ehkä hiukan ENE) u. s. Kantiyjoen ja Saijärven kylänrajan muodostamassa kulmassa. Kantiyjoesta nousee maa jotenkin hitaasti. Kuitenkin on olemassa pari pienempää haajua. Erään näiden haajujen hietaisesta rinneestä on viime löydetty, pieneen puroon lähellä, joka tulee lounassa olevasta Korhussuosta ja pari lähleestä jotka ovat itse Pyytingin alueella. Luultavasti on Korhussuo ennen ollut järvi ja joko puron tai u. s. kaisa-niityn kautta laskeutunut Kantiyjoeseen. Jos löytöjä paikasta tulee lisää, niin voisi kai pitää tuesta pientä haajua kalasta-

jain asuinpaikkana.

3. Loikea tulosteivi (piirustus Valtion Hist. Museolla), omistaja rouva Maria Kapainen Myllykylässä. Löydettiin luultavasti v. 1917 Aleksanteri Koskenheimon tilalta, kai aivan talon läheisyydestä.

Vehkijärvi,

Myllykylästä pohjaiseen, on saatu talteen useampia esineitä. V. H. M.:n luettelossa oleva jo ennen huomannut niitä u. oilla 2453:45-48 luultavasti kaikki u. s. Lautamies-Uhkin talon mailta. Lautamies Ueki on jo ollut kuollut ainakin 10 vuotta eikä hänen perheistäänkään kukaan tiennyt näistä löydöistä mitään.

Kuten kortista selviää sijaitsee Lautamies-Ulki korkealla maella lähellä järveä. Saattaisi olla mahdollista että löytö on tehty siellä, siis talon katipellosta, nielmaalla.

Lautamies-Ulkin vastapäätä Lehtniemellä Jonttilan talon maalla löysi syyskuuta v. 1911 maanv. Viktor Ulki ojaan kaivauksessa "noin puolituntia jätkeä syvässä, sovimasta" leveän lallean lataaltaan.

Lehtniemi on kapea, jotenkin matala niemi u. s. juusojan ja Vehkajärven välillä ja on raivattu pelloseksi vasta v. 1911. Jotain löytöjä voisi siis sieltä odottaa.

Samaista Jonttilan talosta sain vielä muutamia toisiakin kiiviesineitä, jotka kaikki minun kuin myös Lehtniemen löytö ovat V. H. M. lle lahjoiteltu. Nämä myöhemmät esineet ovat Viktor Ulki veljeineen löytäneet u. s. Säinenniitystä, Vehkajärven kylästä V. s. s. On voinut päästä paika-

kaa tarkemmin katsomaan, mutta kerromuksista päätetään kulkee sen ohi luonnollinen tiepä, joka laskee Tuutarlampeen ja sieltä Vehkajärveen. Löytö on tehty tämän puron pohjoispuolella, hitaasti laskevalla etelärinteellä. Maaperästä ei ole mitään tietoja.

Vehkajärven Eerolan talossa auttoi isäntä Juhos Hallanderin vaimo "Eerolan tati" suuren kourutallon, joka on löydetty ainakin 50 v. sitten hänen lapsena ollessaan, ehkä katipellosta, talon itäpuolelta, Vähäjärvelle viettäväällä rinteellä. Muuta tietoja en onnistunut saamaan.

Pohjois-Vehkalahden kylästä (Lankila, Jurkka, Syväntö, Kitula, Thamaa ja Taijari) ei ole mitään muinaislöytöjä. Blomqvistin mainitsema Janeli Koski Thamaalla on muuttanut paikkakunnalta Kokonaan pois. Hänen entinen talonsa

sijaitsee luonnontilassa Kattilankosken lähikäytössä pieneen jokeen jyrkästi lokevallo pinteellä. Löytöpaikkaa ei ke-
tään myöskään joukkokunnalla tunne.

Martin talossa Paijällä kertoi ta-
lon emäntä (Pakkonen), että pari vuotta
sitten vanhojen tervaksien alla Pistai-
tan vierestä oli löydetty pari reikä(?)
kivistä huolamun vassilla. Kertojan
ataksunan mukaan olivat esineet van-
hojen miesten keräämiä. Niinkin toi-
nen kivi oli ollut n. 20 cm. pitkä ja va-
sarakirveen muotainen(?). Talon penki,
mukaan Järkinen Michikkälän Lopjär-
vellä oli kuitenkin saanut esineet
käsiinsä ja toverinsa kanssa vähi-
tellen löytänyt niitä sirpaleiksi. Nyt
ei niistä löytänyt jälkiä enään alleu-
kseen.

Kannusjärvi.

Blomqvist kertomuksessaan mainitsee
tämän kytän ^{Kiviä tilalla} "hautakunnan". Tämä
on kuitenkin ainoastaan luonnon mus-
dortama maakumpu, vaikkapa Lou-
panee sen yhteyteen pitäjän alkua-
sukhaiden "loppalaisten" kanssa.

Tunnettu on ainoastaan yksi kivi-
kautinen löytö, eräs pieni kourulatta,
joka säilytetään Kannusjärven kansa-
koululla. Pirustus on V.H.M:lla. Opetta-
ji E. Vainion mukaan on sen löytänyt
maanv. Erik Toikka, luultavasti Kannus-
järven mailta, mutta ehkä Sippolan
kirkonkylästä. Toikka itse oli matkoilla,
etteen voinut saada varmoja tietoja.

Metsäkylä.

Metsäkylältä on Valtionmuseolla useam-
pia esineitä, esim. numerot 2483:6, 7, 355:14.

3682:1 Turun museolla n:o 6370. Kaikki nämä löydöt ovat toikempia tietoja vaille.

Uusia löytöjä sain tiedokseni Roopert Anttilan mailta Seppälän ja Molun tilaa. Kts. korttia XIII!

Anttilan maiden läpi juoksee pieni joki nimeltä Seppälänoja, joka vihdoin laskee Metsäkylän Suurjärveen. Anttilan talon kohdalla tekee tämä joki kaarrokseen, muuttaneen suuntaansa P. H. -hen. Tämän mutkan ympäri ovat esi-
neet löytyneet n. s. Uudella pellolla ja itä- ja Chopellolla sen länsipuolella.

Uuspelto raivattiin vasta muutamia vuosia sitten. Silloin löydettiin myös pieni kivikasa, joka oli 6:nnella saralla Anttilalta tullussa 10-15 m. pellon etelä-aidasta. Tämän kivikasan alla löytyi pieni, kaunis poikkitalta sekä suuri, luultavasti hiesinkivestä käytetty skivi (Molemmat ovat P. H. H. lla.). Tut-

kiakseni maaperää, tutkin paikan vie-
kessä olevaa oja. Tulokset olen koetta-
nut selvittää korttalehdellä XIV. 78 m.
paiksen humuksen jälkeen tuli 9 m. mut-
lan rekaisen ^{kurheen} kiveksen kerros, jonka jälkeen
alkoi kova savi. Hiiliä tai muita kulltu-
ryäännäksia ei ollut havaittavissa.

Paikan korkeus Seppälänojan yltä
on vähän enemmän kuin 5 m. sen etäi-
syys sieltä n. 67 m. Profiilikuvan olen
koettanut antaa lehdellä XIV.

Uudella pellolla vähän luoteeseen
tullaan Chopellolle. N. 15 m. kannasta
lanteen päin tavallisen alhaisella maal-
la, on suuri kivi (XIV kohdalla a). Tämän
kiven itäpuolella on löydetty pieni
koskikoin länsisuomalaista tyyppiä,
joka säilytetään Metsäkylän kausa-
koululla, mutta jota on piirustus
Vallion museolla. Samasta paikasta
oli myös löydetty pari muutamia esi-
neitä, m. m. pyöreä (nuija²) kivi, jätke

kuutenkin Anttilassa ovat kadonneet
Siellä on luultavasti myös toinen, muo-
doltaan jotenkin epämääräinen esine, joka
on annettu V. H. Mille. Paikan maaperästä,
kts. XIV.

Thopellon vastapäätä, Tervapellosta
tai Koolengista Tosin ei ole mitään esi-
nöitä. Kulta sen maaperä näyttää mieleen
kiintoisalta. ensin 12 cm. humus, sitten hie-
man hiilesekaista keltäisruskeaa hiek-
kaa n. 18 cm, joka jatkuu vieläkin 20 cm.
alaspäin, mutta runsaasti hiilesekaisena.
En ole sanoakseni, onko tässä jotain
kivikautisia asuinpaikkojälkiä, sillä
paikkaa ei ole vielä koskaan kyetty.
Sinänsä toistaiseksi löytöjä ei ole
tunnuttu.

Kivikautisessa suhteessa muuten
miin pikkaosta Reitkallin kylästä ei
tällä kertaa ole enemmän kuin yksi
löytö. Entisiä löytöjä ovat esim. V. H. M. lla

n:o: 2083:1-10, 2240:1,2, 2453,49, 3682,2, 35-8.
Tämä ihmeittävä kiihtyys juuri nyt saa
selityksensä siitä, että pari vuotta sitten
on paikalla liikkunut joku yksioijis ke-
käilijä, joka Teille tuntemattomille
on viennyt, kertomuksista päätäten, saagan
suuren joukon kiviesineitä.

Ensimmäisen esineen sain Metsäkylässä,
vanhalla Helena Ahola-emännältä, pieni
kourutalalla, myttemmin Vallion museon
kokoelmissa. Tämän hän oli oman ker-
tomuksen mukaan löytänyt noin
30 v. sitten kirkkomatkalla Haminaan
ollessaan maantien länsipuolella ole-
vasta sorakuopasta lähellä Reitkallin
kovin portista, hojumaatta. Paikka
sijaitsee vähän matkaa Summanjoesta
itään päin, aivan Metsäkylän ja Reit-
kallin rajalla, myötämäessä Metsäky-
lästä tullessa. Nykyajan tuosta sora-
kuoppaan ei enää näy, sillä maantie
on juuri näillä paikoilla viime vuo-

sina huomattavasti parannettu ja löytöpaikka luultavasti joutunut tien alle.

Vielä on yksi löytö mailla Reitkallin ja Metsäkylän rajamailta: pieni taltta, jonka löysi opettaja Vuorisalo-vainaja Metsäkylästä heinäkuussa ollessaan luultavasti v. 1913. Löytöpaikka on noin 1 1/2 km luoteeseen Reitkallin asemasta Metsäkylän puolella. Tarkemmin paikkaa en saanut määrittelyksi. Luultavasti se oli tavallisen lähellä Suurijärven kaulaa kapealla niityllä kautatien länsipuolella.

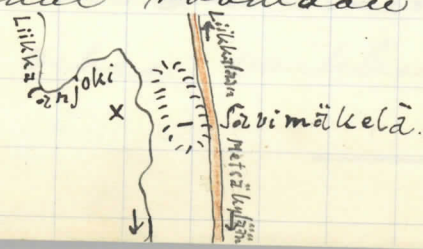
Vielä on Reitkallista yksi esine, johon kiirikappaleen katkelma, jonka isäntä Risto Viikari Reitkallin eteläosassa oli löytänyt n. 30 v. sitten jostain kotipelloista. Alkuaan oli ollut myöskin toinen kappale, mutta sen hän luuli antaneensa jollekin museon keräilijälle jo aikoa sitten. - Samas-

Ta Viikarin tilan mailta, kotipelloista Suurijärven rannalta, löysi Risto Viikari v. 1916, "koko tyvöistä" oja kaivaessaan kaivinaismuotoiseen aatrainen (annettu museon kokoelmaan).

Sippula.

Löydäistä köyhiä pitäjä. Muinaisjäännäisiä si tieläähseen ole ollu kaan oleuossa. N. S. hiihtokaudal kuumälässä, Suurenisten asemalla itään, joita m. m. Siipurin museossa on eritijunen kuva, ovat jäätemoreeneja jääkaudelta.

Sippulasta on kyllä aikaisemmin saatu toistakymmentä kiirikautista esinettä Yttion museon ja Siipurin museon kokoelmaan. Niinä puolestaan on onnistunut saada muuta kuin yhden

esineen reititöivon Liikkalan Savimähe-
lästä. Esineen löysi kesällä v. 1914 isän-
tä Kauno Käkelä talon läheisyydes-
tä omista Liikkalanjoen länsipuolelta,
jättötyössä olessaan.

Quotilan kylän Rujalan Talon jello-
ta oli joku vuosi sitten löydetty kiwi-
kerros tai kiwitäältä, mutta oli sitten
koston leikkikalena jälleen häviö-
nyt.

Keskeverin talossa Liikkalassa kertoi Nat-
ti Keskever talon läheisyydestä esineen
löytäneensä "kummallisia kiviä" mutta
oli jälleen heitännyt ne jellole takaisin.
Yarumuden vuoksi tein joihista karlla-
luonnoksen, kts. karllal. X!

Quotilassa, lähellä Haapojan taloa,
näytettiin u. s. jätterintöivää, joka kui-
teuttiin on aivan tavallinen luonnos-
kivi. Kertomuksen perusteella oli otol-
tautit "älfvornor".

Kertomus kesämatkoista Kymen kirkko-
kunnassa vuosina 1919-1920, laati 28/IX 1920
Ragnar Kivelä

Edellisessä esityksessä olen keronut
niistä muinaisjäänneistä ja muinais-
löydöistä Liikkalaluden, Kymen ja Sippu-
lan pitäjissä, joista sain tieltä kesällä
v. 1918. Ennenkuin ryhdyin julkumaan Tai-
man kirkkokunnan muiden pitäjien
muinaismuistoista toivon lieman
täyhtäen tuota edellistä kertomusta.

Liikkalatali.

Salmenkylä. Blomqvistin kirkkokuntakertomuk-
seen perustuen mainitaan sällyneen
Liindelöfin "Uudemman pronssikauti"-ki-
misessä viikkossa, että "Telliin maalla
Saluella" olisi pronssikautinen hautä-
rauhis. Tse tiedonanto lienee Kyl-
lä oikea, vaikka se kylän että ta-

loun nimellä on pahosti väärin kelly. Noin-
 niteeseen kuuluu sekin, jota tarkoitetään Salmen-
kyllä, joka on Haminan kaupungista n.
 2 km. pohjoiseen eikä Salmea Hami-
nasta 11 km matkalla mainitusta kau-
 pungista. Salon nimellä "Selli" tarkoitte-
 taan Silli.

Salmenkyllässä kyltä puhuttiin usei-
 ta keuhkitautiä asiasta, mutta tulok-
 setta. Silloin astoin keuhkallista vauha
Elias Tiikari, joka aikoinaan auttoi
 Blomqvistille tärkeimmät tiedot bel-
 kalaisen muinaisjäänäksistä her-
 toi asiasta seuraavaan tapaan.

Tiikarin muurudessa keuhkallai-
 set häydessään kaupungissa enin-
 mäkseen käytettiin n. s. kirkkopolkua,
 joka n. s. Puropytyen niittujen kautta
 kulkien lopullakin Salmenkyllän
 eteläosassa yltäi voittatiehen lähel-
 lä nykyistä Kovalan taloa. Kirkko-
polkua ei enää käytetä sen jälkeen

kun maanomistajat kelloivat Puropy-
tyen kautta kulkemiseen.

Tämän kirkkopoleen varrella, sillain
Antton Sillin, nyky luultavasti Kovalan
 (Kaarle Hurzapolin) maalla, oli ai-
 nakin siihen aikaan eräällä vuo-
 rella pyöreä, jokseenkin korkea kiwi-
rauhkis. Paikallaan liitlyvä tarina
 tiesi kertoa että siellä onka su-
 neumunoin' olisi suuren pahante-
 kijaä kuoliaaksi kiivistetty ja rouk-
 kis sillä tavoin syntynyt. Jokaöön
 tuo tarina oman arvonsa - hyvin
 luultavoa on että kysymyksessä
 on tavallinen pronssi- tai rautaa-
 kautinen "liidunkievos". Uhoiva
 kyltä se ole vielä paikalla käytet.
 kysytä että - kuteen jo yllä mainitsin
 - en saanut Salmenkyllästä liitään
 paikalle opostamaan, ei edes Ko-
valanta, saatiikka siitten muualta.

"Uudenmaan pronssikaudessa" herro-

taan, että "Keltähylläen Sika-uorella" olisi pronssikautiseen kivikoukkio. Tällä tiedonannolla tarkoitetaan Sika-uorta Keltähyllän ja Kunnusjärven ka-
jolla Isum-Järven eli Portinon eteläpuolella. Paikalla ei ole mitään jäännöksiä historiautokaiselta ajalta, ole kuitenkin vauhilla Keltäkalitelaisilta kunnut kerrottavaan, että n. 40-50 vuotta sitten m. n. Helsingin hyönsä aivan yleisesti puhuttiin siitä, että Sika-uorella olisi "Noorahin arkuun jäännöksiä" kivisiä vaikeuksia, ei tiedetty. Tästä kertomuksesta on kateista joattava Blaugvistin ja "Uude-uomaan pronssikauden" tekijän tiedon-
anto saanut alkunsa.

"Uude-uomaan pronssikaudessa" mainitaan, että Pyötsäarella (Bölo) Keltäkalakauden kaakkoiskulmassa olisi jokin kivikoukkio. Olen jo aiemmin maininnut wälshertso-

Kuorsalo.

mukessani huomauttamut siitä, että Keltähylläessä on tavallinen jälle-uoreni ei-
kä siis mitään muinaisjäännös. Itävaastoin on Kuorsalossa, Pyötsäarella n. 3 km etelään tämän saaren eteläpuolella, kalliolla n. 10 m. korkeudella yli m. p. verrattain suuri, mielen korkeinen ja hyvin säilynyt kivikoukkio, jota herra Kros Pihäpöuden ja kausakoulunopettaja Antti Suhoen kertomusten mukaan epäilemättä on jideltävä pronssikautisia kausakoukkioita. Olen Kuorsalossa useampia lauantapaisia, ei vammundella tiedetty, mutta on kyllä tunnettavaa.

Salmi.

Olen edellisessä kertomuksessani (kts. siv. 27-31!) tehnyt selkoa niistä tähän asti tunnetuista kivikoukkioista, jotka sijaitsevat Salmella, n. s. Hevos-saaren pohjoispuolella, Salvapaan, Lohi-apaan ja Kunnus-uorella. Käydessäni kesällä v. 1920 Salmella Salvapaan-uorella

*S. M. topogr. arkistossa, kts. myös kertomusta v. 1918, siv. 36!

Rouhkiolta kiveen tutkimossa, kelsin ai-
van satunnaisesti Lohjapäävuorella ennen
tunnetun rouhkiön lisäksi vielä soikean
kivikalomuksen [kts. karttal. XVI!]. Pituus suun-
ta NNO-SSZ; pituus 5,5 m, leveys leveimmäl-
tä kohdalla 1,6 m, mutta jäihin siippene-
vä. Kivikalomus on koko alaltaan yhdellä
ainoalle kivikerroksella peitetty, joten
ka se on verrattain matala n. 20-30 sm.

Reunakivet ovat yleensä miehennostau-
naisia, sisäkivet pienempiä. Tämä kivi-
kalomus sijaitsee n. 8 metrin korkeudella
yli m. j. Lohjapäävuorella n. 100 m. Tämän
vuoden rouhkiön kohdalla länteenjään
mennessä ja Salulle vievään polkuun
välissä.

Talvopäävuorella tutkii kesällä 1920
rouhkiota N:4 sekä kivikalomusta N:2
(kts. karttal. XVII!), molempia kuitenkin
tuloksetta. Rouhkiossa N:4 tuli esille hiiltä
ja hiilenselkistä muttaa, mutta ei mitään

sen suurempaa, jotenkin sen järjestä ei voi mi-
tään sanoa. Reunakivet ovat kanttaltaan
suuria, sisäkivet miehennostauksia tai
pienempiä. Kivikalomuksesta kanttalla
N:2, ei myöskään tullut muuta näky-
vää kuin hiukan hiiltä. Pohjois-, itä- ja
lännepuolel muodostuvat loahkiviästä,
yksi ainoa kerron kun taas eteläpuolella
on aittainantapainen pitkäkko kivi.
Pohja on pienempien kivien peittämä. Kts.
valokuvaa!

Neuvottoma. Neuvottoman Lappalaisvuorella tutkii
kesällä 1920 siellä olevan kivikalomuksen
(kts. karttaa IX!). Kivet ovat yleensä
miehennostauksia, joskus suurempia
kin. Niiden alla tapasin jikkukiviä
ja soraa. Löytöjä ei tullut ollenkaan
näkyviin, kiveä nähtävää juuri-
hiiltä, joita huomattiin kohdilla
K ja K' (kts. karttaa!). Kiveä nähtävää
ei ollut juuri muuta kuin kalomuksen

eteläpäästä ja sinähän aivan oluessa.
 Löytöjen puolesta joo siis taistaiskisi
 ainakin kivitalonkseen itä epävar-
 mallasi. Huomattakoon kuitenkin, että
 tämä kivitalonmuoto on aivan
 samankaltainen kuin talonmuoto N° 3
 ja 4 Salmen Talvapaanosuoralla. Kun
 nämä taas ovat selvästi eihistolo-
 nallisen rauhion lähimmästä
 läheisyydestä ei liene mitään ky-
 tä epäillä viidenkään historiantaka-
 luttua.

Mitä Lappalaismiehen u. s. rauhi-
 kioon tulee (Chis. kartta ja edellis-
 tä Matkakohtomista siv. 31 ja seur.), se on
 varmuudella sanoakseni, onko tämä
 luonnollisuuksiltaan jäteläisyyden
 ihmiskösin tility kaitaroukko vai
 kaitaroukkoitukseen käytetty
 luonnollinen kivikosa. Niinosaan
 Seikkaperäinen tutkimus voisi tuol-

taa selvyttää. Mainittakoon joka Tapaukses-
 sa, että rauhion polijassa näkyvät olevan
 kiiltä.

Neuvotomossa kävin katsomassa
 kivikosoja Kirstukivenmäellä ja Kos-
 kosojanmäellä, niistä kun oli kerrottu,
 että olisivat samankaltaisia kuin Lap-
 palaismiehen rauhiot. Tarmuu-
 della kuitenkin voi sanoa, ettei näin
 ole asian päitä vaan että kysymyk-
 sessä on tavallisia jäteläisyyksiä.

Lienee sopivaa poiketa tästä kertoa
 vieläkin enemmän muinaisjäteläisyydestä
 Neuvotomossa, joka kylläkin kuuluu
 historialliselle ajolle mutta joka ei
 kuitenkaan ole sivistyshistorioitijalle
 mielekiintoa voilla.

Blauqvist kertoo kiitokseksi kerto-
 mukseensa, että Neuvotomossa, Sei-
 kingin miittijien kohdalla on kivikou-
 sis, josta puhutaan että se muuta

olisi ollut Kehhalaliden kirkoksi ajattu.

Kun tarinaa vielä nykyaikavaikein kerrotaan, lienee syysä oltava tähän Blomqvistin tiedonanto kohonaisuudessaan.

"Kun Haminan kaupungista maantietä myöten Loviisaa koleden on kulkevat 11 virstaa, niin saapuu Neuvottoman kylä. Juuri kylän alussa eroo u. s.

"Suuren huoneen mäellä"*) Tie pääsee vanhaan kirkonpaikkaan. Maantietä u.

2 virstaa, Reeringin kaanalla, löytyy nim. u. 16 neljäsoksen suurinen kivi-

laja joka on melikukulurainen koolla suuremmista ja pienemmistä kivistä.

Tarun mukaan olisi Kehhalaliden kirkkoa koetta rakentaa tälle paikalle.

Suuremmat kivet olivat miehen kaunaukset, pienemmät vaimot, vaihka niillä oli ollut kopsalokapsi haunettavana toisella kōsivarrella. Kulta mitä pöi-

*/ Kirje: paikan nimi "Sure" huoneen mäki, siis Suden huoneenmäki.

valla rakennettiin, kaatui yöllä maahan. Tähdoin pantiin härhä valjaisiin, ja päätettiin rakentaa kirkko siihen, mihin härhä seisaltuu. Härhä ei seisaltunut ennen kuin Kehhalaliden nykyisellä kirkolla, johon pitteen kirkko rakennettiin. Syyskylähen oltä kirkko ei kestänyt pöstyssä edellisellä paikalla, oli mulla se, että paikalla oli liian kaukavaa vedestä: "ei kirkon nouse, jos ei veri näy." - - - - "

H. A. Reinholus taas puhuu muistelmajonsissaan (LXVII s. 661 sekä muuallakin) samasta paikasta tähän tapaan (Suom. Mus. 1899) ^{s. 84}

"Tähän Neuvottoman kylässä, Kytänkalaliden ja Summanjoacusun välillä, on Ketoleessä niuseke, jonka jätkin ja poikki kulkee ikivauhoja teitä. Niusellä tavataan kurppia, joiden pohjalla on hiiliä, ja jotka niunmodoin lienevät olleet katetuista asunnuksista. Ketoleestä pistävällä vähäisellä niusellä on tilä-

paitsi kylmilläin iso joukko voutoja kau-
toja, joiden tarkoitusta selvöstävät ky-
lästäisten kulkut paikalla olevasta ka-
malasta hautauspaikasta. B. A. Reinholm
arvelee, että niemuokkeella on ollut Kehla-
lahden vanhin kauppala, josta mainitaan
1336, ja että kaluisto on siirtymämuotoon
aikuisen. Niemuokkeella on harjoitella
Reinholman ja ympäristäällä tavataan
sellaisia nimiä kuin Värinmäki, Hel-
sinmäki, Herreholm. — — —

Kylässä oleva "kievosa", otaksuttu
Kehlaholman vanhin kirkko sijaitsee kau-
kosuomalla u. s. Korvenharjella maan-
tieltä u. kilometrin matkalla PO-suun-
taan — kts. karttal. XVIII! Muinaisjäänväh-
sen itäpuolella elitä sadan metrin etäi-
tyydellä, on u. s. Korvenmäki, jotka osat-
ta kuuluvat Summankytän suottilaan,
osalla Neuvonoman Käkelään. The
raunis on Neuvonoman juurella rajoa

*1) Raivon kielestä: Värinmäki, Herreholm.

ja nykyään josua Käkelän maalla. Korkeus
yli m. p. lieene u. 4-6 metriä. Lieene vielä
tyytä mainita, että nykyiset Korven ja
Reinholman niitit ovat saaneet alkaisella
maalla, ainoastaan 1-2 metrin korkeu-
della yli m. p. jos sitäkin. On siis hyvin
luultavaa, että meri muutamia vuosi-
katoja sitten on ulottunut paljon kau-
vemmas keihin nyky, jolloin nykyään ky-
vii matala ja tiejuureksi Länsilampi Teola-
niemen suojassa muodottanut ainakin
välttämättömän sataman.

Mitä itse muinaisjäänvähseen tulee,
villään pääasiassa kartalleen
XVII. Muodoltaan se on mittei nelikul-
mainen, keuut kun ovat u. 6,6, 7,1, 7,7 ja
7,1 m. Mitä tulee siihen että siinä DE näyt-
tä olevan taisia kolo joukko pitempi
(7,7 m.) jyydän huomauttaa ettei tämä
niillä ole aivan varma, riippuen siitä,
että muinaisjäänvähseen koillispuolella

on pahasti jousottu ja kiviä viskelly kuu-
nojen ulkopuolella. Tarmaan miton mää-
räminen liig. Tällain mahdolliseksi ja
olea siitä syytä mitonmut aine sille koki-
dane, jossa koonisoon kuuluneet kivet
näyttävät loppuvan. Luultavaa on kuitenkin
että C-kolhalla viivaa vetämällä ku-
raan itään saadaan tuota polijaista kuu-
naa. Piikien viillaa, joihi muutamien
kivien aseua, myös kohta H, joka kuu-
mallisella tavalla on sisäänpäin kaare-
va. Sen vastapäätä eteläseinällä on koh-
dalla F-G kaksi yfdeuskuntainia, n. 1 m.
pitkää kivistä kuteu oven päisäksä
aijattu. Kolhalla F n. 1 m. sisälläpäin on
selvästi huomattavissa kivistä ja kul-
ma. Kaunio korkeus on n. 50-75 sm, muuta-
min joihin kytä korkeampi.

Kouet seikat viitaaovat siihen, että
juuri Neuvonoman - Summan seutu aika-
naan on ollut vanhaan Tehkalaladen

hokhuksua, onpa vielä mahdollista että
-kuten Reinholun otaksun - että tuo "Tehka-
lalden kauppa", josta mainitaan v. 1336 olisi
sijainnut juuri näillä tienoilla. Epäilem-
kyllä, että kuopat ludentuone määellä ja
Kouenharjulla olisivat ⁿⁱⁱⁿ silmi vanhoja
kun Reinholun arvella. Kutea ensinnäkin
Taldan kiinnittää siihen seikkaan kuo-
nista, että juuri täälläpäin nuo germaa-
nitaiperäiset nimet (kuten Helsinki, H-
ri, Horvinkki, Tarinkki, Keirinkki, Kuopinkki,
Oominkki, Kappinkki, Tenkkii, Horjalviihki
j. n. e.) ovat lukuisammoin edustettuna
kuin muualla Tehkalaladella. Taldan
Taiman lisäksi Taldan tässä kertoa
ainoastaan viillalla siihen, että
kuin etelämpänä, Keirinkki ja Kei-
täviihin seuduilla mahdollisesti on ole-
massa vielä toistenkii kokennusteu
jälleitä - en ole nimittain asiosta tähän
muunessa vielä saanut Tarpeeksi tietoa.

Kainiitakoson vielä etelä lähellä Humman-
kytää on u.s. Liunakallio, joka nimi ei se-
kään liene aivan merkitykseltään. Kun
vertailee toisiinsa ne mitat, jotka tohtori
Juhani Ruine ilmoittaa u.s. Tirolaluden
vaikosta Saharistosta* (ulkomitat 7,12 x
5,94 m; kalliiala 5,20 x 3,88 m.) ja tämän Kor-
venharjun kaunis mitat, luomaa hel-
posti miten ne vastaavat toisiinsa.
— Osi miten oli - Korvenharjun kaunis
on tarkoin tutkittava, ensimmäisen osiosta
selvyyteen pääsemme.

Kynni.

Käydessäni kesällä v. 1918 Huruskolan ky-
Huruskola.
läsnä on saanut tietoa mitään muu-
naisjäänneksistä tai löydöistä vrt.
nettomusta v. 1918 siv. 2 sen.). Sen jäl-
keen olen kuitellut saanut talallisen
pojalla Maune Koivulalla muutamia
Suomen museo v. 1905.

kuvillavia tietoja. Mitä nimenomaan kivi-
kautta koskee, sain Koivulalta kuulla, että
vuonna 1916 talallinen Nutton kelta kai-
vaessaan "Kyprien juoksekautea" saarella,
jossa osa Huruskolan kylää sijaitsee melkein ta-
näkymänsä kartanon vastapäätä, löysi
kivitallan ja noin 20 m pitkä ja 1,5 m
paksun "kynänmaiseen kappaleeseen" —
kai joku kivihaulinen avonpainatin
T.M.S. Tallan oli löytäjä jäänyt paikalleen
erään kiveen päälle ja "kynän" toi hän l-
kotiin lastensa leikkikaluksi. Sen
jälkeen siitä ei ole kuultu mitään.
Löytöpaikka on merkitty kartalle XIX.

Tietä kertoi Maune Koivula kivihauli-
kivistäkin Huruskolan tienoilla. Kylän
eteläpäästä n. 4 km Kynnin kirkolle vievän-
tien varrella on korkealla Selkävuoressa
kolme kauhhiota n. 15-20 m. etäisyy-
dellä toisistaan. Muodoltaan ovat k-
milläi pyöreitä, kalhaisijat kussakin kauhissa

hiossa n. 10 metriä. Korkeus lienee n. 2 m." Kivet
 ovat enimmäkseen sellaisia kuin mies
 jaksaa nostaa, vaan on joukossa jotain pie-
 nempi sekä isompiakin. Yhdessä rouk-
 kiossa on n. 0,8 m. levyinen ja metriin syvyi-
 nen kuoppa, muut ovat cheitö. Paikhaan
 tilityy seuraava taru. "Kieltä on joku van-
 han kansan mies löytänyt kuitaa sisäl-
 tävään kiven mutta peljäten vallion ottavan
 vuoreen ja sillä olevan metsän omakseen
 on hän upottanut kiven vuoren juurella
 olevaan lähkeeseen". Tällaista tuossa ker-
 tomuksessa joku hämää muisto löydös-
 tä, joka on tilityy juuri peuzölusta rouk-
 kiosta? Käydessäni Huruselassa kesällä v.
 1920 nimenomaan oltakseni roukhiosta
 selkoa, Saana Koivula ei ollut tavattavis-
 sa eikä myöskään saanut ketään muuta
 paikalle opastamaan. Piirustukseita, jotka
 Koivula on minulle lähettänyt selviää kui-
 tenkin jotenkin suurella varmuudella, että

roukhiot ovat esihistoriallisia "hiiden-
 kinkaitamme".

Kaarniemi
 ja Suila.

Olen kertomuksissani vuosilta 1917
 ja 1918 antanut joitakin tietoja
 kiviroukhiosta ja kivistätomuksista
Kaarniemellä ja Suilaan kylän rajalla
 (ks. siv. 11-26!). Blomqvist kyllä kiitää
 kuitakertomuksessaan mainitsee et-
 tä joitain Suomalaisen vuorella, josta juuri
 edellisessä kertomuksessani olen pu-
 hunut, myös Pitkähallissa, Kelluhal-
 liossa ja Paashallissa Suilassa pitäisi
 olla tällaisia roukhiota. Olen turhaan
 asiaa paikkahuntalaisilta tiedustellut
 sekä myös itse käynyt Seuden vuoria
 tutkimana kuitenkin aivan tulok-
 setta. Niiden vaihtelua sekin kiit-
 ka, että paikalle sen jälkeen kun
 Blomqvist täällä ^{on perustettu} Suilaan ja
 Koivulan suuret sahate ja muut teh-
 taat, jotenka paikkakunnan nykyinen

väestö tushin nimeksikään tuntee seu-
tua.

Sitävastoin ^{on} Kaarniemen puolella uu-
si roukkio tullut tietoon. Tämä sijait-
see n.s. Häyterinpolijan pohjoispuolella,
Seurhaaran Spudbergin talolta melkein suo-
raan pohjoiseen ja edellisellä Häyterin-
polijan roukkiolta n. 200 m. koillisessa.
Tse paikka on itänpäin loiva, metsän
peittäämä kallas, n. 8 metrin korkeudella
yli m. p. Näköala silloiseen lahdeseen, ny-
kyiseen niityn yli on varmaankin siihen
aikaan, kun roukkio rakennettiin, ollut
laajaa kunnia.

Sitä roukkion suuremman ja suo-
toon tulee viittäan korttialueeseen
XX. Kuten siitä selviää on kaltaisija
D-D (ST-NO) 8,8 metriä, kaltaisija D'-D'
(PO-ST) 7,4 metriä.

Remojen pituus:

a = 2 m.   e = 3,6 m.   e = 2,25 m.   g = 3,6 m.
b = 2 m.   d = 2,6 m.   f = 3,6 m.   h = 3 m.

Roukkio on n. 1 metrin korkeinen, verrattain
hyvin säilynyt, hinkau sammaloitunut kyt-
läkin, mutta ainoastaan väliin pujoituu.
Roukkio on kehättäin rakennettu, kehiä
muodostavat miehennostannaisia suu-
remmat tiivet. Tilit ovat pienemmällä
kivillä täytetyt.

Kuutsalo.

Lehmäsaarella ja suurella Kuutsalon
saarella. Kolkkan kaupungista n. 5 km S-
suuntaan on muutamia muinaisjään-
nöksiä, joista sieltä näkää mainita.
Käydessäni siellä omistuin oppaakseni
saamaan ^{en} nuori, asiaan hyvin innostunut
kalastaja William Barnis, joka näyteli kaik-
ki kotisaarensa ja lähisaarien tärkeim-
mät muinaisjäännöksiä. Näiden asema
selviää kortista XXI. Suurimmalla osalla
ovat ne kai sieltä ajalta, kun Seurajän
ja Ruotsin laivostot juuri näillä seuduil-
la tarmokkaasti ottelivat kunniansa
ja hallitsijoidensa vallankinon puolesta,

siiis v:eu 1788-1790 sodan ajoilla. Tähän ryhmään kuuluviksi lasken kaikki rautakivet ja kivivallit Kuutsalon Luovissa, Perakoumaella ja muuallakin metsässä. Koltalle XXI merkityt kolidilla B ja C olevat rautakivet ovat suorakaiteenmuotoisia, mitat tavallisesti n. 5 x 2,5 m, paitsi yhdessä ainoassa joka pituudeltaan lieenee n. 15 m. Korkeus on n. yhden metrin paksuilla. Rakennusaineena on yleensä käytetty kaulituita, kiviä, laastin jälkiä on nähty. Kolidilla A on pari kivihakoa, joita ehkä voi pitää sortuneina "nysämmineina". Huomattavaan näinä ovat neliskuluisia, n. 1 x 1 x 0,50 m. suuruisia. Näitä ko yhtiä vanhaat kuin muut suuremmat, on ota sanoakseni.

Salmäsaarella on muinaisjäännös, joka ehkä on prehistorialliselta ajalta. Tarkoitetaan kivirautakivolta Eljos Skullin maalla saareen läpi kulkevalla kairulla n. 50 m. saareen länsipäänalla ja kottolaisen ^{viikemielisen} Grafvobergin maaviljoita suunnilleen N-suuntaan.

Rautakivien muoto on hiukan epäsäävä, koltalla XXI se kyllä näyttää soikealta, mutta täytyy huomauttaa että se oli hyvin sammaloitunut ja ehkä todellisuudessa jonkun verran pyöreämpinen. Helksirijät olivat mielestäni muhaan n. 4,9 ja 3,4 m, korkeus n. 50-75 cm. Pohjoispäässä rautakivi on hiukan pöyryttö. Kivet ovat mielenostannaisia ja pöyrympisiä. Epäilem kyllä, onko tämä rautakivi todellakin prehistoriallinen. Huomattakoon että se sijaitsee liekkaharjalla eikä kallispohjalla, kuten pronssikautiset kidenkivet yleensä, ja sitä paitsi että paikoin korkeus yli m.p. Tuskin lieenee 2-3 m. huomattavasti suurempi. Olisiko ehkä sodan aikainen hautauspaikka?

Suomen geologisen tutkimuksen koltalle N° 27 on merkitty että Salmäsaarella Kuutsalon Eteläpäässä olisi jokin muinaisjäännös. Luultavasti Tarboi-

Tetaan täällä tiedonannolla muualta ki-
veä jota paikalliskunnalaiset nimittä-
vät "kuninkaan päydälsi". Ainakin
H. Karvio ei tiennyt että saarella olisi muu-
ta muinaisjäännöksiä. Tarkoitetaan sitä, ks.

Saaresta muinaisjäännöksistä kerran
julkussamunne, mainittakoon vielä että
eräs tiedonanto S. Ahyⁿ aikistossa, jossa
ilmoitetaan että Louliolla [Tehkalahden
Suunan kyläläisille kuuluva, Haminan
kaupungista n. penikulman päässä Hami-
nalahden suussa] olisi "leipämuneja"
ja "kirjaita" nähtävästi perustun vää-
kirjäsitykseen. Saaren lounaispuolella,
Suurustausalueen kapeimmalla kohdalla
on kyläkin kivikarja, mutta selvästi
jääkauden aikuisia. Saaren koillis-
puolella on epäselvä neliskulmaisen matala
kivikara, ehkä kalostojasouvan polja.
Ei missään tapauksessa eihistoriallinen.

Suursaari.

Suursaaren muinaisjäännöksistä on
tiedonantoja - paitsi Blomqvistin kirkko-
kuntakertomuksessa - pääasiassa
apoteija Eleninseu ja kirkonkunnan Suur-
saarelaiskirjailijan Akhi Grankund - vainajan
kirjissa S. Ahyⁿ aikistossa. Mainittakoon
myös että kirjain ilmeistyneessä kir-
jossa "Suursaari sanoin ja kuvin" (Eino
Hovalisen kirjoittama) on pari luterua
("Kuntien ja historioa", "Touha Suursaari"),
joissa saaren muinaisuuksista kerrotaan.
Kun asia niissä kuitenkin käsitellään
hieman pintapuolisesti ja n.s. maallikko-
maisesti (sil venia verbo!), tahdon
tässä lyhyesti tehdä havainnoistani selkoa.

Blomqvist ilmoittaa lyhyesti, että Suur-
saarella on "munkkilaitteen aineita"
ja että niitä pitäisi olla n. n. aivan Suur-
kylän pohjoispuolella. Nämä Euroopassa

mainitsee kirjailijassaan Kymnloakson
 muinaisnudesta (Kotiseutu 2910 s. 266) että
 niiden kinkkailta pitäisi olla "ainakin Uttas-
kalliosella ja Kumpelkalliosella". Toht. Hoekmanin
 ja maist. Eurapaeseuseu kirjassa Suursaarella
 muutamia vuoria siten jokuunaitkalla Tyttäs-
 saarella, kertoi Akhi Goulund että m. m. Kum-
 pelkalliosella olisi "kivikarvoja". Tohtori Hoek-
 man lövi siten mainitulla vuoressa ja tote-
 si että siellä todellakin on pronssikautionen
 kivikauhio. Siellä on siis jo ennestään museon
 arkistossa tietoja ja siläpäiksi kypin onnistuneet
 valokuvat; liekee siis tarpeellonta siihen seu-
 suempää rajota. Ihmeellistä kyllä kerro-
 taan samasta Kumpelkallion kauhioista
 Hovahsen kirjassa seuraavaan tapaan
 (siv. 47 seur.): "Kumpelkalliosella (Kumpu-
kallio) tiedetään olleen pronssikaution ai-
kuisen haudan, vaikei otaksunmaan ole-
kaan saatu virallista vahvistusta. Kallios-
ta on kumminkin löytynyt merkkejä, jotka
viittaavat siihen, että näin olisi asian

loita. Niinpä eräs matkailija löysi kivestä
 hakatun kuvion, jonka päätettiin esittä-
 vän viikinkilaiivaa. Niin tämän kallon
 reunasta on kiljakkoin tavattu kaksi asut-
 tua luolaa. Läheiselt paikannimelt, Saunalah-
 ti ja Kyttöpatama, osoittavat selvästi, että
 täällä, nykyään asumattomalla kaledalla,
 on ennen ollut asukasten olinpaikkoja,
 ukkapätkä kahsin attein. Luolat, joita kaksi
 on löydetty saaren pohjoispuolelta, ovat
 nimittäin selvästi myöhemmän ajan piilopaik-
 koja. - Päillekä kaipaa joko tapauksessa tut-
 kimista ja lopullista tarkistusta."

Kylläpä toki, ajattelee lukija, ja olisi
 tekijänsäkin ollut kyllä kinkkain tiedustella
 asiaa ammattimiehillä, suurelleen yhti-
 tyi moista selvoitkua kirjoittamaan.
 Tarvaiseemmin kertoo Ulenius (kuluu
 "Tanha Suursaari" siv. 110) paikasta: --- "Siellä
 kaunimpi näköala aukeaa katselijalle,
 jos kipeää Kumpelkallion korkeimmalle
 huipulle länteenpäin luoltta. Kallion kor-

keimmalla, jääkauden pyöreäksi tiomalla met.
pääomällä laella on iso kivikosa, jota ar-
vellaan pronssikauden haudaksi. Kauniin-
jaa hautapaikkaa yrittään kuolevainen
turkin voi toivoa".

Havahden hämärät laulat "kuviosta, joun-
ka päätettiin esittäväns viikinkilaihoa",
tarkoitanevat laivautopaista Kalliopie-
rosta, jonka arkkitehti Fr. Luchsdoiff v.
1894 ilmoittaa nähneensä jollakin vuorella
Haukhavuoren itäpuolella ("ungefär 2 à 4
veest åt söder från norra Byn österut från
Haukhavuori ja ett jömsel mot öster sak-
ta Stillaude berg: S. N^o ark.). Koetimme kyllä
ap. Vanuksen kanssa etsiä tuota ihmeellistä
piirrosta, mutta aivan tuloksetta. Jollai Luchs-
doiffin piirustus tuosta "viikinkilaihasta"
ole aivan harhaan viepä, voinee kuitenkin
jonkinlaisella varuudella sanoa, että tuo
kalliopieeros todellakin on pronssikaudelta
kuten Kumpulakion kauhkiobin.

Määrkälliolla, saaren launälpäässä

pitäisi yllämainittujen tiedonantojen mukaa-
olla kivikauhkiob. Tässä lieene kuitenkin
joku erehdys. Havas kertoo: "Määrkälliolla
--- sanotaan myöhäiskunmällä ajolla ol-
leen suuren katuskaiseen kiven jota kivi-
jalustat kannattivat ja kiviailaus ympär-
köi. Kieellä ylösinäiset muntit pitivät.
erakkojuumalauspalveluksiaan". Kysytään
ei paikalla ole mitään tällaista tapaisia
muinaisjäännöksiä.

Pitävöiden Lounälkorpilla, siis
saaren korkeimmalla vuorella, on ai-
van eheänä säilynyt kaunis pronssi-
kaudinen kivikauhkiob. Se sijaitsee
vuoren korkeimmaalla huipulla ja näkö-
torvulla n. 200 m. SO-puuntaan tasaisella
kallialla. Kauhkiobista tein korkealudunoh-
sen - korkealudun XXIII.

Halkeatijat:

D-D (P^o-N^o): 4,4 m.

D'-D' (SO-N^o): 4,6 m.

Kemurat, sikälä kuu ovat laisistaan eroitettavissa:

a (SO-NT): 1,1 m.	e (T-O): 1,5 m.	i (NO-ST): 1,4 m.
b (T-NT): 1,2 m.	f (NT-SO): 1,25 m.	j (O-T): 1 m.
c (ST-NO): 1 m.	g (NT-ST-SO): 1,5 m.	k (OSO-ST): 1,3 m.
d (ST-OTO): 1,1 m.	h (NT-O-ST): 1,45 m.	

Keskuskiivi n. 1,4 m. pitkä; sen pituus suunnalla ST-NO; korkeus n. 90 sm. Tämä miela on myös koko rauhkion korkeusmiela.

Rauhkion kemurat ovat verrattain selviä joitain luoteessa, jossa kivet ovat epäjärjestyksissä. Rakenneaineena on käytetty kaikki käytävissä olevat kivet, sekä suuremmat että pienemmät. Pohjakivet käytävät muodostavan heliä. Rauhkiis käytetään runsaasti tiluällyksellä korkeimmalla kuin mitä todellisudessa on, kiippuen siitä että keskuskiiven merenpuoleisella, s.o. SO-puolella on todettu pienempiä mukulakivisiä.

N. 5,5 m. rauhkion SO-puolella on viisi

kiveä, neljä suurta, pyöreää, ja viides, lauska, n. 60 sm. halkaisijaltaan niiden välillä. Selvästi ihmiskäsien tehty, ehkä tavallinen kivitalonnes kuin Talvipaananvuorella (hoitola. VII: N° 2) Keltalohden Saluella.

Rauhkion pohjoispuolella muutamia metrejä on neljä suurta kiveä, jotka muodostavat neliön. Lienee tämäkin kivitalonnes ihmiskäsien työtä.

Kuuta pronssikauden aikaisia hauto rauhkiosta joitain äskettä mainittua on Louhokohdella sekä Kumpelkallion rauhkiosta ei ole. Pitävästi on muutamilla paikoin ajallaan epämääräisiä pieniä kivihaasoja jäljonneita. Näitä on ainakin Selkätaman rannalla, Louhatkallialta n. puolestoista kilometrin matkalla, Lapinkalliedella Kiiskimyllyn eteläpuolella, mahdollisesti myös Kytösa-
Taman seudulla, Kumpelkallialta koillisella. Op. Eleius on jo aikaisemmin - myös * Näiden lisäksi Liivalahdella, Kumpelkallion eteläpuolella

Teakseen v. 1917 - kirjallisesti ilmaillanut
Suomen muinaismuistoyhdistykselle näitä
kivikosoita ja kirjeseen liittänyt kat-
tapirroksen niiden alueesta. Sitäpaitsi
on hän usein maininnut Stavolosen
kirjassa kirjoittanut niistä ystä ja Toita
(hän nimittää joikat "muinaiskyläsi"),
jotenka tässä rajoitun ainoastaan ky-
kyäni niitä selostelemaan.

Vainaan ensimmäisin seuraavan kappa-
leen erinomaisen Suursaarenkuntien, E-
kirkonkylän kysymyksestä:

"Janhalla Suursaarella tarkoitan niitä
saaren muinaiskylä, joista jäännöksinä
ovat nimmelliset kummut tulisijain
kolhdalla. Näitä on pitkin saaren itäran-
nukhoa lahtien poljissa. Neumausa juo-
leita toiseen lieue ollu Leutsalawa,
lähellä Louvalkiviä. Kauniilla, koilli-
seen viittäväällä nurmimäkeellä, met-
ræn kumassa, nuntamia kymmeniä
metrejä nylajisella mereenauoista ja

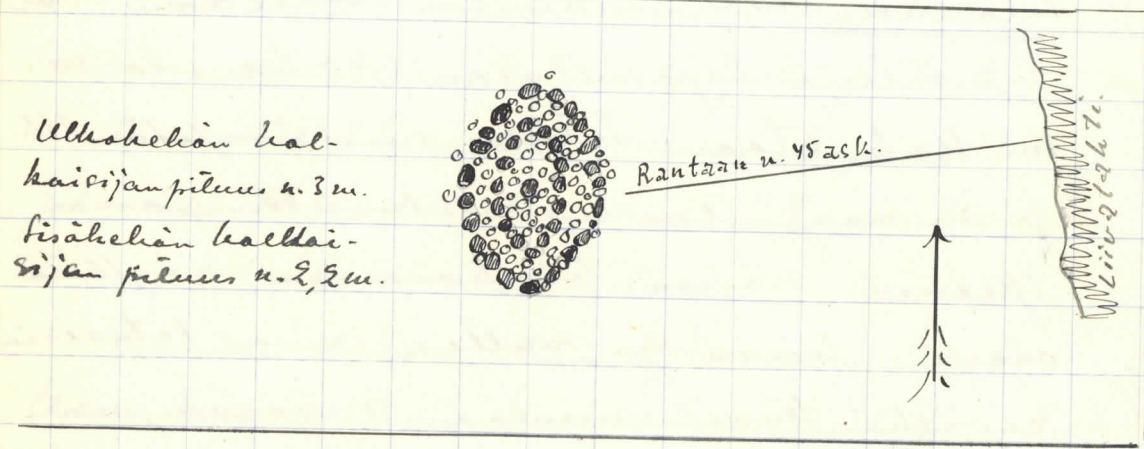
muutamia metrejä ylempänä mereenintaa l-
ovat tuon muinaiskylän tulisijojia osoittavat
kummut."

Kaikkiaan näitä kumpuja lieue Leht-
salawalla kymmeniä. Kasellaan oval-
1-2 metriä läpimitaleu, korkeus 20-30
sm. korkeintaan. Tutkin niistä ystä. Pak-
ja on maapintaa n. 10-15 sm alempana.
Yleensä näissä kivikosoissa näytää
olevan kiviä ja multa aivan kelaissin-
eivätkä kivet missään määrätysssä
järjestyksessä. Kiliä ei tullut paljon
näkyviin kiliä muitakoan löytyjä, ainoa-
taan pieni, poiteamaton eläimen luo.

Liivalahdella, Kumpelkallion eteläpuo-
lella, on tämänlajaisia maaseksaisia
kivikumpuja muutamia, n. 30 metriin
etäisyydellä rannasta ja n. 2 metriin
korkeudella yli m. p. Yleensä ne, esim.
kokeutellaan, paljon muistuttavat
Leutsalawan kumpuja, mutta ovat niitä
jonkun verran suurempia. Suurin on soi-

keä, pituus suunnalta I-N. Pituus n. 3 m., leveys
noin puolet siitä. *) Kammussa on kaksi kivi-
keltiä sisäkkäin silmäkivi keskellä. Korkeus
n. 50 cm. Keltien ylä on tuotu muhulakiviä.

Liivalahden koulukielä ovat täydelleen tut-
kinnattomat.

Lapiinalahdella, Kiiskinkylältä tulkien kilomet-
tien matkaa ILO-tuutauun, on tiheässä kuu-
sissa Lapiinalahden kailliskalhan pohjois-
puolella myöskin muutamia kiviä karoja.
En nähnyt näitä muuta kuin yhden. Luo-
to oli epäselvä, mutta luultavasti ueliso-
kalmainen. Tuulta N-S ja S-O, tuuruus n.

*) Lieuee kahvikin metriä.

3x3 m. Tämä kivi roudhio ei ainakaan ollut
maanspainen, miten sitten lieuee taisten
laila. Ajattaan nämäkin roudhioit tai kivi-
kaset ovat täydelleen epämaoivaisia.

Kammallimuinaitutkija kysyy luulla-
varti, ovatko mahdollisesti esihistorial-
lisiä. Omasta puolestani kyllä epäilen,
siksi lähellä meitä ja siksi väitöisellä
korkeudella yli m.p. (korkeintaan 3-4 metriä)
kun ovat. Saattaa olla kuitenkin olla
muutamia satoja vuosia vanhoja, koska
paikkakuntalaiset eivät tiedä milloin
ne ovat syntyneet, vaikka tuusaa elai-
nen muuten - kuten Havaas taitevasti sanoo-
visuusti säilyttää muistikdät ja jättää
ne perinnäksi jälkeläisilleen.

Kappelisuucella *)
alluē tuusaaren kirkko. Jäämöksevä
sillä näyttelään nykyään se kivi jalha,
joka ympäri n. 24x16 m. suuriseen alau.
Seu läheisyydessä on näkyvissä jotkut
joiuēt maakammut - pntisajan kalmis-

*) Rivon tuuskylän eteläpuolella.

To?

Tanhan kirkon läheisyydessä on Suursaaren nykyinen hautausmaa. Sen pohjoisosassa kokosa nykyajan hautaristien keskellä on mitäinen iso kivikumpu, jonka keskellä kasvaa vanha vaivaismänty. Täällä kivikumpuun, jonka ihvää ei ollenkaan tiedetä, liittyy seuraava kuvittava tarina:

--- "Tarinan mukaan lepää siinä kivikosan alla Saaren kahden mahtavimman noidan, Kukkoturkin ja Punaturkin maalliset jäännökset. Kerrotaan että he vielä kuoltuaankin näyttäytyivät kylänsä ja koeivät pitää yllä entistä hallitusmahtiaan, mutta saatuaan arvoensa mukaisen kivikosan haudattua, tygityivät ja jätivät elossaolijat rauhaan. Niiden aikaan Kukkoturkki ja Punaturkki saarella elivät seloimme joskus kun heidän hautausa avataan." Täällä kivikossa saatua alla n. 3-4 m. korkeudella sfi m. p.

Ohimenneu mainittiin jo sivulla 79 niistä ennen asutusta puolista, joita on tavattu Suursaarella kaikkiaan viisi. Olen niistä nähnyt vain kaksi, mutta sen sijaan niistä leikkiintoisimmat, nimittäin Kumpelhol- lion itäosajärvi olevat, Saunalahden ja Kytösotaman läheisyydessä. Lainaan tähän Elenin kseen kertomus paikasta: "Suuremman luolan, jota lieuse käytetty varastokameroon, itäänpäin avoinen siou on muurattu isoilla sepelliivillä mureen. Muuraus on tehty ilman sidelaotia. Kytöään on muree ja osaksi kohonnut ja rappiolla. Onko sen kajoittanut viimeinen asukas lätilissäään vai joku aarteeksi, on tuntematonta. Toinen, pienempi luola on luolan alempana, satamelta metria edellisestä koilliseen. Siinä on ahlaasta sisäänkäytävältä vasemmalle luolan muodostama lievi. Lisellä on sommattuunutta tukkaa:

ja hiiliä. Tiedon yläpuolella on kalliissa ra-
ho, josta saatu on haussut ilmoille. Oi-
kealla sisäankkuroitusta on tilaa parille
kolmelle luolan asukkaalle. Keltä tä-
sä ovat asuneet ja milloin on taistai-
telu tuntunut.

Antautumassa mihinään keuhollis-
sien haaveiluihin tahdon ovetta puo-
lellani lisätä pari sanaa Eleniusen
kuvanhosen. Olen kyllä matkoillani
maunmaalla nähnyt luolia, joissa on ol-
lut entisen asutuksen jätkeä (esim. Iro-
landin Saalimaassa n. s. Heiman kirkko) vie-
läpä sellaisiakin, joissa luontaisel^{ovat} keinät^{parannetut}
yhtäsin keuhkaisella muurauksella ilmaan
sidelaastia (Kalkalasti: Luma, Suurmäki),
mulla kaikin näistä tiedetään var-
muudella, että ne ainoastaan jonkun so-
dan, esim. isonvilan aikana ovat väli-
aikaisina asumuksina toimineet. Toi-
sin muualla. Kaikki asiahaara
viittaavat siihen, että sikäläiset luolat

ovat olleet käytännössä varsinaisia asu-
muksina paljon ennen isoavikaa. Herää
todellakin kummallinen tunne kun noi-
ta luolia näkee, ajatellamme niitä
ihmisiä, jotka aunoisina aikoina niis-
sä ovat asuneet, jotka täällä yksi-
näisellä saarella meren matkavan ko-
hion ympäröimänä ovat eläneet ko-
voa taistelua taistelleet.

Hä-Tiiri.

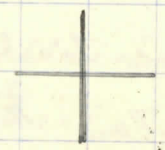
Muusaaren eteläpuolella olevalla
Hä-Tiirillä on koksi jätelintarha, joi-
den rakenteesta ap. Eleniusen kautta
eräältä vanhalta muusaarelaiselta,
Eero Sauballa, sain seuraavat tiedot. Sau-
bon muurauksessa oli tuollaisten kivitar-
hojen rakentaminen pitkien kesken ylei-
nen taito. Siihen aikaan n. 50-60 vuotta
sitten oli niiden nimi "Roussin Pariisit,"
nimeä selitettiin sille, että "Roussin" muka-
on kaupunki, jonka nimi on Pariisi ja
jonka kadut kiertävät kuten naisen
kivitarhoissa. Tihollisen on vaikea joista:

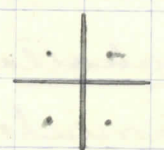
kaupungin keskustaan, ja oikea osala sieltä
 takaisin jos on kiire pääsyt. - Häviriin Raus-
 kan Pariisien ikä on tuntematon. Eero Sauk-
 ko lauvon, eellä jo 50-60 vuotta takaperin,
 jollouha Suursaaren pojat osasivat tuot-
 taisia tarhoja tehdä, näpiti Häviriällä
 oleva jo vanhalla.

Rauskan Pariisien rakenteesta kiilän
 tähän Eero Saukon ^{piirustusten} mukaan seuraavat piir-
 rustukset.

I aste: ristii:

II aste: silmät ristissä:

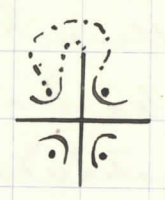
III aste: silmät valmiina:

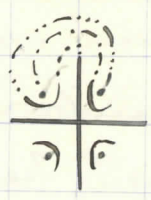
IV aste:

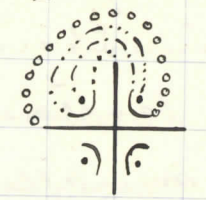
V aste:

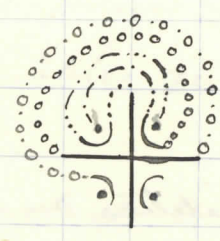
VI aste:

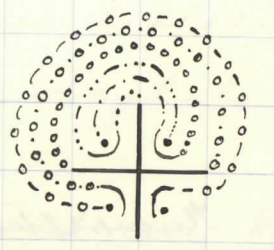
VII aste:

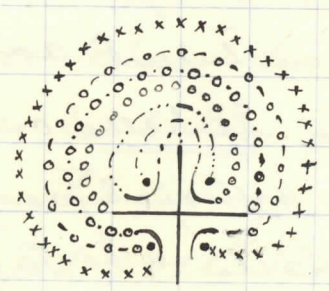
VIII aste:

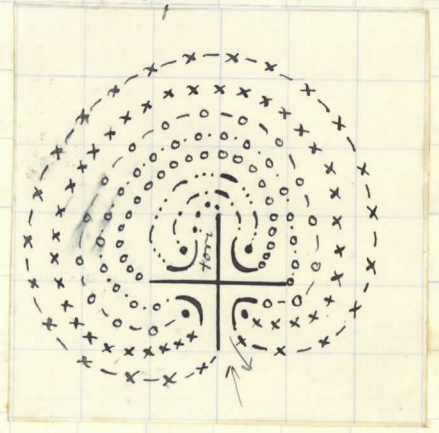
IX aste:

X aste:

XI aste, Pariisi valmiina:

Eri viivat tarkoittavat eri asteita; IX aste .....
 X aste - - - - - , XI aste - - - - - , XII aste oooooo , XIII aste
 o.o.o.o.o , XIV aste o-o-o-o-o , XV aste xxxxxx , XVI aste x-x-x-x-x.

Tähän lopetan esitykseni Suursaaren muinaisjäännöksistä. Niin epätäydellisen kun onkin saattaa se kuitenkin ehtä saada joku ammattitulkija henkilökohtaisesti lähettämään Suursaaren erillisiin muinaismuistoihin. Sieltäisi toki lähdeä.

Lisäys: Kumpelkallion koulukivi on kuteen Lounätkorkiankein verrattain pieni, halkaisija seun ovali 5,34 à 4,78 m. Koulukivien korkeus alkuosaan ehtä 80-90 sm, muilla nyt matalampi, kun se jo aihaja silleen on tullut aarteeksi. Kivijain juuresta avatuksi. Keskellä on 1x2 m. suuruinen kuoppa aina kalliopohjaa myöten. Korkeus yli m.p. arviolta n. 60-70 m.

Pöytä - Pöytä.

En jäi fröhistoriska formlämningsmycket fattig rochen. Sveaäldeersfynd lypkades det mig ännu icke äro upptäckta, icke äro från Hivimaski (Tarkhila), där likväl doktor Julius Nilis för sin tistal är sedan undersökt på Sveaäldeersplats i Kintumäki.

Mozejpöytä. Möjligt är emellertid, att Sveaäldeersfynd kunna väntas från den stora ön Mozejpöytä (Kunapirtti) på västra sidan den Svartböckfjorden. För omkring 11 år sedan då lantbrukaren Keel Öjöd och Emil Rasi för första gången plöjde de den tiehöriga ängarna Blausterängen (Öjöd) och Löderängen (Rasi) funno de på omkring 30 cm djup fyra st. ovala runda stenen, tieplattade à brygg sidor. Möjligt är, att dessa vore från Sveaäldeeren och vore ännu ännu sörum gläddstena, men troligt är, att de härröra

från historisk tid. Med bestämdhet kan
 ingenting sägas, då fynden ännu icke inkom-
 mit till Nationalmuseum. Blomsterän-
 gen och föderängen äro belägna omkr.
 1½ km SO om Skogsnäs by och ungef-
 för 1 km ST om mitten av Svartbäck-
 fjärden, äro omrämmade av låga rull-
 stensbänkar och äro själva tvärgående
 riktning åt väster. Jordmån: sand. Kända
 fynd ha icke kommit i dagen.

På Svartbäck bys mark, omkr. 3 km fjärrt Svartbäck
 vägen i riktning mot SO, finnes nära
 stranden av den s. k. Kuzvitien och
 några fåtal meter i N-N-riktning
 från "Kuzvitensmojan" äro ett berg med hö-
 lig utsikt ett Stenkammal det hittills
 största kända inom Kymmene länns
 område. Kamlets dimensioner framgå
 av kartbl. XV, till vilket här hänvisas.

Dimensionerna:

D-D (S-S): 13 m.

D-D' (T-O): 13,9 m.

Kamlet:

a (S-S): 4 m.

g (T-O): 4 m.

b (något mer N-S än föreg.): 2 m.

h (S-S): 3,2 m.

c (S-S): 4,6 m.

i (S-S): 4 m.

d (S-S): 3 m.

j (S-S): 3,9 m.

e (S-S): 3,6 m.

k (S-S): 4,8 m.

f (S-S): 3,2 m.

Kamlets höjd ursprungligen åtskilligt
 över 2 m och ännu över maushöjd. Kam-
 stenarna äro stora. Kamlet upprivet av
 skallsöbore som ^{och icke} ända ned till
 botten. Den dåvarande blockade kameran
 är omkr. 0,75 x 0,75 i fyrkant och gjord
 av vorvalds lögda stenar av mausbida.
 Obetydligt hol finns mellan stenarna
 men kan ha räkat till senare.

10 m i riktning sydlig riktning om kam-
 let finnes ett anhopning stenar, av alla
 ett fema människoverk. Formen oval,
 riktningen T-O. Längden 3,65 m, bredden
 varierande mellan 1,6 och 1,9 m. Hålligt

Stora stenar - icke snarbröder - ha kommit till till användning. Mellanrummet mellan hantarna, nu ställvis, samt kor med en sannolikhet varit täckt av ett tamligen tunt, möjligtvis dubbel lager stenar. Under de stenar, som varit i övert skick kunde konstateras träkol. Berget såsom sådant är utmärkt av Trösköl.

6 m. Söderom och denna stensättning finnes ett golv av smöstenor, stenflak och en ^{höj} större sten som höra. Naturlig bildning utestuten av jord av värmiskolodad. Fämnas och vad jag kallat "Gesplosterung" vid nedre av kullen; Kaarnieini; Kymme och Palmi (Talvapaonvori); och eloh. För av kol kunde icke upptäckas under stenarna. F.ö. hänvisar jag till korten XXV.

† "Aylauds broualdes" avjives, och Byön, på den l. k. Byön eller Tuzön ("Tuzisön", "Öjen")

skulle finnas icke färre än seu kummel. Höjvararande ö ligger omkring 3 km rakt söderut ifrån höjvarst. Förut så är meddelaren icke avsett någon annan ö och av mistag angivet Byön, måste det söjas att (kaus) uppgifterna icke hålla stånd. Vid mitt besök på platsen hade jag förutom värvare fiskaren Karl Henrik Grönholm, bosatt där; äratal och väl behantlad lokaliteter. Han kunde icke till någon kummel å en, men visade tillvärd bered villigt vad som fanns att visa. På udde; 50 finnes en stensättning; höjdd av en stor sten, sannolikt lösnig efter någon riskoja eller dyt, använd av fiskare. På en udde med 18 höjdd hundra meter åt NKT från Grönholms stuga finnes ett litet sammansjunkit ros, c:a 1x1 1/2 m, belöjet ganska högt upp i land, möjligtvis en förfallen Kyssa.

Tiran.

Grönholm som i sin berättelse om Tiran rakt söderom Byön, några km

ytterligare ut i havet, berättade att där på
en tamligen flät bergsöde åtminstone:
hans barndom, omkr. 1875, fanns en sten-
sättning, som kallades "Jerusalem".

Dette mycket uppgifter har; äldre Köpenprot.
litteratur funnits om en gammal tem-
pel i Köpenprot å nev. Kalms hemmans
work. Tarelius: Suomi 1847 kalla det
"afgodatempel" och anser att det för-
stods under stora ofreden. I Swihes
tidningar 1762 finnes man följande medde-
lande i räkne: "På Kalms ämbet i Pyttis
shären upproisor Rudera efter en gammal
kyrka, hvors ålder ingen nemera vet.
Det förstas att den blivit byggd med
de första; hela nejden för en någon kyr-
ka varit i Pyttis".

Förutvarer att icke den gamla tradi-
tionen omringar under tidernas lopp över-
förd till ruinerna efter Kalms säter-
gård (använd på bor-talet, då hemmanet
äzdes av släkten [Selonebeck] Böllia), lig-

ger den gamla kyrkan något tiotal meter
rakt PP om den nuvarande gårdsbyggnad-
den. Riktningen är NO-PP och utgör
22 steg, bredden NT-PP 11 steg. Kitten
är ännu tamligen upptöjd. Kyrkans sak-
nas, de övriga äro däremot rätt tydliga.
Resten av sten och tegel, men allsamma
i huvudsak inbäddad i grästow. PP om
boningshuset, rakt bakom ladugården
finnas resterna av vad som skaer ha
 varit prästgården. Dessa äro rätt tydli-
ga. Kyrkogården skulle eul. traditionen
ha legat mellan kyrkan och nev. bonings-
huset. Några fynd äro dock icke bekan-
ta.

Broby.

Blomqvist uppgiver; sin händs berätt-
telse, att på Högskolan i Broby skulle
finnas något slags hemmet. Händslag före-
ligger dock säkerligen något misslag. Öls-
borna känna icke till några fornlämnings, icke
hellre kunde jag påträffa sådana, trots nog-
grant letande i holmarna i Brobyviken. "Kuntet"
är träligen en ämdorän i Högskolan.

Kymmin kirkkohunnan itäiset pitäjät:
Tirolahti, Miehikkälä, Tähkijärvi.

Miehikkälä.

Miehikkälässä, samoin kuin Tirolahdella ja Tähkijärvellä on siksi useita liikkuneita muinais-esineiden keräilijöitä (viimeisensä K. A. Lindström kesällä 1920), että tuskin aivan tähtäimena sieltä olemaan paljon esineitä odoteltavissa. Kovin kesämatkoillani v. na 1919 ja 1920 millä paikalla Miehikkälän kofissa, joitsi aivan itäisimmässä Miehikkälässä saamatta kivilaudan kiviin ammatkkaan kivilauden esineitä. Miehikkälässä se käydyt, syystä että Lindström matkallaan tirolan asemalla Miehikkälän kirkonkylään oli juuri se tavalla tullut. Kovin m. m. Miehikkälän - Miehikkälän - Miehikkälän kirkonkylän - Ukkolassa, josta Taiton museon

luetteloiden mukaan ennen on saatu paljonkin esineitä. Nyt ei siellä saatu mitään. Tällainen esineiden mieltäminen entiseen kultaan verraten riippuu keuhista siitä, että ensimmäiset keräilijät usein saivat kosiin sä semmoisia kappaleita, joita miesmuistiin oli loloissa taikaesineinä säilytetty.

Niin minulle nimenomaan muutamia joitain selitettiinkin. - Huomattavaa on, ettei edes kausakoulujen koulumissa ole kivilauden esineitä. - On kyllä mahdollista että Pyhäseudilla esim. Lappjoivella pitäjän koteisluokassa koulukoulu ja sillojen murhista voi löytyä vauhoja esineitä, mutta kukaan matla osatta ne jo on käsitelty. Kuvava esimerkkinä voin mainita, että esim. Lappjoiven Kihelän talossa vielä kymmenkunta vuosi sitten oli koko joukko vauhojen esineitä kerätty eräaseen ränsistyneeseen rakennukseen. Joukossa tain olla koko paljon kivilaudoja.

Lappjoivi.

tähin. Kun siellä asuvat vanhuksel
 huolivat, kiviä kyllä jouti innokkaas-
 ti sinne kerätyneiden tavaroiden kimp-
 pään ja olivat "kuviksi poistaneet"
 tai jonneen nukauneet, ensin mielit-
 tyään: "mikähän täällä on." N. m. kerrot-
 tiin siellä olevan pari kivikasa erään
 säilykkeluonnon ja ylisten murhassa. Se oli
 myös jollain viikossa vuosia takaper-
 sin (Sotilas Kaalei Riihelän kertomus
 v. 1919).

Yksi ainoa kivistä tehty muinaisjään-
 nös on olemassa tässä pitäjässä, nim. Kuor-
 rikkalossa, sekin ajaltaan täydellisen
 epämaäräinen. En ole sitä itse nähnyt
 - taitaa olla neliskulmainen kivi-
 kumpu. K. A. Lindström silloin on
 paikalla käynyt, ja lienee siitä museon
 viikonlehdille ilmoittanut.

Ennenkuin siirryn Sirolaluden pitäjän
 muinaismuistoja selostelemaan, on
 kerrottava käynnistäni ennen Sirolali-

teen, myöhemmin Heikkilään kuuluwan
Heikkilän kytän tunnustella Kivikauti-
sella asuinpaikalla. Käydessäni kesällä
 1920 näillä seuduilla, kuljin tärkeätä
 Kaalimaanjokea myöten etelään aina
 Paivikkalosta Heinikkaloon - Koskeloon
 ja Kiiskilähteen asti.

Heikkilä.

Tutkimuksistani Heikkilän Pitkäl-
 läpellä ja Korpella v. 1905 on tohtori
 Juhani Rinne antanut seikkaperäisen
 selostelun. Senjälkeen on K. A. Lindström
 samilla seuduilla, Heikkilästä ja Kotolasta
 tuonut uusia asuinpaikkalöytöjä. Käydes-
 säni paikalla tutkin aivan 7:si Rinteen
 i-kuopan vieressä, mutta aidan ST-puolel-
 la ja siis Pitkälläpellä, noin yhden neliö-
 metrin suurinen alus (kartallelehdelle
 XXVI on tämä kohta merkitty A:ksi) niin
 hyvin, että löydöt enään esiintyneet.
 Kaaperätykset olivat yleensä samat kuin
 7:si Rinteen kertomuksessa mainitsevat.
Korpella tutkin samaten n. 1 neliö-

mitkin häviävän alue (kohdalla B: kartta XXVI)
 entisen hiilakuopan reunassa ja T.ri. Fin-
 teen kaivausalan lähimmässä läheisyy-
 desiä. Näkyviin tuli, paitoi Soviatkaupa-
losia ja pönsirpaleita, liiliä ja pari uokse-
ta hieää. Nämä eivät kuitenkaan olleet
 missään järjestyksessä toisiinsa nähden.
 Epäilemättä ne ovat vanhoja kirsikkiviä,
 mutta ovat jo aikaisemmin joutuneet
 epäjärjestykseen, ehkä siihen aikaan, kun
 klopellon hiilakuoppaa vielä käytettiin.
 Tälleen aivanlaisia löydöt ovat nykyis-
 min Yhtiön museon kokoelmista. Silloin
 ammattitöikijöille tulee tilai-
 suutta kokonaispuudessa tulla Heik-
 kilän Aho ja Pitkälästä ja laattaa niiden
 aarteet joivävaloon?

Sirolahdi.

Sirolahdella ovat jo aikaisemmin mo-
 net muinaistutkijat käyneet, jotenka
 tämän pitäjän etihistorialliset muistat-
 sivät liene kokonaan tuntematto-
 mat. Professori, valtionarkeologi J. P. As-
 pelin-vainaja kävi 20-30 vuotta sitten aina-
 kin Orslahdella, tohtori Finne on käy-
 nyt ainakin Taalimaanjoen seudulla ja
 kirkonkylässä, toht. Sielius ja maist.
 Toikkeli Orslahdella, toht. Tallegren aina-
 kin Klamilassa, joventylässä, Eerikkäläs-
 sä, kirkonkylässä ja Pitkäläksellä, kuu-
 tavasti muuallakin.

Kotola.

Kuten edellisessä kerrain kävin
 kesällä 1920 Heikkilässä. Sieltä etelään-
 päin lähtessä tullaan ensin Kotolaan.
 Yhtiön museon kutsucliden mukaan on
 siellä saatavalleen ainakin 8 kirkon-
 den esinettä, m. m. Kivelän, Molan ja Pitke-
län taloista. Kävin kylässä muinaissinai-

tä kysymässä, muuta en onnistunut saamaan mitään. Muolasta ovat vanhat asukkaat muuttaneet pois sivältä audeit tällaisista asioista. Tienneet, Kivelässä en isäntää tavannut, muuta ainakin hänen joikousta kerontomuksen mukaan ei mitään löytöjä viime aikoina olisi tullut nähtyihin. Riihelän isäntä Matti Riihela muisti autoneensa johon sieneen jollekin keuhkijälle ja oli ku jälkeen löytänyt ainakin yhden sieneen. Tämä oli johon aikoa hosten leluna ajeltiin ja tälle tälle jäänyt. Löytöpaikka oli kunnassa kin tapauksessa n. s. Riihipele aivan nykyisen rakennuksen eteläpuolella ja Laalimaan joelle viettävällä rinteellä. Arvettiin kuitenkin että ne olisivat olleet taikahoppaleina käytännössä vanhassa Riihelän talossa, josta nykyisiin on purettu ja joka oli sijainnut juuri nykyisellä Riihipelellä, ja elleivät siis olisikaan olleet varsinaisia

maaläytöjä itse pellosta. Kivikauden ¹⁰⁹ aikuisia asunukseen jäännöksiä, saviastianpalasia t. m. s. ei ole tavattu.

Laalimaa. Kotolosta SO-kuntaan on Laalimaan kylä. Siellä kertoi maanv. Juha Huomanen, että hän nuorena kytäessä oli löytänyt silmäreiällä varustetun vosa-rakiveron n. 100 metriä pohjoiseen talosta hietaisella hojumaalla. Siinä esi- näitä tai saviastianpalasia Huomanen ei ollut paikalla nähnyt. Kives oli nyttemmin kadonnut. - Huomaseu Talo sijaitsee maantien pohjoispuolella ja liekee toinen talo tiuhaaranta Kotolaan ja Heikkilään lähtien. Maantien eteläpuolella, Riihelaan vievän tien oikealla puolella sijaitsee Enni Holm -joseu Talo, josta Ennen on Vattion -seu kolokuluiin saatu kaaksi sieneitä. Toinen niistä oli löydetty Kokkohaudo -ta, Huomaseu Talosta pohjoiseen toinen Matarakorven pellosta joka sijaitsee aivan Hojuseu Talon vastapäätä, kyläkujan itä-

puolella. Huilu löydyksi ei tunnuttu.

Vaalimaan vännistä on ennen saatu useita esineitä talteen. Tärriin taloja on useampia ja sijaitsevat talokunta metrin Harjusen talosta etelään. Mitään esineitä ei tullut tietooni.

Reinikkalan kylän eteläosasta, jota Reinikkala. tavallisesti sanotaan Koskelaksi, on tavattu mielenkiintoisia esineitä. Tämä on tavattujen pitkä tallia, joka nykyään on Vaalimaan kausakaivulla (op. Hannes Arpiainen), mulla on löydetty Ojalan talon perustalta aivan talon läheltä. Tallan löysi oja kaivossa v. 1913 isäntä Antton Ojala n. 75 sm. syvyydestä. Maaperä: piinasta hiekkaa, syvenjäänä savimullaa. Tallassa oli ennen ollut Ojalan isän löytöjä kourutalteen, mutta tämä oli jo hävinnyt.

Vaalimaajoen toisella puolella Koskelassa Emil Nykänen talossa oli ollut tallia,

joka oli löydetty n. 3-4 vuotta sitten Reinikkalan kylän pohjoisosasta, mutta oli löydetty esineiden kasteen kauden kadonnut. Löytö-aineista on omistettu tietoja saaneet - Koskelasta on jo ennenkin saatu kalua esineitä Välkän museon kookolmiin. Mistä ne oli löydetty, ei kukaan voinut sanoa.

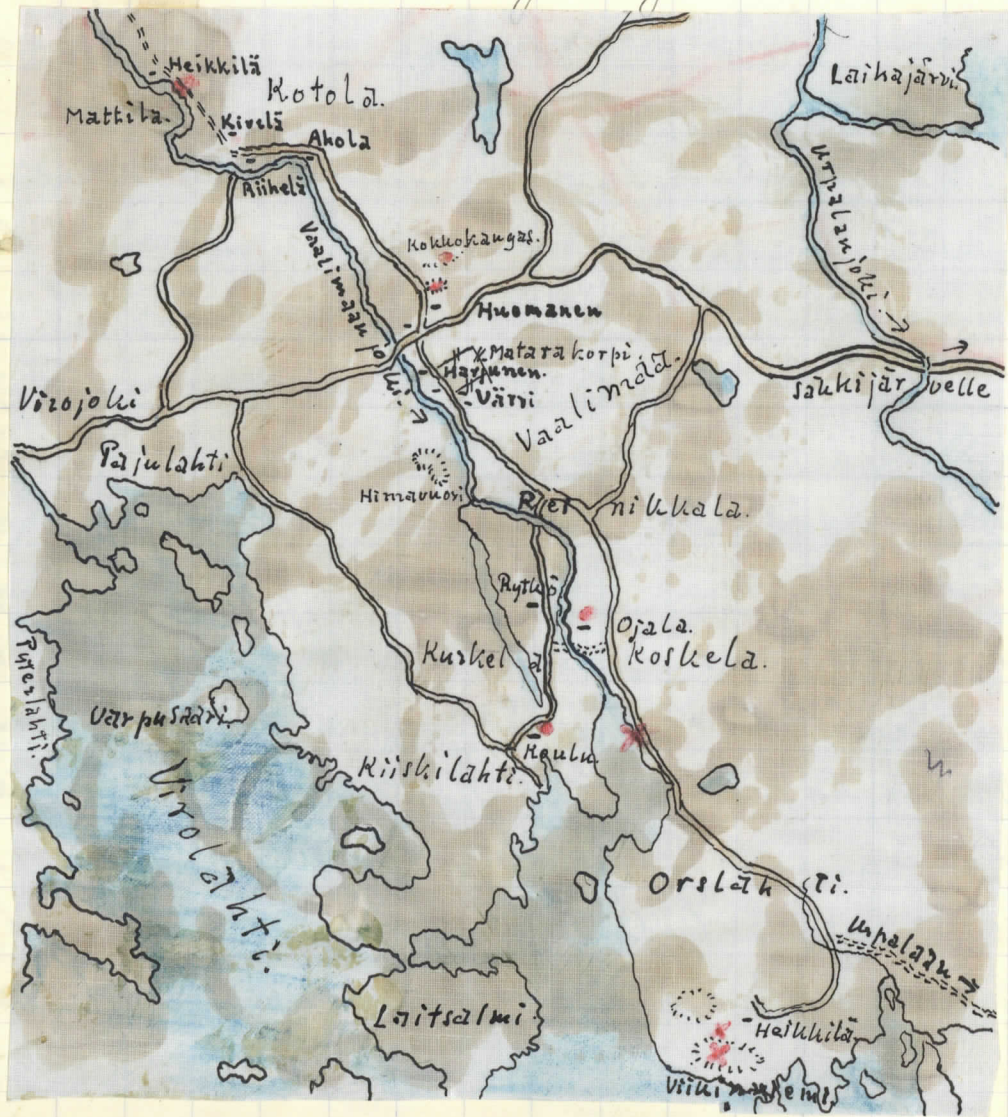
Kiiskilähti. Kiiskiläläiden kylän kausakaivulla, Koskelasta n. kilometrin matkaa luonaan säilytetään kivissine, lase-tallia. Se löysi n. vuonna 1915 apotti Yanteri Härmätäinen salaajaa kaivostaan kaivossaan, paikasta, jossa ennen lienee ollut lähde, noin metrin syvyydestä savimaasta. Ulkitäyttö?

Reinikkalan - Koskelan saunoin kuin Kiiskiläläisten löydöt eivät ole mielenkiintoa voilla. On näet huomattava, että nämä kylät sijaitsevat kourukan lähisyydessä ja että kaikki nämä esineet

on tavattua verrattain alovilla paikoilla.
Mitä löytöpaikkoihin tulee, viittaamaan olemassa
olevaan korttaan.

Virolahden muista löytäistä kivikautisia löytöjä
täällä kertaa ole tiedossa; ehkäpä K. A. Lind-
strömillä matkallaan oli parempi onni.

Virolahden prehistoriallisista kivikau-
kioista ja -löytöistä on tietoja keräillyt
erittäinkin tohtori A. M. Tallgren. Hänen
kautta ovat myöskin P. P. Blomqvistin
asiasta antamat tiedot tulleet tarhistutkimuksiin.

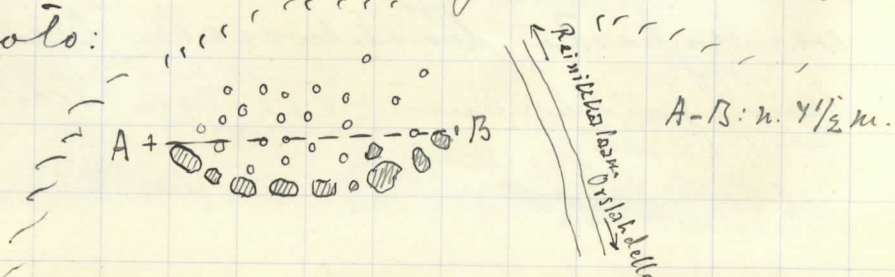
Lännessä ja in tulleessa on pronssikau-
joineuhytä, Tisia kivikautisista esineistä Klamilan
Tiikasaaari (Kallijoiden - sydänkytä) kylästä Oso - suun-
tyyppi maant. Nassa, joineuhytän maalla lähellä Korpelan
taloa Tiikaselle virovan tien varrella. Mi-
tä on siellä useampia, ainakin 6 kpl.
kylällä eri puolella. Toivottavasti
A. M. Tallgren on näistä kaudista jo
aikaisemmin antanut seikkaperäi-
siä tietoja, sillä minun käydessäni
paikalla oli täydellinen kaikkien
jotenka sekä valokuvat että korttijii-
kustuksien täydellisen epäonnistuneet.
Tiikasaaarella ja Lopurin saarella jo-
ineuhytistä kaikkoseen lienee myös-
kin paikkakuntalaisten kertomusten

mukaan muutamia tällaisia rauhkiota.
Erikkälän kylän Laivakalliossa on yksi
 kivirauhki, jota T. M. Taaheen tieusee käy-
 nyt katsomassa. Koivuniekun Hyypiän-
vuorella ilmeisesti Bloungonit olevan
 "kalmisto". Tämä on selvä luonnonsuo-
 dostuma. Tyveläliden Varpusaarella suo-
 taan olevan "lukkematonta kivikarvoja".
 Kaikista johtajien nämä rivat ole esi-
 historiaalisia vaan 1700- ja 1800-luvun
 graniittikalvaimisteollisuuden jälkiä.

Reinikkalasta Orslahdelle vievään Reinikkala-

tieen varrella, aivan susimäntien
 kylän eteläpäässä, n. 150 metrin etäi-
 tydellä kylän viimeisestä talosta ja
 n. 50 metriä merenlaiden kannosta on
 tien länsipuolella kalliopohjella kivi-
latonnis, mielenostannaisista kivistä
 tehty (kortalla siv. 112 on paikka merkitty
 x). Muoto:

Käyttöä sillä kuin paikalla aikaisem-
 min olisi ollut kiidekivinä, joka tullen
 etäsi Orslahden tietä kunntoon aseteltaessa
 on tullut säilyksi. Paikkakuntalaiset
 eivät tiedneet asiasta mitään kertoa.
 Korkaus yli m. p. topografisten korttojen
 mukaan n. 5-6 metriä.

Orslanti.

Orslahdella, Pulan Heikkilän Totosta
 etäsi puoli kilometri etelään on Fihin-
niemellä, Saukaviikin J- juolella kor-
 kealla kalliolla suuri, kaunis, jok-
 seentien tyvin säilynyt kivirauhki.
 Korkaus n. 1 metri, läpimitoittoa n.
 7-8 metriä. Tämän läheisyydessä sen
 eteläpuolella on pienempi, löydettiin
 säilytety rauhki. Totost kielias ja maint.
soikkeli, jotka aikaisemmin ovat paikal-
 la käyneet, ovat kunnallavosti autaneet
 seikkaperäisiä kertomuksia näistä
 molemmista rauhkiosta, josta tyypistä
 tässä ainoastaan asiasta mainitsemis-

seen rajoitun.

Koukkioiden polyajispuolella muutamia kymmeniä metreja on metsäntalossa savusehainen kiivikkumpu, n. 2½ metriä korkea ja 4-5 metriä läpimitältään. Oppaani, talollinen Antton Heikkilä arve- li kummun esihistoriassa, muuten omalta puolestaan suuresti epäilen. Huomattakoon, että itse kumpu on ai- van vanha (1700-luvulla olevan) kiivikkain- keinispaikan vieressä. Minun ymmärtääk- seen tämä kumpu suuresti muistuttaa Tallgrenin "muinaisjäännöksissä" kuvattua Pälkäjoen Ihmarilla olevaa savusehain- ta maakumpua (Kiinteät muinaisjäännök- set siv. 42, alinmainen kuva kolmesta), vaikkapa tämä Orhaliden kumpu lieee koko juon korkeampi.

Blomqvist kertoo hiilakunta berlo Urpala. muksessaan, että "Urpolan rivillä" oli "haulatumpuja". Tämäkään on mahdolon- ta, Urpolan "rivit" kun mittei ainoa ova-

veden alla. Kähtävästi rivin sanalla tarkoi- tetaan Kalamientä Rivikalteen länsipu- lella. Täällä on nimittäin metsässä uuden ^{itä-} ~~kom~~ puolella, n. 2-3 metrin korkeudella yli m.p. n. 100 metriä Rivin- lohdelta paasioniteella joutko muu- naisjäännöksiä. Ovatko esihistorialli- sia, ku ota sanoakseni, mutta epäilen kyllä. Heikkilä tiesi T.ri Tallgrenin ilmoi- tuksen mukaan kertoa, että joku Hornborg näitä olisi tutkinut v. 1885, josta ka- niista huolevasti sunen on muksessa tietoja. Mainittakoon josin että joi- kallen on pieni keskeneräiseksi joo- myt "jättilintalo" muodoltaan Tallai- neu:

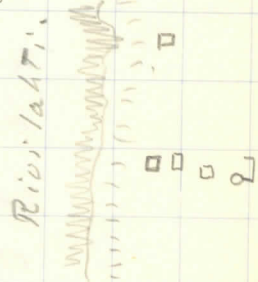
Pituus n. 2 metriä.

muut muinaisjäännökset ovat nelikul-

maisia kivilatomuksia*) kairimitallaan
 n. 2-3 x 1 1/2 m., muoto neliskulmainen.
 Kiekkomustannaisia pienemmistä kivistä
 kehdyt. Luultavasti vauhoja tilapäis-
 ten asunnusten tuloja.

Pitkäpaaden ja ympäröivien saarten
 rikkaisiin muinaisjäänneksiin on
 halua koota, niistä kuu ovat rikka-
 peräisesti kertoneet A. H. Tallgren ja
 A. W. Pitkäpää.

*) Mitä lieue aivalin seljii, sunta luntta-
 varti ureampia, sunta ovat sunnteen peitossa.

Säkkijärvi.

Kivikauden löydöjä Säkkijärven pitäjässä
 Tilajoen ja on ennestään ollut tiedossa Stupöössä
 Pantajoen Tilajoen ja Pantajoen varsilla. Kaikilla
 jshibaabsol. onnistuin juuri näillä seuduilla saamaan
 muutamia kivikauden esineitä kosiini;
 ei lieue keiteluosaan kikkaa, jos saavon
 sitä näinä muodostavat tuskien neljän-
 nesosan niistä löydöistä joista keuhkin
 puhutavon. Suurin osa on joko posten
 kautta tai muuten joutunut Teille tie-
 tämättömille. Täiskella puolelta kyllä ar-
 velen, että viljelyksen edistysessä joku
 rautamaita ylös päin näillä seuduilla
 tulee kerääntymään runsaasti esi-
 neitä.

Ravi.

Säkkijärvellä, Ravin talon maata, kirkon
 kylältä I. O. Huuntaan on löydetty Suomen
 kaunimaisia kivilautisia taideteoksia etäi-
 menpäänmuotoinen ase. Poltannon vauho-

läiselt löuhiväl vuorta ja rakkusivat juoksu-
kautoja joitakuilla kynnemistä meliä täylo-
paikalta itään, onneksi itse jättoa ollu-
kaan vahingoittamatta. Käydessäni paikalla
v. 1920 kertoi talon isäntä, että hän työssä
v. 1919, vuorokausia turhaan odotelluun
paikalle tutkijoita oli lövittänyt pienen,
maan pinnalla olevan kiirikosan, koska
se aina oli ollut auralle jalkain esteek-
si. Niissä löydyksi joitakuilla si ollu tul-
kui näkyisiin. Emil Rovi, Simo Katius Rovin
poika, nykyään talon isäntä, kertoi kyllä
jokkus nälkensä jollalla soviartiainpa-
lusia, mutta arveli että nämä olisivat
ollut nykyäikäisiä lounan mukaan
jellelle kulkeneita. Käydessäni paikkaa
katomassa olin talleen pari pientä, ma-
h. Europaentisen mukaan varmasti kiirikau-
tista soviartiainpalosta sekä muutamia kiirikau-
tiliushoja. - Olin kyllä syylä tutkijain käydä
paikkaa lähemmin tutkimassa, eritoten kun
pello, jossa löydät on tehty, uusi kesä-

Suurjoälä.

tulee olemaan kesäntona.
Suurjoälän kylöstä Sautajoen varrella
on ainakin kaksi kiirikautista löytoa
tiedossani Sallion museon luettelou luettel-
mien lisäksi. Toisen esineen oli löytänyt
maant. Jonas Siikkonen; tieuse ollu jo-
kin talleen. En tavannut Siikkosta eikä tie-
dellä missä esine nyt oli. Toisen esine on
kauntaleen, jonka oli löytänyt v. 1914 tai
1915 silloinen Säikkijärven yhteiskoulun
oppilas Lauri Sorvali Suurjoälän myllyn
kaidalla aivan maantien lähtellä. Esine
on nykyään Säikkijärven yhteiskoululla.

Kirkonkylä.

Kaksi esinettä, kiirikappaleita, joita
pidettiin kiirikautina mutta jotka oli-
vat selvästi keonon kiviä oli löydetty
kirkonkylästä nojalaton (Niemisen) koti-
pellosta Sautajoen kaulatörmällä. Kirkon-
kylän kausakoululla on tilavastoin kolme
kiirikautista talleen. Toisen niistä oli löy-
detty kirkonkylän Roussin talon (lah. nojala-
ton) maalla aivan maantien vierestä; löyd.

v. 1913. Toinen oli Aholan talosta, Pohjolan Ahola.
puolelta kirkonkylästä n. 3 km. luote-
 seen. Toinen Simo Aholan maalta samasta
Aholan kylästä. Tärkeimpia löytölietoja on
 omistaneet saamaa. Kaikki nämä esineet
 oli kausahouluopettaja A. B. Heavila
 vuosina 1913-1914 ottanut talteen. Kirkon
 lähellä kerättiin löytäneen aineisiin
 yksi esine, reikäinen kivi. Tärkeimpia
 tietoja puuttuu. Korvalan kylän Kalikon Karvala.
 talosta Santajoen varressa sain kauru-
taltan, jota ties kuinka kauan oli talon
 ka liistona käytetty ja siitä hyönteä oli hyvin
 kuluunt. Löytötietoja puuttuu.

Aholan kylästä, nukk. Kiveltä, ent. Roussin Aholan johti-
talon maalta Puumänniityltä, joenkaarros joisholikka.
 n. 10 m. rannasta oli v. 1918 löydetyt tallit.
 T. 1919 löydettiin samalta niityltä kyntötyössä
 toinen, pieni taitte. Paikka on medismaa-
ta, jotenka siellä tulevaisuudessa voi elkää
maampia esineitä saada. - Mol. esineet muurossa.
Yläaukioista, Hyyppälästä ja muista pph-

jois- lähkijärven kylistä ku saanut kiivikkau-
den esineitä.

Mla. Outinen.

Toinen tärkeä johtivarsi on Filajoki.
Mla. Outisen kytössä sain Erik Peräpellältä
pienen tarataltan, jonka hän oli löytänyt
useita vuoria sitten Patrusjärven etelä-
jäössä olevalta niemeltä talon J-puolella.
Pitkä tuura oli ennen oennä saunan kytän
Uutelan talossa ja käytettiin Tautien paran-
tamiseksi. Myöhemmin kadonnut. Silppu-
eli Mantylä nimisessä talossa, kytän etelä-
jäössä, kertoi vauha Mutan Outisen
ennen vuorunnassa n. s. Peräpellältä talon
lähisyydessä kyntäessään löytäneensä
kiivikkau- teräosan, joka keijän kolidal-
ta oli katkennut. Enne kohta sen jälkeen
viskattiin jois. Mutan Outisen vaino
oli muutamia vuoria sitten tiestorasta
löytänyt kauniin hirsien muotenterän
elkää 10 sm. pitkä, jonkun aikaa se oli ol-
lut lönvellä säästössä, mutta oli myö-
temmin kadonnut. - muista kiivikkau-

Puumäntä
Murossa

löytöjä ei lähijärvellä ole tiedossa.

Prussikauden rauhkiat on Säki-Prussikausi:
jövien rannikkokyläen mailla useita. Piittalamaa,
Piittalamaa kylässä on niitä ainakin jakikylä.

Salviteen kalliolla. Tammakuu on Korkea-
saarella, aivan Kirolahden ja Säkihjövien
pitäjien rajalla, ainakin osittain kiwi-
roukhis, joka nykyisin, samoin kuin
saarella oleva joenlirta (nimeltään
"jerusalemien kadut") lievästi kivi-
tettyä (Antton Heikkilän kertomuksen mu-
kaan v. 1920). Jakikylän rauhkiasta Lai-
varikonkalliolla ja Kainikkamalla on A.
M. Tammun aikaisemmin tekynyt kelloa.

Kaukialan kylässä, Pitkänneule Pitkänneule.
vievän tien varrella, melkein tällä
kohdalla jossa eroaa tie Lopinniemen-
le, mutta hiukan jolijaisempaa, on
aivan tien vieressä, see T-puolella
3 suurta kaunista rauhkiota vierekkäi-
kain. Rauhkiot ovat n. 1/2 kilometrin etäi-
syydellä Pitkänneulen ja Lopinniemen

välillä olevan kaluden kaudesta ja n. 8 met-
rin korkeudella yli m. p. Ympäriellä on
muutymäisiä. Tse maaperä kaun-
kuisen ja kivikkoo.

Roukhis N° 1, Kaukialasta Tullera: kal-
kaisijat joka suuntaan n. 8 metriä. Muodoltaan
pyöreä, korkeus n. 1 m. Tehty keskikokoisista
kivistä, mutta pohasti peypten useammal-
ta paikalla ja aika ajoin. Pohjan puolel-
lyt T-puolella.

Roukhis N° 2, n. 100 metriä T-puuntaan
edellisestä. Kalkaisijat n. 6 m, korkeus n.
1 m. Muoto pyöreä; rakennusainetta on
käytetty keskikokoisia kiviä. Ei ollen-
kaan peypten, vaan hyvin täilyt.

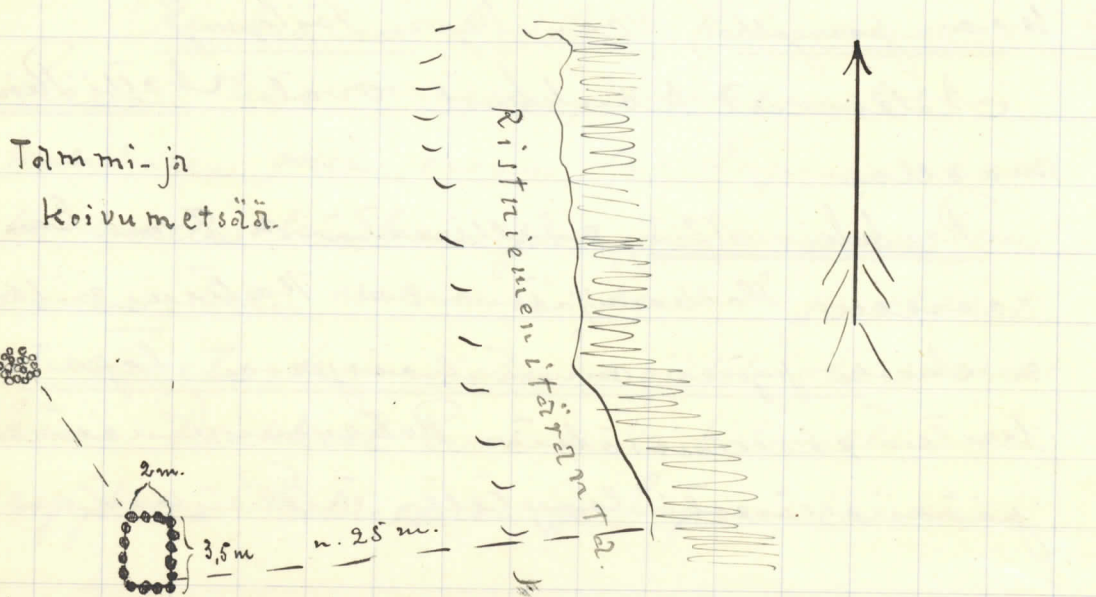
Kokennut rauhkiot ovat Thalli Pitän
maalla.

Roukhis N° 3, edellisestä n. 8 m. Lau-
naiseen. Kalkaisijat n. 8 m. Korkeus n. 1,50
m. Muoto pyöreä, muraalisesta tapainen
tulen edellisistäkin. Rakennusainetta
pääasiassa käytetty murennoita-

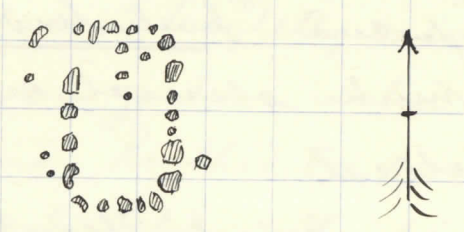

naisia kiviä. Rauhkiola on kovan aikaa
 sitten perustettu, mutta tustoin jokia myöskin
 näyttää nimmittöinä kiltä, että polijahelkäl
 olisivat Täydelleen eutisessa aseuos-
 saan. Rauhkiola on Eeriki Riuun maalla.

Rauhkiolasta etelään, n. s. Ristruinemen
koikan kohdalla, n. o. viimeisen kivelehen
 keskikohdalla, on n. 2-3 m. korkeudella
 yksi m. j. murmikon peittävä kiivilatomus,
 minkuin jänne tuvan perustus. N. 10 m.
 päässä tästä kiivilatomuksesta N-E-suun-
 taan ajavista kivistä keltä kiivikosa,
 halkaisijaltaan n. 2 m. ja kymmenkunta
 senttimetriä korkeaa.

n. 200 m. etelään näistä on samantapaisel-
 la paikalla, kiilakojanteella, mutta hiukan
 rantaa lähempänä samallaisia kiivilato-
mukia. Suuren osittain joksinkin
 samat. Kivien maantunnusmuuten talleen
 on usein vaikea keinoja tarkoin määri-
 tellä. Kiivilatomuksen muoto.

Maasta ei löydy mitään asutuksen
 jälkiä, korkeintaan joku hielenkappale.
 Kivien varmaan lienee, että nämä
 kiivilatomukset eivät voi kovinkaan
 vanhoja olla. Mitään toinnoita on niistä
 kunnut.

Ristruinemen kärkeä on vällejä, "jäl-
 kerä", kuten väestö sanoo ja niiden
 yhteydessä joku ^{lakin} kiivilatomus ^{ia}.
 Nämä kaikki ovat laai kultaa III:nen todan
 ajoilla; ovat tustoin 2 metrin korkeudella

yli m. p.

Orisaarella, Pistunneuvon vastapäätä Orisaari.
Kauhiantalouden länsipuolella kuuluu
olevan samollaisia pronssi- ja rautaisia
kiviroukkioita kuin Pistunneuvon Tien
varrella. Noutako niitä on ja niissä kun-
nossa, ei ole tiedossa. Kansan kesken
on niiden nimityksenä "liukokivet"
jotka eivät kun muka olisivat niitä
kallien yli heitetty.

Tirsun (Gautajoen kylästä itään) ja Tirsun ja
Inkulahden kylän rajamailla kuuluu Inkulahden
olevan hiidenkiviläitä Porttikalliol-
la. Tavoit niitä pitäisi olla Inkulah-
den kerjysmieheltä, mutta se saanut
kellään paikalle opettamaan. Köviin
Inkulahdeeseen ainoastaan Pienovuoren
roukkioita katsomassa. Pienovuori sijait-
see itse kylästä ^{puolelta} n. kolme kilometrin matkalla
linnuntietä suoraan itään n. sadan met-
rin matkalla Inkulahden kannasta.
Vuoren itäpuolella, n. 14 metrin korkeu-

della yli m. p. on kalliopintamalla erään kalli-
seinämän suojassa pitkäkoko roukkio,
kts. karttal. XXVII. Roukkion pituus on
n. 10 m, leveys leveimmällä koh-
dalla (kartalla a-b) 3 m. Roukkio on viitahi-
miehen korkeinen, mutta on ehkä ollut
jotkun verran korkeampi. Rakennusainetta
on yleensä käytetty mielen nostamia kiviä,
mutta on joutunut kiviä suurempia että pie-
neempia. Roukkio on nimittäin kypsin kuo-
lellisesti tehty, jota ilmenee pitäen että
kaikki suurempien kiven välille jääneet
aukot on pienemmillä täytetty. Kallialla
a on kalliosta ainoastaan ohuen sora-
kerroksen peittävä. Rippumko tämä kivi,
että roukkio on arkeologien tutkiva,
vai onko se sellaisenaan alkuun rakennettu
se on ratkaistakseni. Niistä on viimei-
nen otaksuttava ei ole aivan mahdollista.
Yhte roukkioita muutamia metrejä
kootaan on ^{pienempi} kiviroukkio eräällä
kalliopalkossa. Tuo roukkio on epäile-

mättä ihmisten tekemä. Mikä sen tarvi-
tus lienee ollut, sen voi varmuudella
sanoa. Muotonsa puolesta kyllä kuulii-
siin sitäkin kauraroukkien ja vertai-
leen sitä Kymmin suulassa olevaan
laukautopaiseseen (kts. karttal. 17 n:o 14
ja 5.). Tämän kivikovan kaltaisija on
n. 1,6 m., korkeus 30-40 sm.

Mitä muinaisjäännöksiä, joiksi
yksi luettelemani, ei löytä kertaa
ole tiedossani Säkijoen pitäjistä.

Etä luetteloni ovat epätajdellisia
on allekkaan epäile, laivan vain, että
innostuneet kotiseutunsa tuntuja
sitä jian täydentäisiväl. Tiraspaikka-
kuntalaisen, eritoten nopeasti seudulla
kierävään Stevediaatin on usein hyvin-
kin vaikea saada kaikki tärkeät sei-
kat tietoonsa, oija hän itse osiaan hyvin-
kin innostunut. Täydennettäkään kaikki au-
kat, korjattakoon virheet, ja kirjoteltakoon silleen
virheetön ja moitteeton muinaistieteellisen Kymmin
kirkkalahentakertomus!

Kymi: Ylänummi: Niinijärven
löytöpaikka Vilkin tilan pellolla
n. 300 m. NNE Niinijärven poh-
jaisrannasta.

A: Vilkin lato.

B: löytöpaikka

 = meträä

0 100 ask.

I

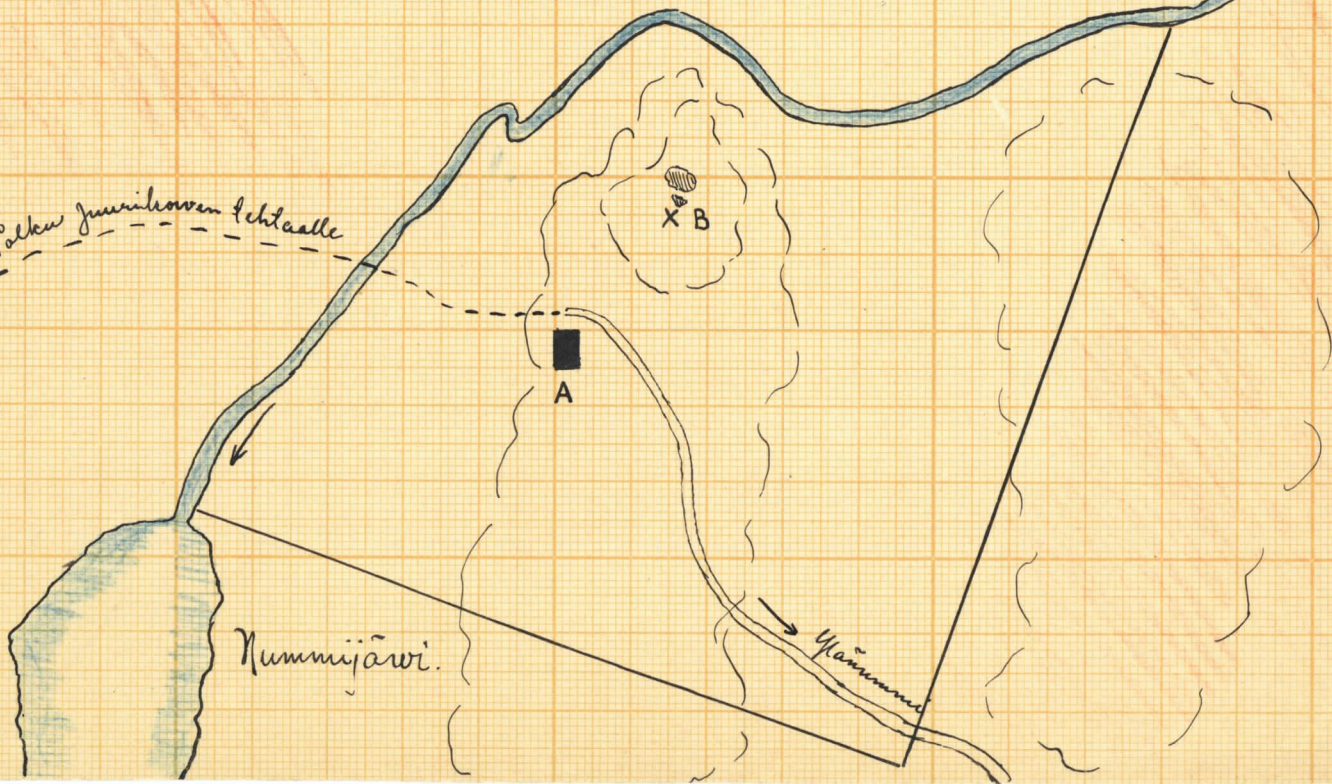
 Polku Juvikovan tehtaalle

X B

A

Niinijärvi.

Ylänummi

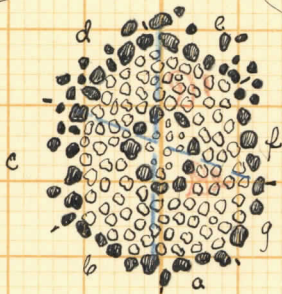

Rymy: Kaaniemi.

Höylerinkallis Villo Sundbergin
tilalla: Räjkleis N: 2.

Peltö

Metsä

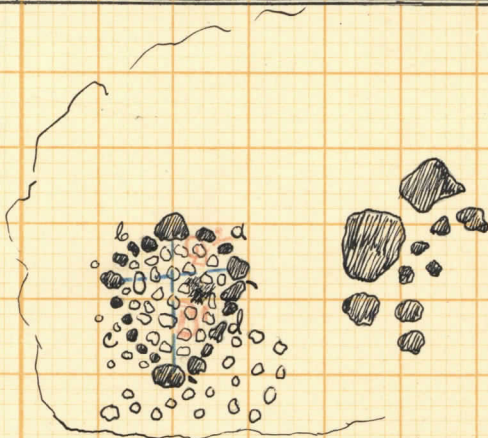
a = 2,2 m. d = 2,9 m. g = 2 m.
b = 2,6 m. e = 2,4 m. D1 = 6,7 m.
c = 3,1 m. f = 3,3 m. D2 = 6,2 m.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 m.

Tehkalahti: Lumma
Päskärri Erik Luotien maalla.

Päskärri

Metsä

a = 1,45 m. D1 = 3,9 m.
b = 1,40 m. D2 = 2,1 m.
c = 2,9 m.
d = 2,45 m. ■ : hiliä

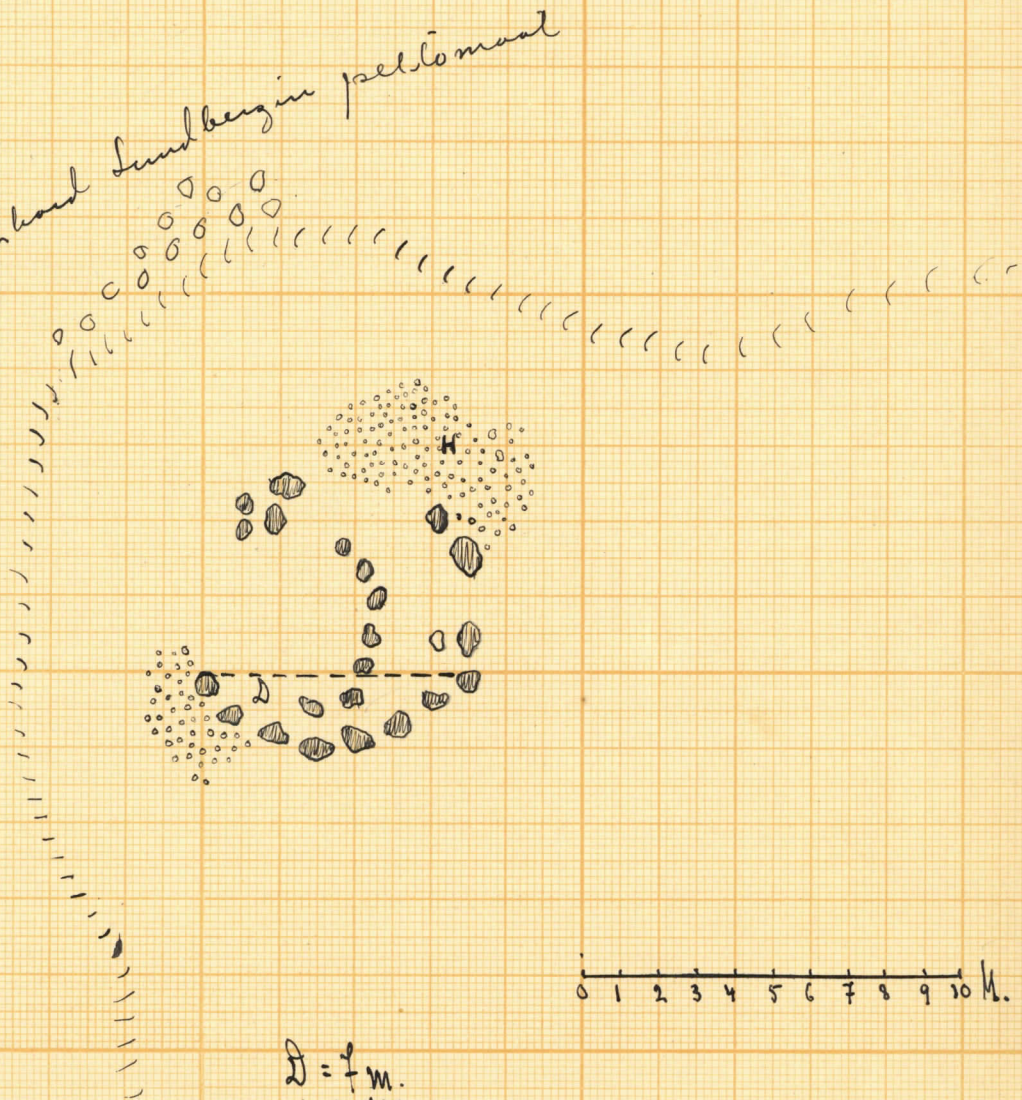
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kymi: Kaarniemi: Korvenvuori:

17.

Leonhard Lundbergin peltomaat

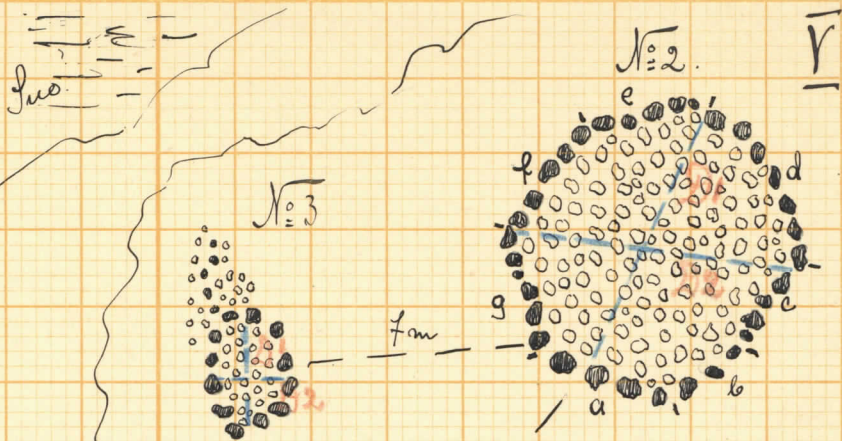
D = 7 m.

H = miltä

••• = pihkukiviä, joilla
maa on ikäänkään "ge-
oflaattut".

Kymä;
Kaarniemi:
Höylerinsohjan poh-
joispuolella sijait-
sevat räpkiöt

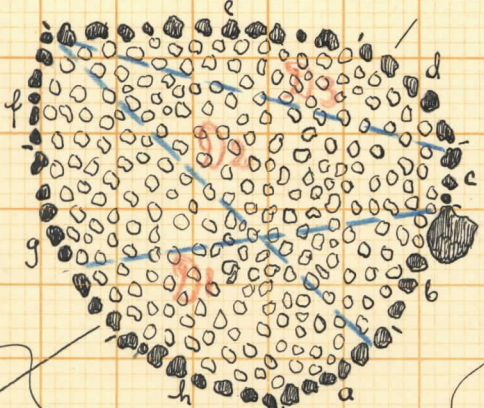

KARHULA 18

n. 70 m.

KARHULA 19

N=1

n. 100 m
Nannalle.

N=1. a=3,95 m.	g=4,4 m	N=2 a=3 m.	D1=7,6 m.
b=2,65 m.	h=2,3 m.	b=4,5 m.	D2=8 m.
c=2 m.	i=4,2 m.	c=2,3 m.	N=3 D1=4 m.
d=4 m.	D1=11,5 m.	d=5 m.	D2=2 m.
e=9 m.	D2=12 m.	e=3 m.	
f=3 m	D3=10,4 m.	f=3 m.	
		g=3,6 m.	

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M.

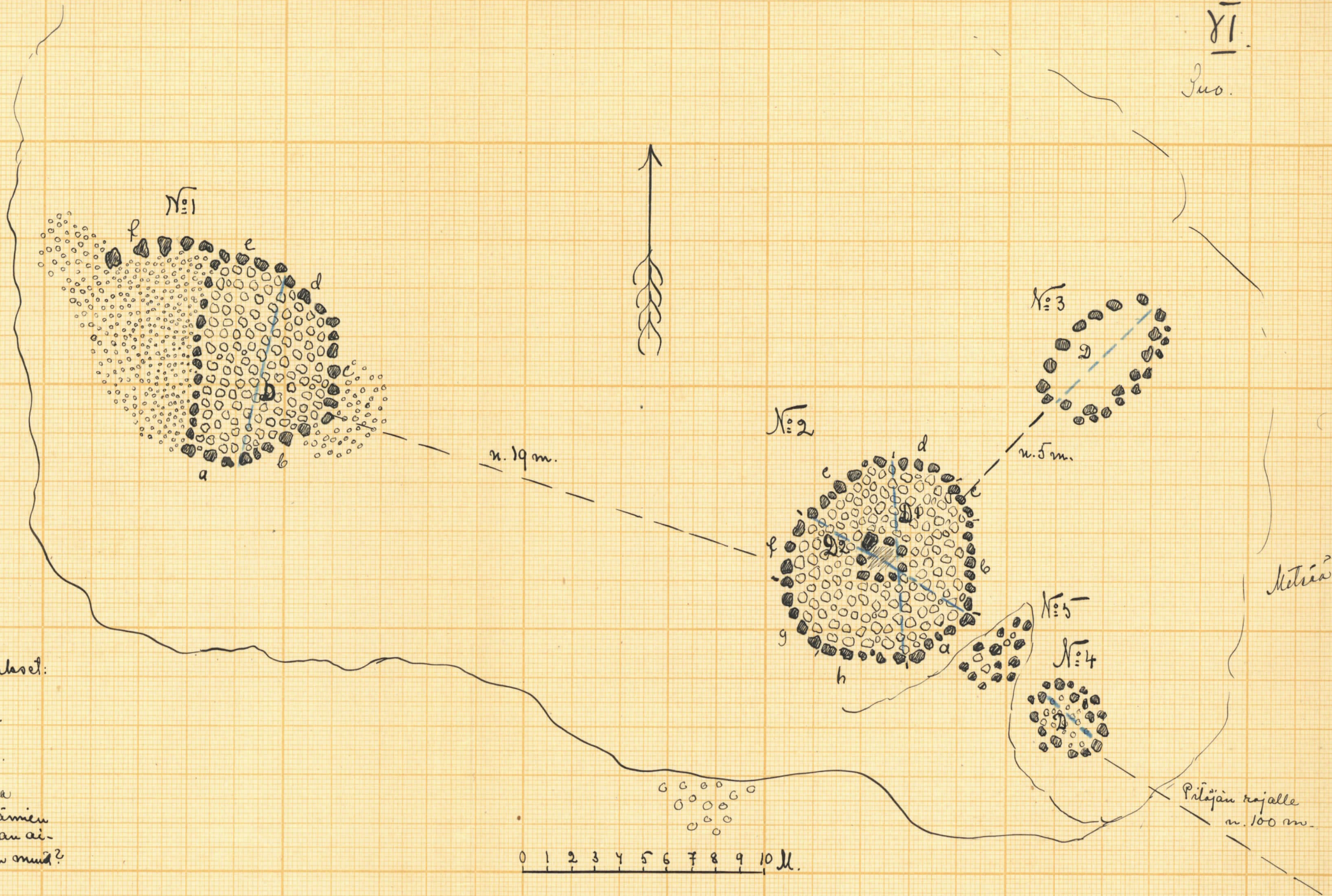
Leonhart Lundbergin talouksihe.

Kymi: Punilo.

Punahielenpohjan räpylkiöt
ja kivilatomukset.

81.
Puo.

Räpylkiöt:

№1	№2	
a=4m	a=3m.	h=3,2m.
b=5m.	b=4,5m.	D1=8,3m.
c=4m.	c=2m.	L2=8,1m.
d=3m.	d=1,5m.	
e=3m.	e=3,3m.	
f=4m.	f=3m.	
D=n.7m.	g=2,4m.	

Kivilatomukset:

№3 D=6m.
 №4 D=3,6m.
 №5 Kivikasa
 kallionsinämien
 välillä. Saman ai-
 leimen kuin muut?

Vehkialahti: Palmi: Valvapaan ruori:

811

N:1:
 a = 3 m. g = 1,4 m. m = 1,9 m.
 b = 0,8 m. h = 1,6 m. n = 1,7 m.
 c = 1 m. i = 1,6 m. D1 = 7 m.
 d = 1,2 m. j = 2,9 m. D2 = 7 m.
 e = 1,6 m. k = 2 m. R = 1,6 m.
 f = 2 m. l = 1,4 m.

N:2: a = 1,5 m. N:4: D1 = 7 m.

N:3: D1 = 5,5 m. D2 = 4,5 m.

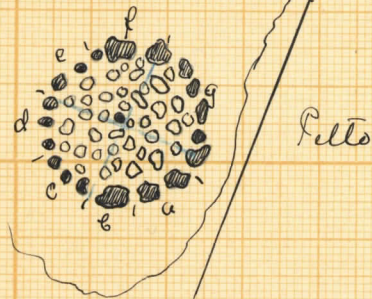

Palmi

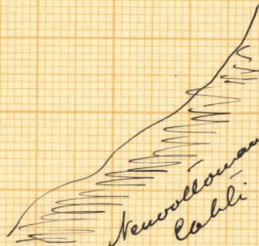

Vehkalahti: Palmi: Ruunanvuori. III:

Lohiapaanvuori.

Peltö

Kuivallouman
kalli

a = 1,5 m. Halkesijäl m. n. 4 m.

b = 1 m.

c = 1,1 m.

d = 1 m.

e = 1 m.

f = 1 m.

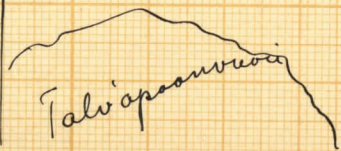
g = 2,3 m.

Vehkalahti: Palmi
Lohiapaanvuori.

D1 = n. 8 ark.

D2 = n. 9 ark.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

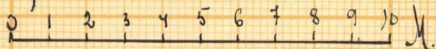
Talviapaanvuori

IX

Neuvottoman kylään
n. 1/2 km.

kuusia

Rantaan n. 100 m.

niitty

Neuvottoman
kylä

Vehkialahti: Neuvottoma:
Lappalaisteniempi Puntin ti-
lalla.

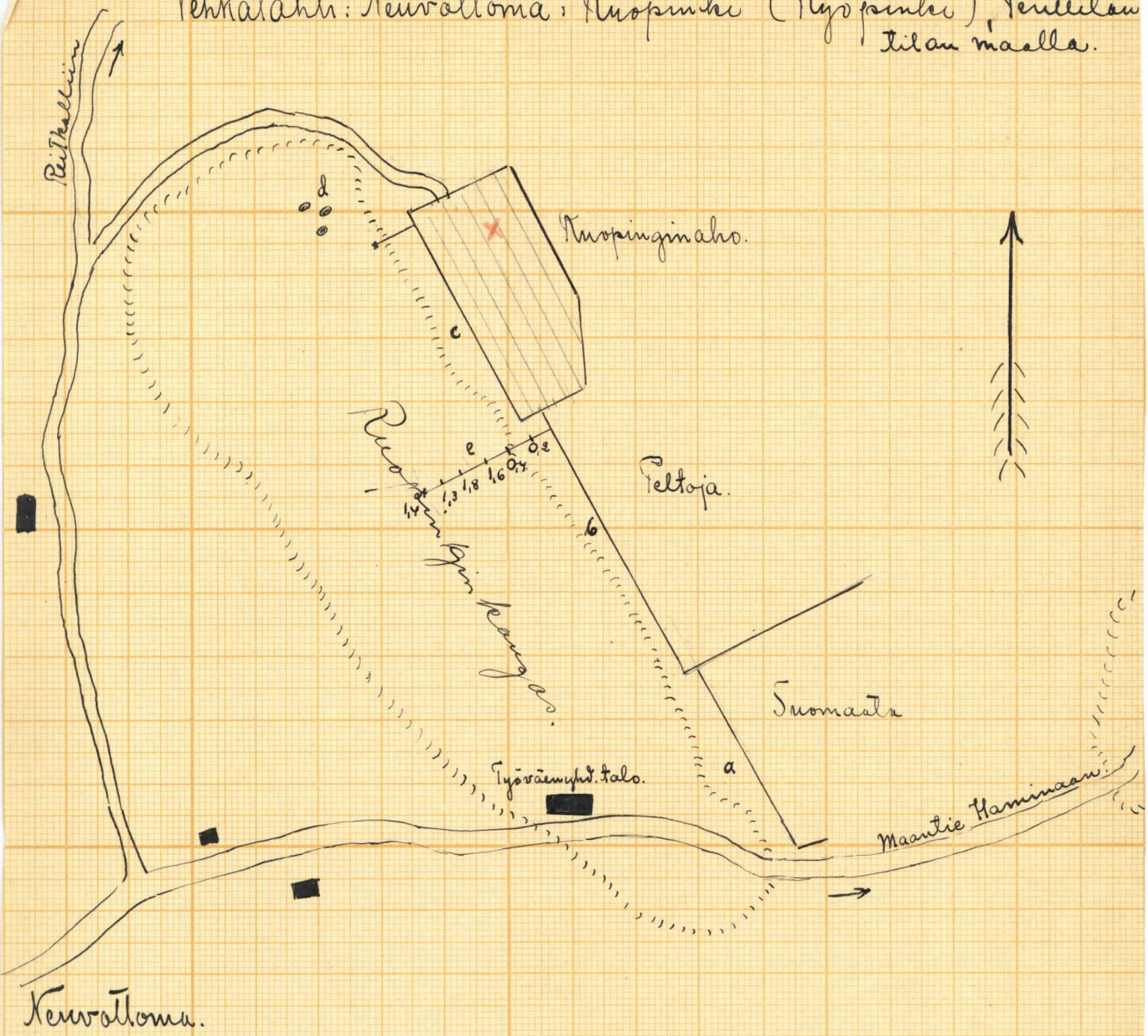
Röykkiö:
D1 = 7,2 m.
R1 (sisäreuna) = 13,6 m.
R2 (ulkoreuna) = 20,3 m.

Kivilatamus:
D1 = 5,6 m.
D2 = 2,4 m.

/// tarkoittaa
sora ja hiiliä röykkiön pohjassa.

Tehkälähti: Neuvottoma; Ruopinkki (Pyöpinkki), Penttilän tilan maalla.

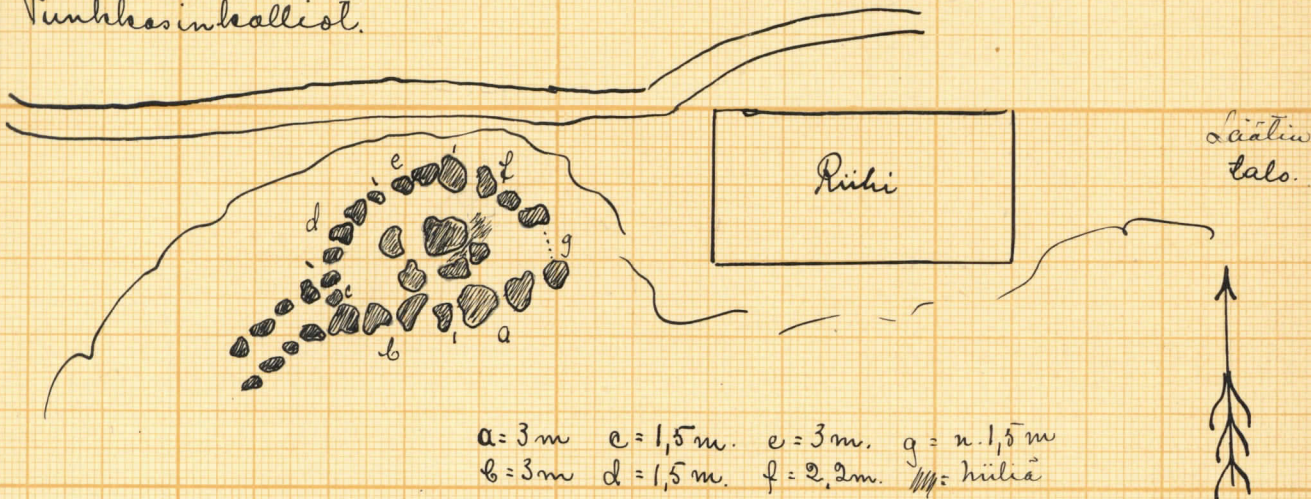

a = 100 ask.   c = 146 ask.   e = 90 ask.
 b = 200 "   d = "sotakuoppia".
 Numerot viivalla e tarkoittavat
 korkeusuhkeita.

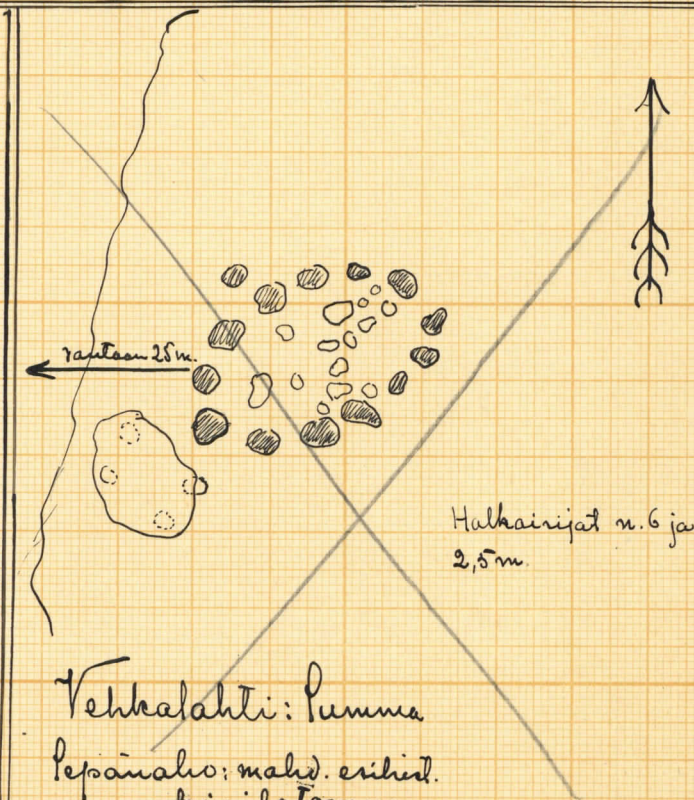
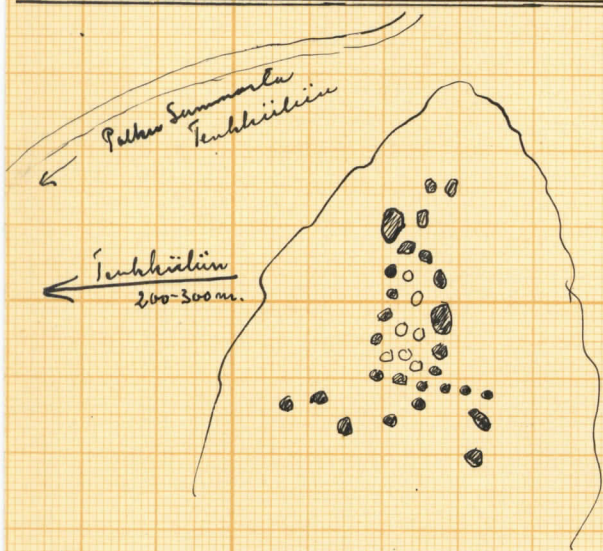

Tehkalahdi: Kolila.

Punkkasinkallist.

a = 3 m   e = 1,5 m   e = 3 m   g = n. 1,5 m
 b = 3 m   d = 1,5 m   f = 2,2 m   // = hiiliä

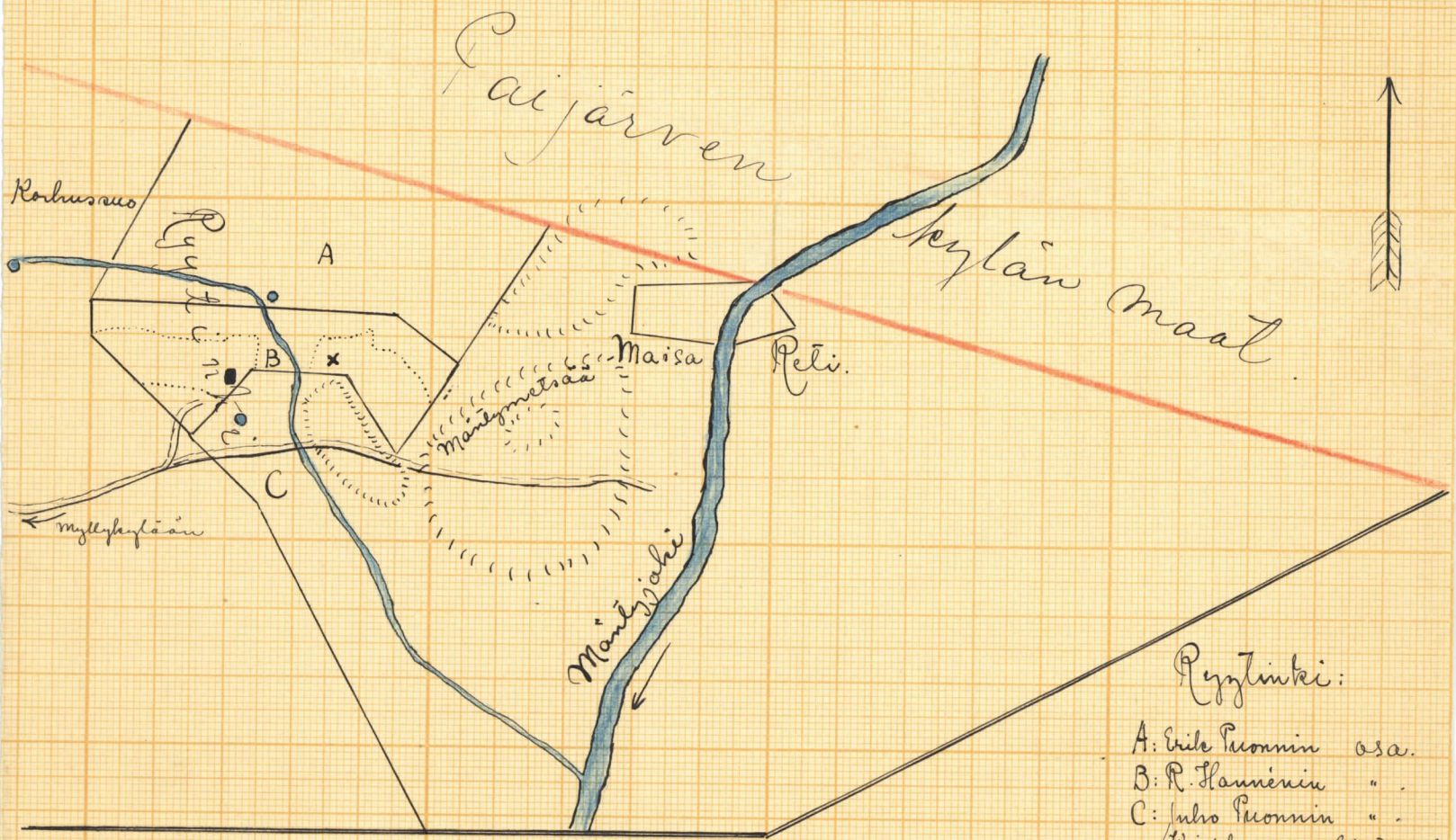

Tehkalahdi: Lumma.
 Mahd. esihistoriallinen
 kivikalomus Puurella mä-
 ellä, Tehkiilän lähellä.

Tehkalahdi: Lumma
 Lepänaho: mahd. esihist.
 kivikalomus.

Tehkalampi: Myllykylä (Kuarnby): Ryytinki R. Hannenin maille Teikarin tilaa.

Ryytinki:

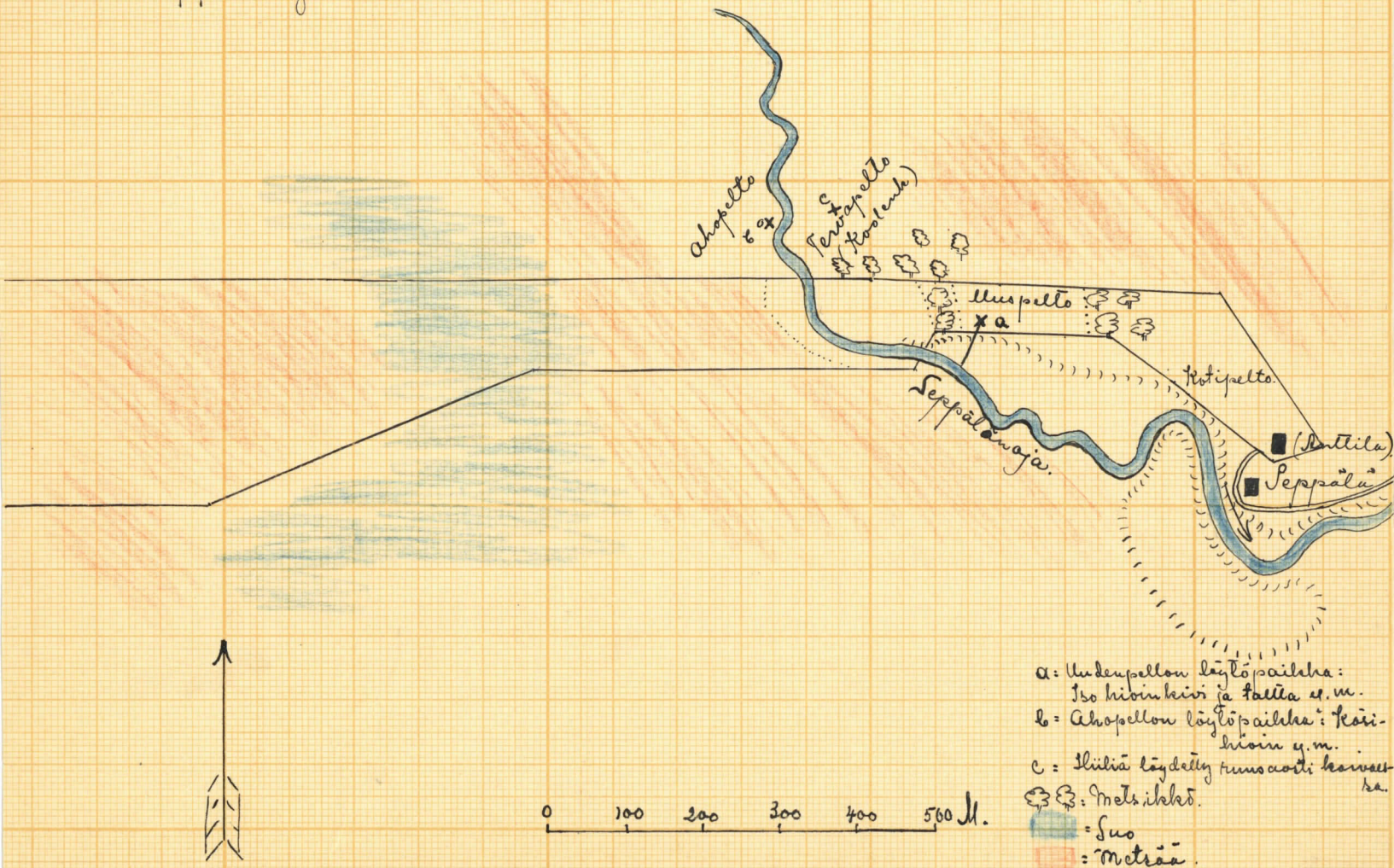
- A: Erik Puonin osa.
- B: R. Hannenin " "
- C: Juhso Puonin " "
- x Kiviheiveen lähtöpääl-
leä.

Siniset ympyrät • tarkoittavat lähteitä.

0 100 200 300 400 500 M.
1:80000.

Vehkalahti: Meträkylä (Ikozly):
 Kivikautiset löytöpaikat Robert Anttilan
 mailla Seppälän ja Aholan tilaa.

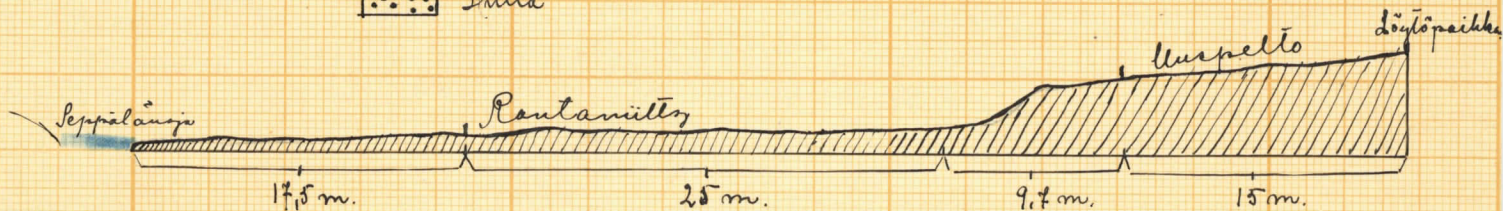
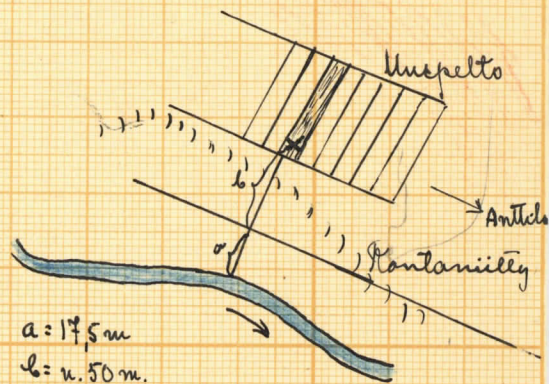
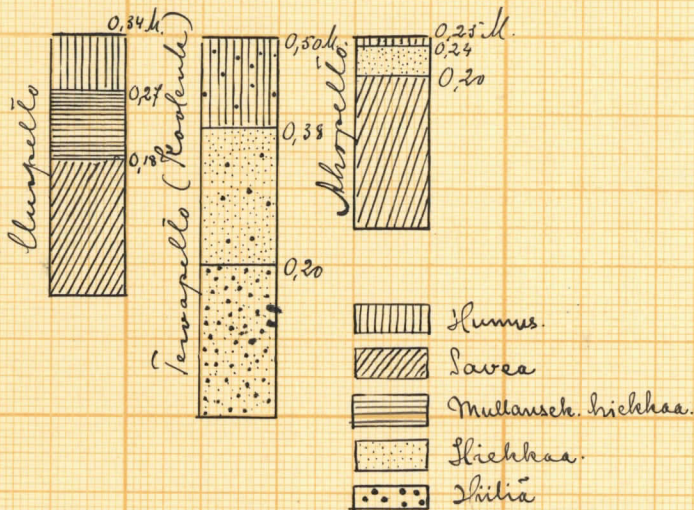
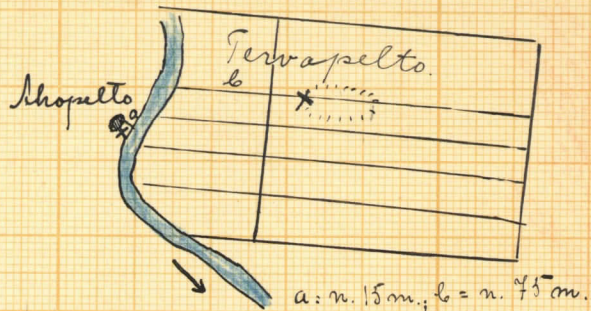

- a: Uudenpellon löytöpaikka:
Iso hiivinkivi ja talletta y.m.
- b: Ahopellon löytöpaikka: Kivi-
hiisin y.m.
- c: Hiivää löydetty runsaasti kivi-
ra.
- ☺☺: Metsä.
- ☑: Suo.
- ☑: Meträä.

Tehkelahti: Metsäkylä (Phogby):

Kivihautiset löytöpaikat Robert Suttilan mailla, Seppälän ja Aholan tilaa.

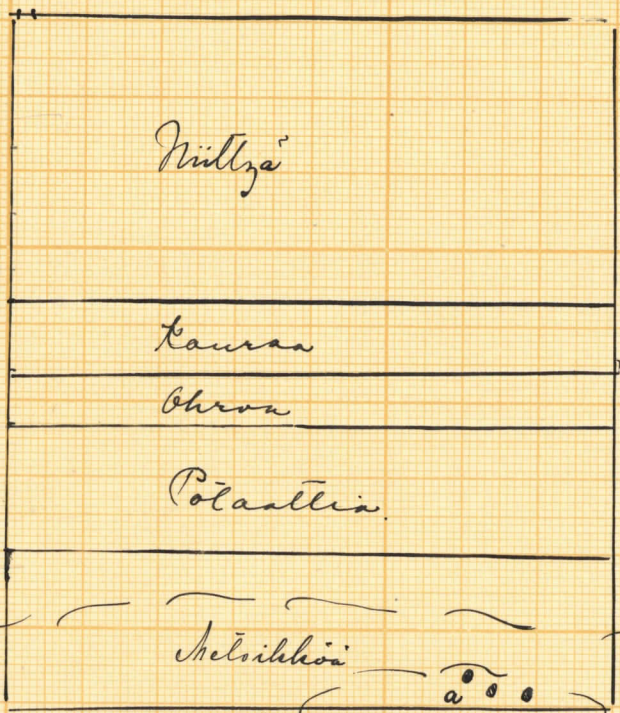

Lätkäkalajokeri

Lippola: Liikkala: Matti Kes-
keverin mailla mahdollises-
ti löytävä kivikautinen asuin-
paikka.

XV.

■ Matti Keskever (Göteborg)

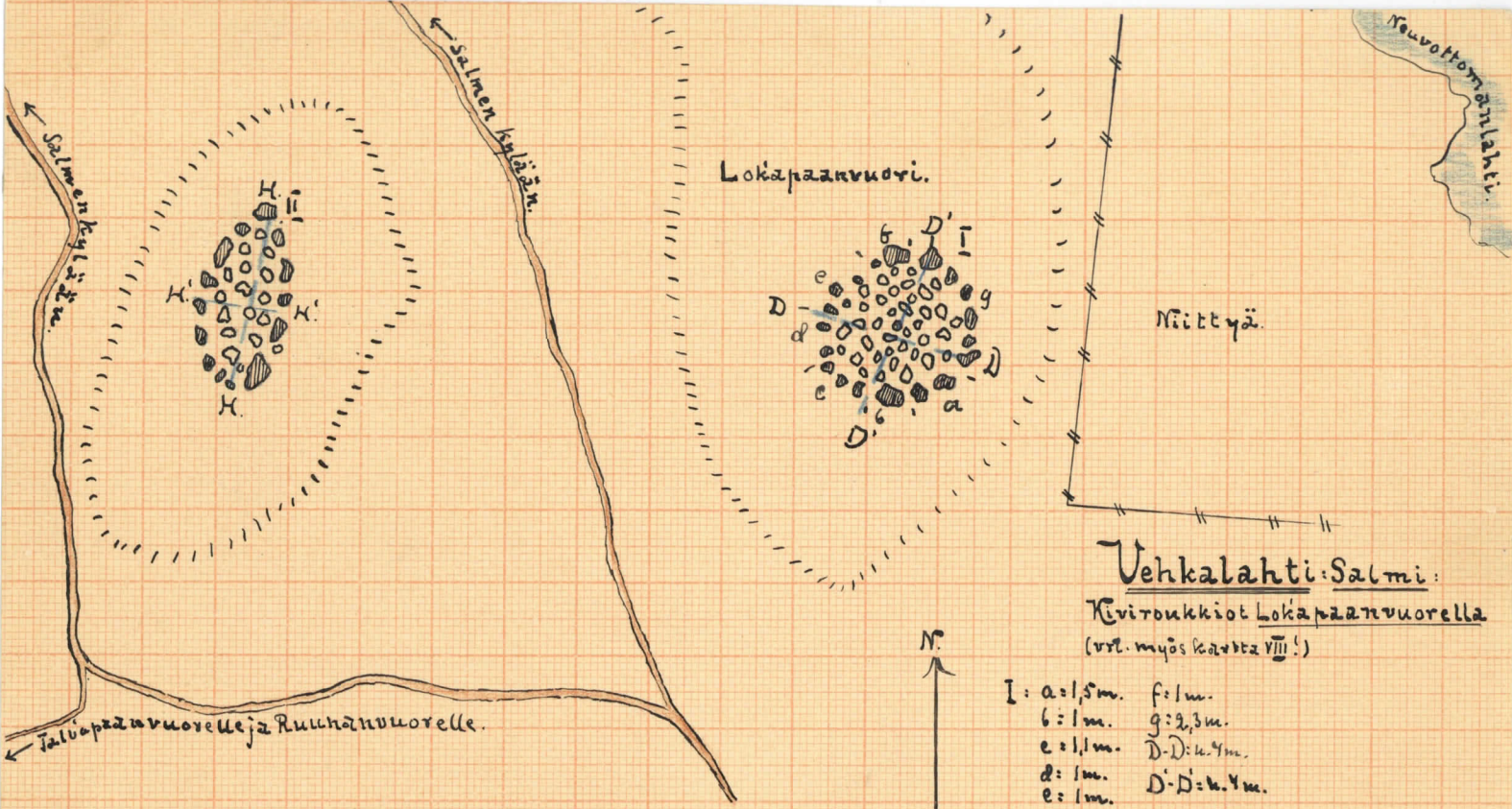
Pölastimaa on kerrallaan
seineitä löytynyt.
a = leppä, sodan aikaisia tai
vanhempia?

0 100 ark.

→ N

Kuuvottomalahden

Lokapäänuori.

Niittäjä.

Vehkalahti: Salmi:

Kiviroukkioit Lokapäänuorella
(vrt. myös kartta VIII!)

- I: a: 1,5m. f: 1m.
- b: 1m. g: 2,3m.
- e: 1,1m. D-D: k. 4m.
- d: 1m. D'-D': k. 4m.
- e: 1m.

- ii: H-H: 5,5m.
- H'-H': 1,6m.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M.

piirsi Rymarkainen 1/11-20.

Karttalehti XVI.

← Talvipäänuorelle ja Ruuhannuorelle.

← Salmen kylästä

← Salmen kylästä

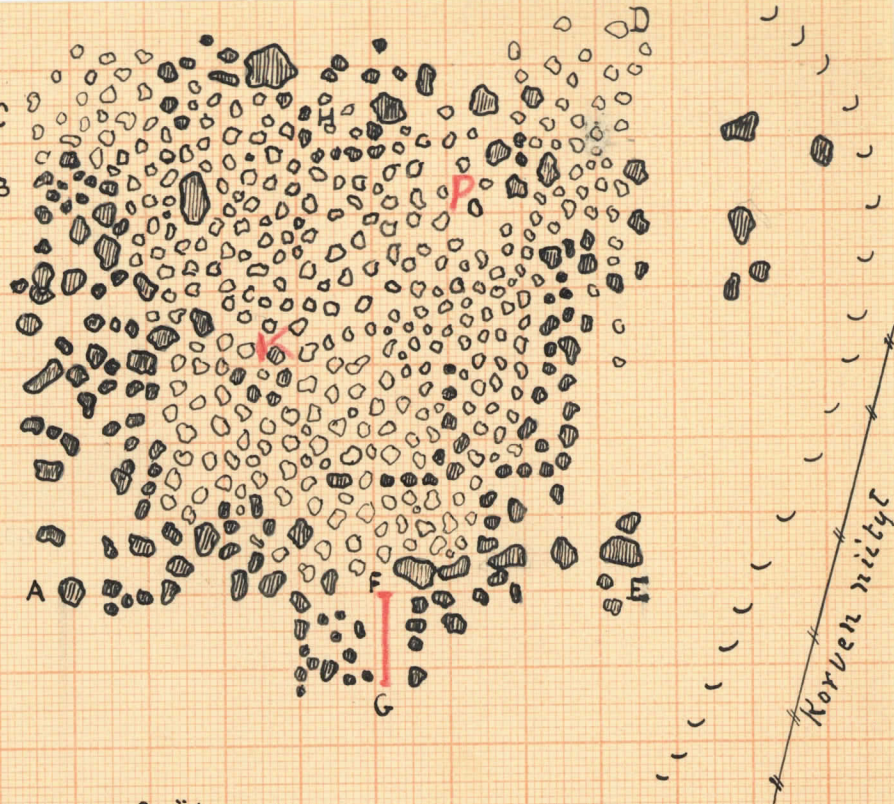
Karttalehti XVII.

Tie Neuvottoman kylään.

Tie Reiringin niityille.

Elämä puutarhaston (star kyyke)
perustun, kiivet paikojen tukkena
Kute, Skandinavianmakin. N.S.

A-B: 5,6 m. D-E: 7,7 m. K: pyöreä kuoppa.
B-C: n.lm. E-A: 7,1 m. P: nykyaikana
C-D: 7,1 m. F-G: n.lm. pengotettu paikka.

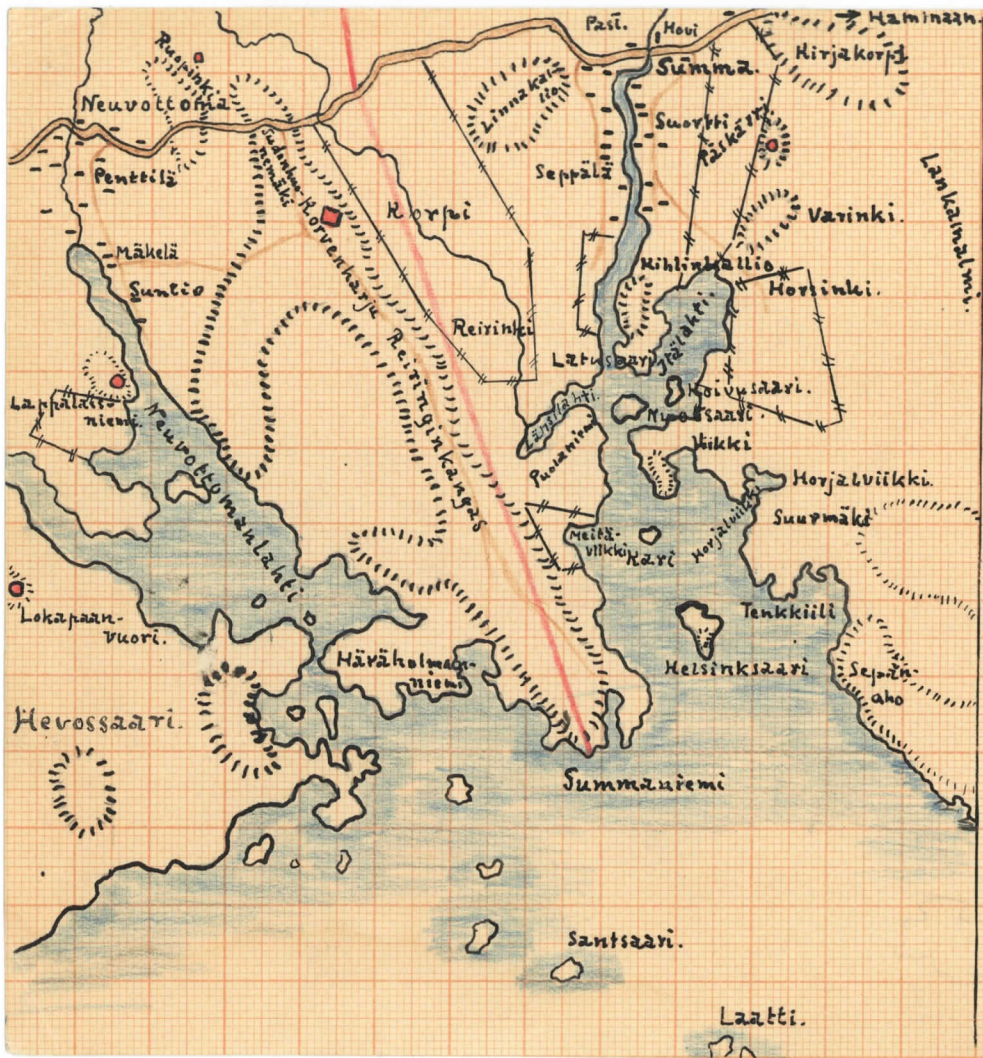
0 0,5 1 2 3 4 5 M.

Vehkalahti: Neuvottoma:

N.S. Vehkalahten ensimmäinen kirkko
Korvenharjulla Joosua Mäkelän maalla.

Piirsi 20/VI/1919 ja 14/VII/1920 Royward Roies

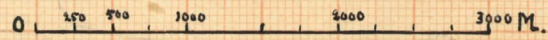

Karttaluonnos esittävä Summan ja Neuvottoman kylien (Vekkalahden) maita.

Selityksiä:

- : N.s. Vekkalahden vanhimman kirkon rauniot.
- : Neuvottoman k:n Lappalaisniemen esihistorialliset kiviroukkiot.
- : Salmen kylän Lokapäänvuoren esihistorialliset kiviroukkiot.
- : Summan kylän Paskärvin pieni roukio.
- : Ruopingin kivi hautainen löytöpaikka.

Karttalehti XVIII.

Ragnar Rönkä
1913-20.

Karttalehti XIX.

Rymy: Huruksela.

- : Kiviesineiden löytöpaikka.
- : Kolme luultavasti historiallista roukkiota.

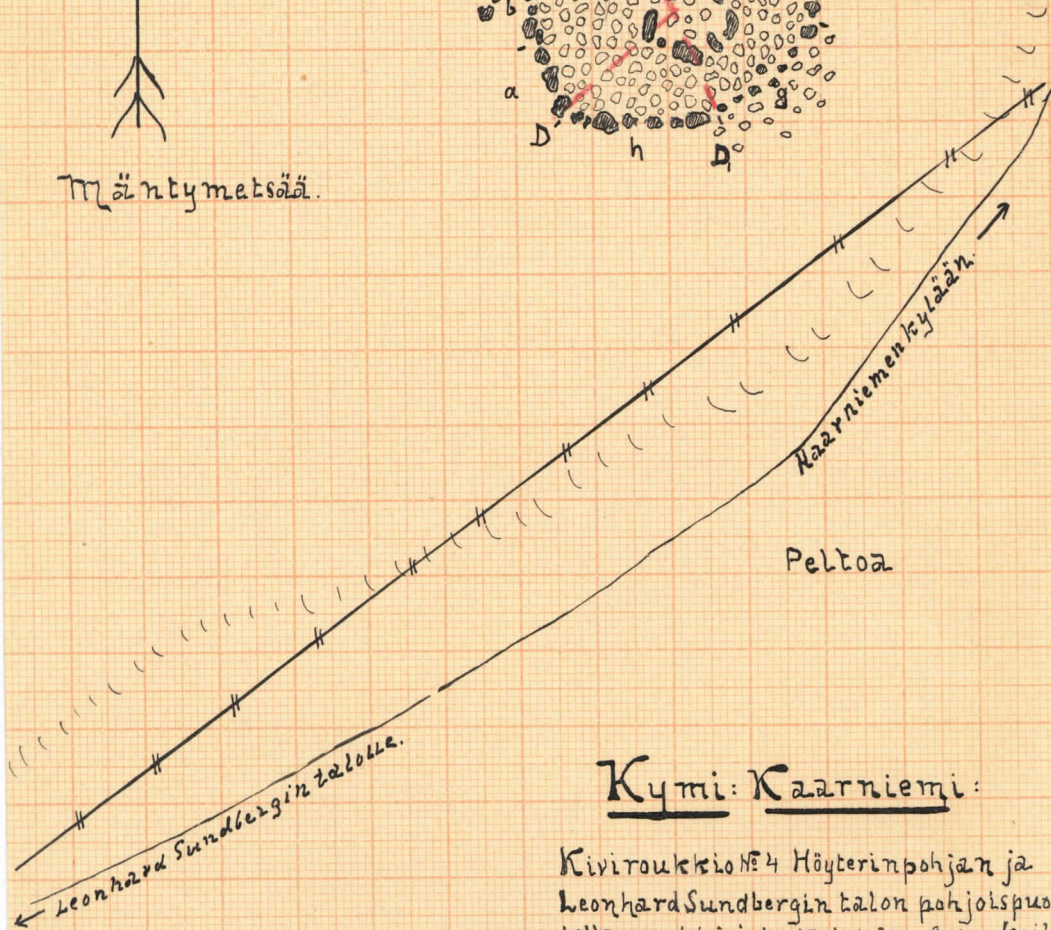
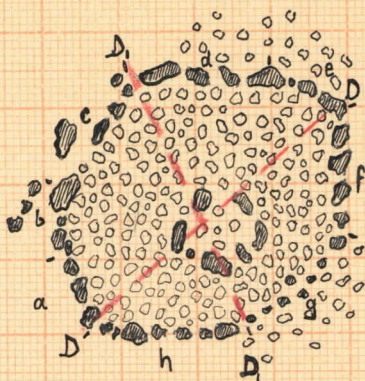
0 0,5 1 2 3 km

Karttalehti XX.

Mäntymetsää.

Kymi: Kaarniemi:

Kiviroukko N° 4 Höyterinpohjan ja Leonhard Sundbergin talon pohjoispuolella; roukkioista N° 1-3 n. 200 m. koilliseen.

D-D: 8,8 m.	a = 2 m.	e = 2,25 m.
D-D: 7,4 m.	b = 2 m.	f = 3,6 m.
	c = 3,6 m.	g = 3,6 m.
	d = 2,6 m.	h = 3 m.

Piirsi 1/vii -20
Raymond Holm

n. Kuutsalon ja Lehmäsaaren muinais-
jäätännösten paikkoja.

(Kotkan kaupungista n. 5 km SO-suuntaan)

Mullinkylä.

Kuutsalon Luovi: * : soinen niitty.

A: nelikulmaisia, verra-ain
pieniä hiirikasajo, mahdollis-
esti sotunneito ryssämuoja.

B, C: linnoitusten jäätännöksiä,
muutt. v. lta 1789-1790.

Lehmäsaari:

R: soikea kivinkonttio, ehkä
esihistoriallinen (vt. kariea
l. !).

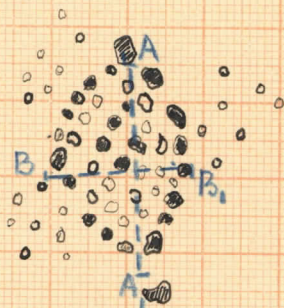
H: kotkolaisen lähemmehen Grefoen
Geryn huvilo rakituksen ätä-
puolella.

Karttalehti XXII.

Kymi, Lehmäsaari: Kivirouk-
kio Elias Ihminen maalla.

Rannalle n. 50 m.

Harvaa mänty metsää.

A-A₁ = 4,9 m.

B-B₁ = 3,4 m.

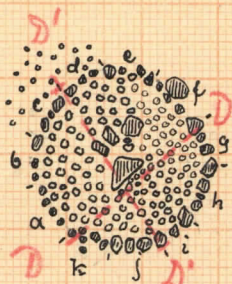
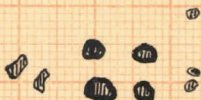
0 ————— 5 M.

Lehmäsaari 12/7ⁱ 1919.

piirsi Raamattokoski.

← Lounaskorkiain korkeimmalle huipulle.

→ lehtsätamaan linnuntietä n. 1 1/2 km.

Kivironkkio:

- a = 1,1 m. h = 1,45 m.
 b = 1,2 m. i = 1,4 m.
 c = 1 m. j = 1 m.
 d = 1,1 m. k = 1,3 m.
 e = 1,5 m.
 f = 1,25 m. D-D = 4,4 m.
 g = 1,2 m. D'-D' = 4,6 m.

Keskuskiven SO-sivu 1,4 m.

Suutsaari:

Lounaskorkiain kivironkkio, vuoren korkeimmalta kohdalta n. 200 m. SO-suuntaan.

Piirsi 11/11 1919

Ragnar Kallaf

SUURSAARI- HOGLAND.

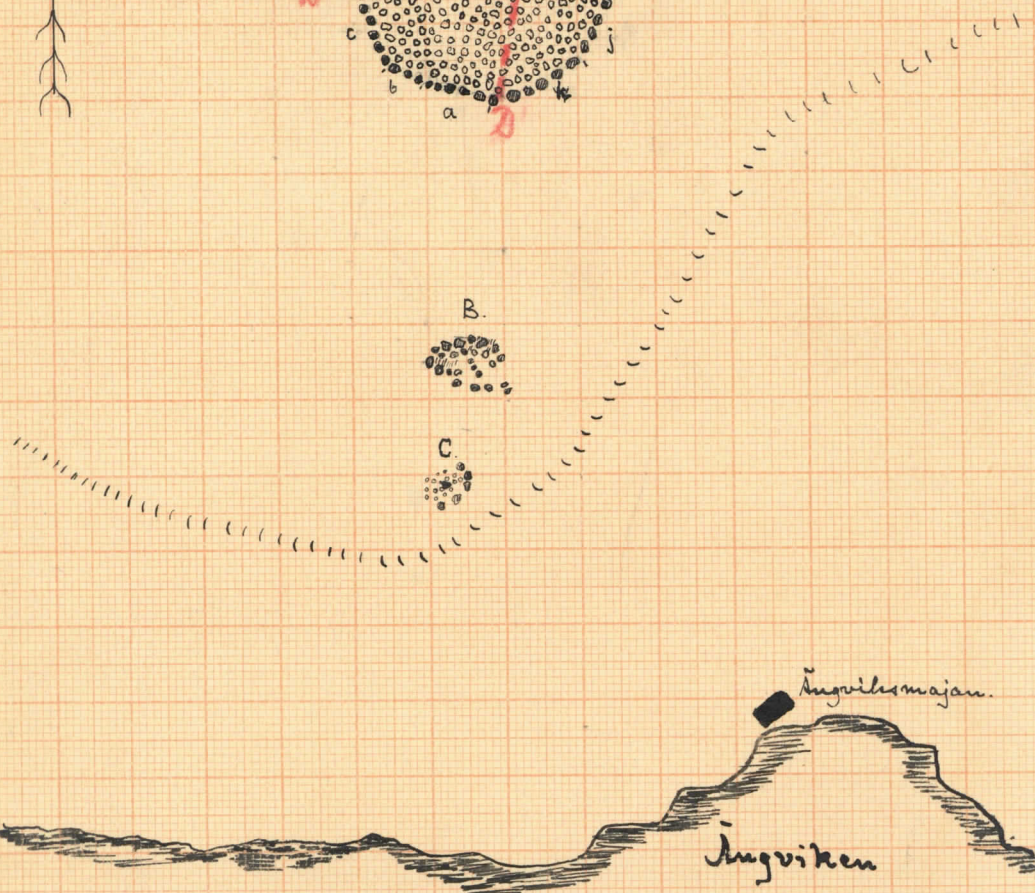
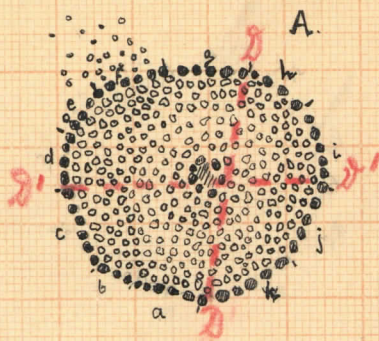
Selityksiä:

- : pronssikautinen kiviroukkio.
  - : pieniä kivikumpuja ehkä esihistorialliselta ajalta.
  - ††: maansekainen kivikumpu Suurkylän nyk. hautausmaalla.
  - : luola; ■: luola, jossa asutuksen jälkiä.
- Punaisella alleviivattu nimi tarkoittaa paikkaa, jossa on muinaisjäänneksiä.

0 1000 M.

Emil Elenius 30. 5. 1915
cop. Rauno Koski
13. 4. 1919.

A: stenkummet. Påstensättning:

D-D = 13 m.

D'-D' = 13,9 m.

a = 4 m.

b = 2 m.

c = 4,6 m.

d = 3 m.

e = 3,6 m.

f = 3,2 m.

g = 4 m.

h = 3,2 m.

i = 4 m.

j = 3,9 m. k = 4,2 m.

Längdi riktningen

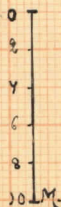
V-O = a 3,65 m,

bredd (N-S) =

1,6 à 1,9 m.

C: marken invid
några större stenar
fäkt belagd med små
sten. ~~st.~~ förekomst av kol.

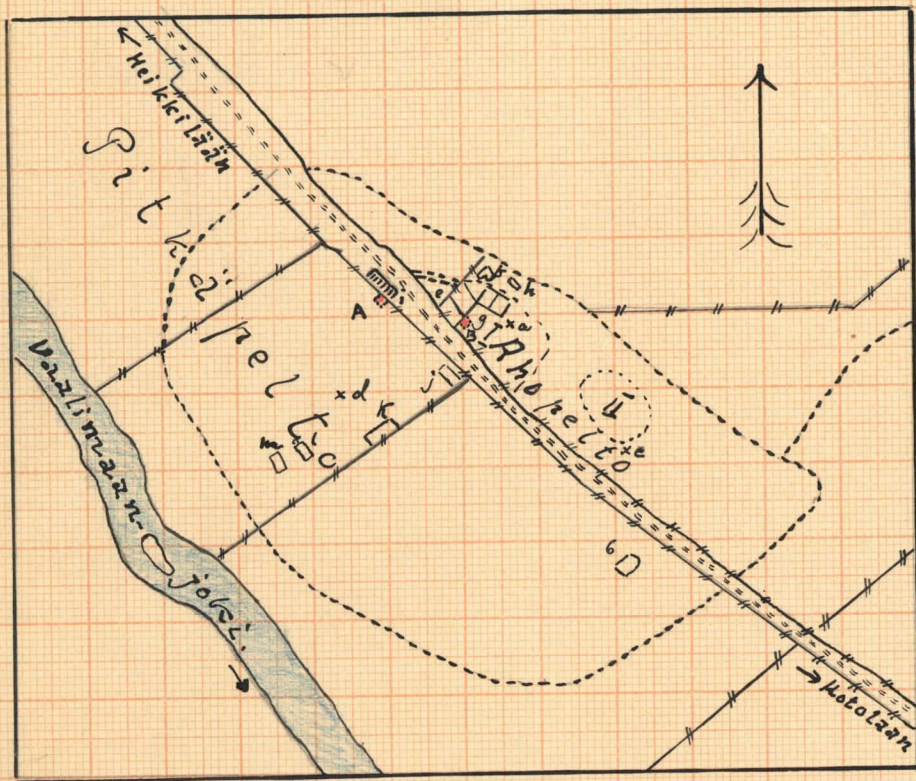
Från kummet till stranden
omk. 50 m.

Pyttis Svartbäck:
Stenkummet vid Ängviken.

Ragnar Holm 1917/1919

Virolahti: Heikkilä:
Pitkähelto ja Ahoheitto.

0 5 10 15 20 30 40 M.

e, f, h, j, k, l, m: Tri J. Rinteen tutkimat
paikat (kts. lähemmän hänen
kertomustaan!)

A, B: alle kirjoittaneen tutkimat paikat,
molemmat n. 1 neliömetrialtaan.

Jäljennetty Tri Rinteen kartan
mukaan käydessäni Heikkilässä 26/10/50
1950. Raaparholainen

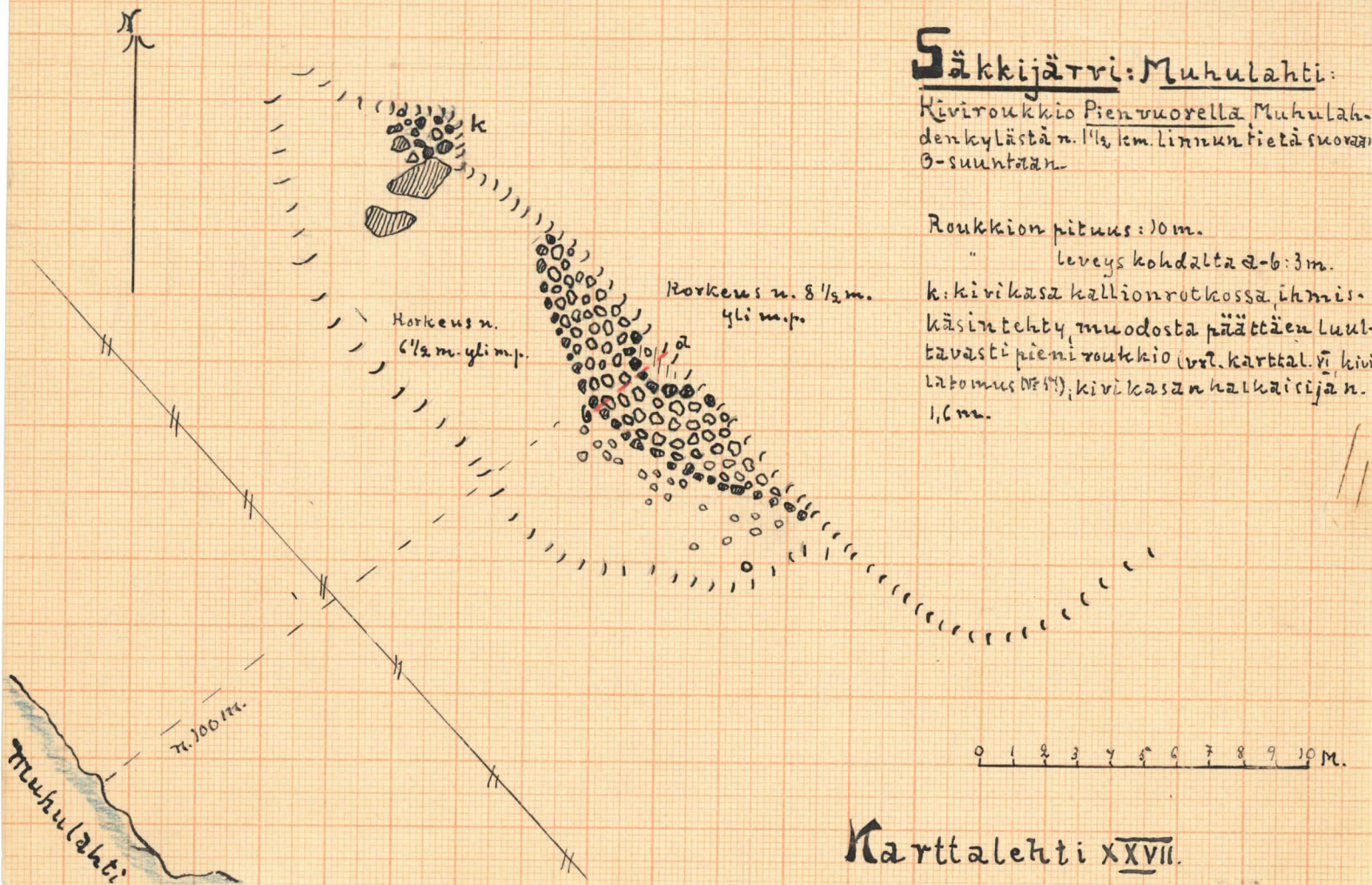
Säkkijärvi: Muhulahti:

Kiviroukkio Pienvuorella Muhulahten kylästä n. 1 1/2 km. linnun tiestä suoraan O-suuntaan.

Roukkion pituus: 10 m.

" leveys kohdalta 2-6: 3 m.

k: kivikasaa kallionrotkossa, ikkuis-käsintehy muodosta päättäen luultavasti pieni roukkio (vrt. karttal. vi. kivi-latomus N 81°), kivikasaa halkaisija n. 1,6 m.

Karttalehti XXVII.

Stensättning (hummel?) af
om humlet å Lappalaisnie-
mi, Neuvastoma by, Vee-
bellaks socken.

5160

Punkkasin, kallio, Kolsila by, Veckelaks
socken. Stenrumlet på K. Lååtis mark,
seu fr. P.

5154

Lappalaisniemi, Nuoranta by, Kesk-
kylän socken. Myrskumlet sett fr. S.O.

5758

De s. k. kumlen ä Kunttinki ö utaför
Nouvattoma ö Keshelshs.

5153

Lappalaisniemi, Nieuwolloma
by, Veckelaks socken. Rum-
let sett från S.

5157

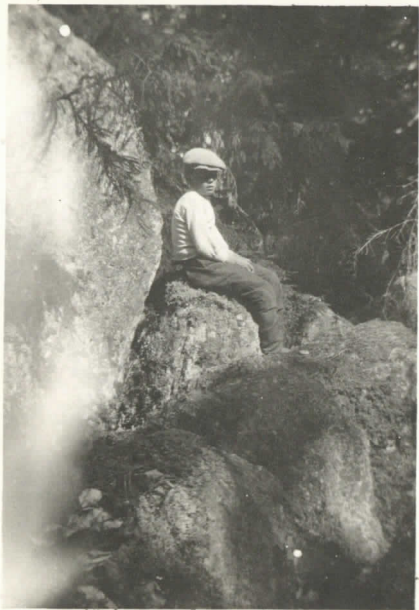

Vu hörn av de förslörda
kumlen på Kulltinki utan-
för Neuvollona i Vackelvik.

5156

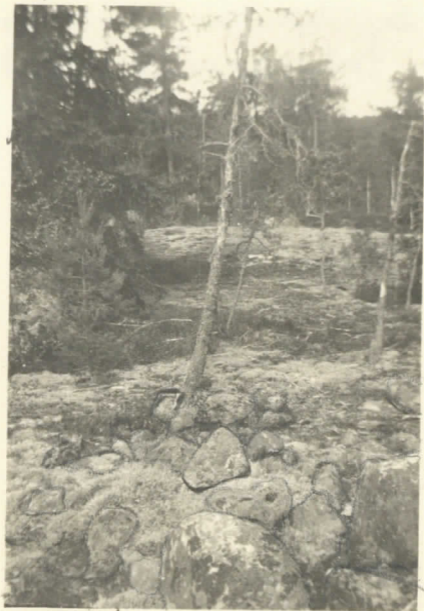

Del av de s. k. Pitäjönkviv
på Punnkasinkalliot i Kol-
sila by, Veckelaks sockens

5755

Lappalaismiemi, Nuovaltona
ky, Keskitalen socken. Stensätt-
ning N° 4 om kumlet.

5159

Häyterin vuori, Kaarniemi by, Kym-
mene socken. Gravkuntel N: 4, sett
ifran N: 4.

5163

Höyterinsuoni, Kaarnienin ley, Kym-
mene socken. Grav kumlet N° 5, seen
från SO.

5/65

Stensättning på Håyterisvouri i Kaar-
niemi nära kumlet N: 5, N: 6 Jär-
om.

5766

Häyfeinvuori, Kaarniemi by,
Kymmene socken. Gravkumlet
N:o 1 sett fr. J. V.

5161

Häyterinruovi, Kaarniemi by, Rym-
mene socken. dyrarkuntet N° 3, sett
fr. J. V.

5162

Slätterinwvori, Kaarnieni
ly, Kymmene' socken. Grav.
kumlet N: 5, seit fr. V.

6164